

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADİYAMAN İLİ VE YAKIN ÇEVRESİNİN

TURİZME YÖNELİK REKREASYONEL PEYZAJ

POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

HAZIRLAYAN

HAKAN RÜZGAR

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. NURHAN KOÇAN

BARTIN-2016

T.C.

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**ADİYAMAN İLİ VE YAKIN ÇEVRESİNİN
TURİZME YÖNELİK REKREASYONEL PEYZAJ
POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Hakan RÜZGAR

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Nurhan KOÇAN - Bartın Üniversitesi
Üye : Yrd.Doç.Dr. Ercan GÖKYER - Bartın Üniversitesi
Üye : Yrd.Doç.Dr. Ömer Lütfü ÇORBACI - Karabük Üniversitesi

BARTIN-2016

KABUL

Hakan RÜZGAR tarafından hazırlanan “ADİYAMAN İLİ VE YAKIN ÇEVRESİNİN TURİZME YÖNELİK REKREASYONEL PEYZAJ POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA” başlıklı bu çalışma, 14.12.2016 tarihinde yapılan savunma sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Nurhan KOÇAN (Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ercan GÖKYER

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ömer Lütfü ÇORBACI

Bu tezin kabulü Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetimi Kurulu'nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. H. Selma ÇELİKİYAY

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Yrd.Doç.Dr. Nurhan KOÇAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “ADİYAMAN İLİ VE YAKIN ÇEVRESİNİN TURİZME YÖNELİK REKREASYONEL PEYZAJ POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA” adlı Yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

14.12.2016

Hakan RÜZGAR

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamda maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, beni yönlendiren ve destekleyen değerli hocam ve danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Nurhan KOÇAN'a (Bartın Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı) teşekkürlerimi sunarım. Tez Jüri üyelerim Sayın Doç. Dr. Ercan GÖKYER'e (Bartın Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı) ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Ömer Lütfü ÇORBACI'ya (Karabük Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı) teşekkür ederim.

Anketleri hazırlama ve katılımcılara uygulamada desteklerini esirgemeyen Ömer ÇATAN'a, verilerin istatistik programlarına aktarılmasına yardımlarını esirgemeyen Mehmet DAŞDELEN hocama teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sırasında her türlü desteğini, anlayışını esirgemeyen, iş arkadaşlarım Ekrem BAYRAKTAR, babam Mahmut RÜZGAR'a, annem Fatma RÜZGAR'a, Kardeşlerim Esra ÇETİNÇAKMAK'a, Büşra RÜZGAR'a, Muhammet Mücahit RÜZGAR'a ve eşim Elif RÜZGAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Hakan RÜZGAR

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**ADİYAMAN İLİ VE YAKIN ÇEVRESİNİN
TURİZME YÖNELİK REKREASYONEL PEYZAJ
POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

Hakan RÜZGAR

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nurhan KOÇAN

Bartın-2016, sayfa: XVI + 111

Bu çalışma Adıyaman İli ve yakın çevresinde turizm ve rekreasyon potansiyelinin belirlenmesine yöneliktir. Çalışma kapsamında alanın doğal ve kültürel peyzaj envanteri çıkarılarak bir veri tabanı oluşturulmuştur. Mevcut turizm ve rekreasyon potansiyelinin ortaya konulabilmesi amacıyla turizm alanlarının altyapısı ve bölge sorunları, turizm olanakları irdelenmiştir. Araştırma kapsamında, çalışma alanının sorunlarını, mevcut kullanımlarını ve potansiyel kullanımlarını belirlemek ve öneriler geliştirebilmek için anket çalışması yapılmıştır.

Çalışma sonucunda Adıyaman İli ve yakın çevresinde bulunan doğal, kültürel ve tarihi değerler elde edilen veriler ışığında tasnif edilmiştir; Bu kaynakların aktif kullanılmasını sağlamak amacı ile turizm planı elde edilmiş ve turizm rotası oluşturulmuş, alanın sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Adıyaman, turizm, rekreasyonel peyzaj potansiyeli, doğal ve kültürel değerler, güneydoğu

Bilim Kodu

502.11.01

ABSTRACT

MSc.Thesis

A STUDY ON DETERMINATION OF RECREATIONAL LANDSCAPE POTENTIAL FOR TOURISM OF ADIYAMAN AND NEAR ENVIRONMENT

Hakan RÜZGAR

**Bartın University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture**

Thesis Advisor: Yrd. Doç. Dr. Nurhan KOÇAN

Bartın-2016, pp: XVI + 111

This study is aimed to determine tourism and recreation potential in Adıyaman province and its vicinity. Within the scope of the study, a database was created by extracting the natural and cultural landscape inventory of the area. In order to be able to reveal the current tourism and recreation potential, the infrastructure of tourism areas and regional problems and tourism opportunities are examined. Within the scope of the research, a questionnaire study was conducted in order to determine the problems, current uses and potential uses of the study area and to develop suggestions.

As a result of the study, natural, cultural and historical values in Adıyaman province and its vicinity were classified in the light of the data obtained; in order to ensure the active use of these resources, the aim and the tourism plan have been obtained and the tourism route has been established and the solution proposal for the problems of the area has been presented.

Key Words

Adıyaman, tourism, recreational landscape potential, natural and cultural values, Southeast

Science Code

502.11.01

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL	ii
BEYANNAME.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvi
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	2
1.2 Çalışma Alanının Önemi	3
1.3 Literatür Özeti.....	4
BÖLÜM 2 KURAMSAL TEMELLER	6
2.1 Turizm ve Rekreasyon ile İlgili Kavramlar	6
2.1.1 Turizmin Tanımı ve Özellikleri	6
2.1.2 Rekreasyon Tanımı ve Özellikleri	7
2.2 Turizmin Sınıflandırılması.....	10
2.2.1 Amaca Göre Sınıflandırma	10
2.2.2 Katılımların Süresine Göre Sınıflandırma	12
2.2.3 Temel Turizm Yaklaşımına Göre Sınıflandırma.....	13
2.2.4 Gerçekleşme Mevsimine Göre Sınıflandırma	14
2.2.4.1 Kış turizmi.....	14
2.2.4.2 Yaz turizmi	14
2.3 Turizm ve Çevre İlişkisi	14
2.3.1 Doğal Çevre Üzerine Etkileri.....	16
2.3.2 Kültürel Çevre Üzerine Etkileri	17
2.3.3 Sosyo-Kültürel Çevre Üzerine Etkileri	18

2.3.4 Taşıma Kapasitesi	19
2.3.5 Sürdürülebilir Turizm Kavramı.....	20
2.4 Turizmi Etkileyen Faktörler.....	22
2.4.1 Sosyal Faktörler	23
2.4.2 Ekonomik Faktörler	24
2.5 Turizm Fiziksel Çevre ve Peyzaj Mimarlığı Etkileşim ve İlişkileri	25
2.6 Turizm ve Rekreatiyonel Planlama İlişkisi	29
2.7 Rekreatiyonel Turizm Potansiyeli	30
2.8 Turizm ve Rekreatiyonunu Etkileyen Faktörler	31
2.8.1 Doğal Faktörler	32
2.8.2 Sosyal Faktörler	33
BÖLÜM 3 MATERYAL ve YÖNTEM.....	34
3.1 Materyal	34
3.2 Yöntem.....	36
BÖLÜM 4 ARAŞTIRMA BULGULARI	38
4.1 Araştırma Alanının Kültürel Özellikleri	38
4.1.1 Nüfus Durumu.....	38
4.1.2 Sosyal Yapı	40
4.1.3 Ekonomik Yapı	43
4.1.4 Coğrafi Konumu	44
4.1.5 Ulaşım Durumu.....	45
4.1.6 Tarihçe.....	45
4.2 Araştırma Alanı Doğal Özellikleri.....	46
4.2.1 Topoğrafik Yapı	46
4.2.1 Hidrolojik Yapı	48
4.2.1 İklim	49
4.2.1 Flora	50
4.2.1 Fauna	54
4.2.1 Toprak	54
4.3 Araştırma Alanının Doğal, Kültürel ve Tarihi Değerleri.....	54

4.3.1 Doğal Turizm Potansiyelini Oluşturan Kaynaklar	56
4.3.2 Tarihi ve Arkeolojik Değerler	60
4.3.3 Kültürel Turizm Potansiyelini Oluşturan Kaynaklar	66
4.3.4 Araştırma Alanının Turizm Potansiyeline Yönelik Kullanıcı Özellikleri.....	67
4.3.4.1 Ziyaretçiler	68
4.3.3.2 Yerli Kullanıcı	73
4.4 Turizm Altyapısı	83
4.4.1 Avcılık.....	84
4.4.2 Dağcılık ve Doğa yürüyüşü.....	84
4.4.3 Kamping ve piknik.....	85
4.4.4 Yamaç paraşütü.....	85
4.4.5 Mağaracılık	86
4.4.6 Balıkçılık.....	86
4.4.7 Su Sporları (yelken, yüzen havuz)	87
4.4.8 İnanç Turizmi	88
4.4.9 Konaklama Tesisleri.....	89
4.4.10 Yeme – İçme Tesisleri	89
4.4.11 İçme Suları Tesisleri	91
 BÖLÜM 5 TARTIŞMA ve SONUÇ	 93
5.1 Yöntemin Çalışma Alanına Uygulanması ve Değerlendirilmesi.....	93
5.2 Öneriler	102
 KAYNAKLAR.....	 105
ÖZGEÇMİŞ.....	111

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
1. Turizmi ve Rekreasyonu Etkileyen Faktörler Tablosu	32
2. Adıyaman İli Genel Görünümü Fotoğraf.....	34
3. Araştırma Alanının Harita Üzerinde Konumu	35
4. Yöntem Akış Şeması.....	36
5. Adıyaman İli 2007-2015 Yılı Nüfus Tablosu Grafiği.....	38
6. Adıyaman İli ve İlçeleri Nüfus Dağılım Grafiği	39
7. Adıyaman İli Göç Tablosu	40
8. Kerpiç Ev	40
9. Eski Betonarme Yapı Örneği	41
10. Modern Kentleşme Örneği	41
11. Modern Kentleşme Örneği: Esentepe TOKİ Mahallesi	42
12. Küçükbaş Hayvan Sürüsü	42
13. Adıyaman Yöresel Kıyafetleri	43
14. Nar Bahçesi	44
15. Adıyaman Eski Görüntüsü Ulu Camii Cıvarı	46
16. Adıyaman İli Genel Görünümü.....	47
17. Fırat Nehri	48
18. Atatürk (Karababa) Barajı	49
19. Adıyaman (Karadağ) Kent Ormanı (Karadağ).....	50
20. Fritillaria imperialis.....	53
21. Fritillaria persica	53
22. Dağ Keçisi	54
23. Pirin Perre Mağaraları	56
24. Gerger İlçesi Çoğuruk Köyü Şelalesi.....	57
25. Gerger Kanyonu	58
26. Gölbaşı Gölü ve Tabiat Parkı.....	58
27. Fırat Nehri	59
28. Çelikhane ilçesi Yüzen Adalar.....	59
29. Milli Parklar ve Ören Yerleri	60
30. Doğanlı Çınarı.....	60
31. Keleş Konağı.....	61

32.	Ulu Camii	61
33.	Kab Camii	62
34.	Mor Petrus Mor Pavlus Kilisesi	62
35.	Adıyaman (Hısn-ı Mansur) Kalesi	63
36.	Yeni Kale	63
37.	Dolmen Kaya Mezarları Örneği.....	64
38.	Pirin Perre Antik Kent Nekropolü.....	64
39.	Roma Çeşmesi.....	65
40.	Cendere Köprüsü.....	65
41.	Google Earth Uygulamasından Alınan Adıyaman Merkez Uydu Görüntüsü.....	66
42.	Küçükbaş Hayvancılık	67
43.	Nemrut Dağı Eteği Kamp Etkinliğinden Kare	85
44.	Tut Yamaç Paraşütü	86
45.	Atatürk Barajı'nda Balıkçılık Faaliyeti.....	87
46.	GAP Su Sporları.....	87
47.	Safvan bin Muattal Türbesi.....	88
48.	Menzil (Durak) Camii	89
49.	Adıyaman Otelleri Örneği.....	89
50.	Yöresel Yemekler: Çiğ Köfte	90
51.	Çelikhan Dağ İçmesi	91
52.	Adıyaman İli Turizm ve Rekreasyon Görseli	92

TABLÖLAR DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
1. Turizmin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri	17
2. Turizmin inşa edilmiş olan (yapay) çevre üzerindeki olumsuz etkileri	19
3. Turizmin sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri.....	19
4. Adıyaman İlinin Komşu İllere Uzaklıkları	45
5. Adıyaman İli Meteoroloji Verileri	50
6. Adıyaman İlinde Doğal Olarak Yetişen Bitki Türleri.....	52
7. Doğal, Kültürel ve Tarihi Değerler Tablosu	55
8. Anketin demografik özelliklerle ilgili sorularına verilen yanıtların frekans ve yüzde dağılımları.....	68
9. Yaş aralığına göre ankete katılımın yüzde % dağılımı	69
10. Eğitim durumuna göre ankete katılımın % dağılımı	70
11. Meslek Türlerine Göre Anket Katılımının % dağılımı	70
12. Anketin Adıyaman İline Ulaşım İle İlgili Sorularına Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Dağılımları	71
13. Ulaşımın değerlendirmesi ile ilgili % dağılım	72
14. Ulaşımı zorlaştıran faktörlerin % dağılımı.....	72
15. Ulaşımında tercih edilen taşıtların kullanım oranı ile ilgili % dağılım	73
16. Anketin kişisel özelliklerle ilgili sorularına halkın verdiği yanıtların frekans ve yüzde dağılımları	73
17. Anketin “Adıyaman’ın en çok beğendiğiniz özelliği nedir?” sorusuna verilen cevapların önem sırası.....	75
18. Adıyaman’ın beğenilen özellikleri % dağılımı	75
19. “Adıyaman En Çok Neyi ile anılır?” Sorusuna Alınan Yanıtlar.....	76
20. Adıyaman’ın tercih ediliş sebepleri % dağılımı.....	76
21. Turizm ve Rekreasyon Olanakları Yeterlilik Değerlendirmesi	77
22. Turizm ve Rekreasyon Olanakları Yeterlilik Değerlendirmesi Grafiği	77
23. Turizm Merkezi Değerlendirmesi	78
24. Turizm Merkezi Değerlendirmesi Grafiği.....	78
25. Çevre Sorunu Değerlendirmesi	79
26. Çevre Sorunu Değerlendirmesi % dağılımı	79

27.	Anketin “Adıyaman’ın doğal ve kültürel değerleri sizce yeterince korunabiliyor mu?” maddesine verilen yanıtların dağılımı	80
28.	Adıyaman’ın Doğal ve Kültürel Değerlerinin Korunup Korunmadığına Yönelik Görüşlerinin % Dağılımı	80
29.	Anketin “Adıyaman İli VE Çevresindeki Rekreasyon Alanlarını Yeterli Buluyor musunuz?” Maddesine Verilen Yanıtların Dağılımı.....	81
30.	Rekreasyon alanlarının yeterliliği ile ilgili % dağılımı	81
31.	Anketin “Adıyaman İli ve Yakın Çevresinin En Büyük Eksiklik Sizce Nedir?” Maddesinin Önem Sırası	82
32.	Adıyaman İli Ve Yakın Çevresinin Sorunlarının Sıralaması	82
33.	Anketin “Adıyaman İli ve Yakın Çevresinde Yolculuk yaptığınız esnada sizi en çok etkileyen Manzara Tipleri Nelerdir?” maddesinin önem sırası	83
34.	Anketin “Adıyaman İli ve yakın çevresinin size göre aşağıdaki turizm ve rekreasyon faaliyetlerinden hangileri yapılabilir” maddesinin önem sırası	83

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

cm	: Santimetre
da	: Dekar
g	: Gram
ha	: Hektar
kg	: Kilogram
m	: Metre
km	: Kilometre
m ²	: Metrekare
°C	: Santigrat Derece
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ADNKS:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda turizm ve rekreasyon konusunda büyük bir değişim görülmektedir. Artık insanlar doğa ile iç içe, doğal ve kültürel kaynakları temel alan turizm türlerine eğilim göstermektedir.

Özellikle kentleşme ile insan-doğa arasındaki ilişkinin sağlıklı bir şekilde kurulmasını sağlamak için rekreasyon alanlarının önemi artmıştır. Kentsel ve kırsal alanlarda rekreasyon ve turizm ile ilgili planlama çalışmaları son yıllarda önem kazanmıştır. Buna ek olarak kentleşme, yaşam koşullarının değişmesi de rekreasyon gereksinimini etkilemiştir.

Önemli olan doğal ve kültürel potansiyele sahip yerleşimlerde; doğal gelişim süreci bozulmaksızın kentin rekreasyonel kullanımlar ve turizm açısından nasıl geliştirilebilmesidir.

Son yıllarda doğayla iç içe yapılan aktivitelerle alternatif turizm türleri yaygınlaşmaya başlamıştır.

Seyahat etmek, dinlenmek, eğlenmek ve farklı yaşamları görmek her zaman insanların vazgeçilmez istekleri olmuştur. Yenilik ve çeşitlilik talebinin artması ile turizm daha da zenginlik kazanmıştır.

Günümüz kent insanı hızla gelişen teknoloji ve kentleşmenin getirdiği yaşam kolaylıklarını kullanırken sağlıksız çevrelerde yaşamak zorunda kalmıştır. İnsanda ve onun yaşadığı çevrede meydana gelen bu olumsuz değişimler, dinlenme ve eğlenme ihtiyacının giderek artmasına neden olmuştur. Birey, içinde bulunduğu ortamdan kısa süreler için de olsa, yaşadığı yerden çok uzakta olmayan, kolayca ulaşabildiği doğal alanlara gitmek için çaba göstermeye başlamıştır. Ulaşım ağı ve araçların gelişmesi, eğitim ve kültür düzeyinin artması, çalışma sürelerinin kısılması turizm hareketlerini desteklemiş ve artırmıştır (Sertkaya, 2001).

Doğal ve tarihi çevre değerleri ile sosyo-kültürel özelliklere sahip olan alanlar, artan turizm ve rekreasyon hareketlerine olanak sağlayan ortamları oluşturmaktadır. Turizm ve rekreasyon doğal ve kültürel çevrenin çeşitliliği ve kalitesine bağlı olarak gelişmektedir. Bu alanlar, estetik ve algısal yönden insanların dinlenmeleri, eğlenmeleri, yeniden zindelik kazanmaları için kaynak oluşturmaktadırlar. Gelişen yerleşimler ve tesisler, doğal kaynakları daha fazla kullanma eğiliminde olduklarından, doğal, tarihi ve kültürel değerler üzerinde baskı yaratmaktadırlar. Bu baskı, doğal veya kültürel bitki örtüsünün kaybolmasına, çevre kirliliğine, faunanın zarar görmesine, arsa spekülasyonlarına, sosyo-ekonomik çelişiklere neden olmaktadır (Sertkaya, 2001).

Bu araştırma kapsamında, Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizm ve rekreasyonel potansiyeli peyzaj planlama ilkeleri doğrultusunda belirlenmiştir. Ayrıca, çalışma alanındaki doğal ve kültürel kaynaklar incelenerek turizm ve rekreasyonel amaçlı kaynak değerlerinin korunarak kullanılması esasına dayalı öneriler geliştirilmiştir.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu alanın seçilmesinde, bu konuda alanla ilgili önceden kapsamlı bir araştırmanın yapılmamış olması, alanın kültürel ve tarihsel birikiminin yanı sıra, doğal kaynak değerleri açısından da oldukça zengin ve korunmuş olması etkili bir rol oynamıştır. Alanda bazı rekreasyon-turizm etkinliklerinin yapıyor olması alandaki turizm ve rekreasyon faaliyetleri potansiyeli için de bir gösterge oluşturmaktadır.

Araştırma alanı seçiminde kriterler şöyledir;

Tarihi ve Kültürel Değerleri; Güneydoğu Anadolu bölgesinde ve Dünya tarihinde önemli bir geçmişse sahip olması (Nemrut Dağı Milli Parkı, Pirin Perre Mağaraları, Cendere Köprüsü, Sahabe Safvan bin Muattal Türbesi, Ulu Camii, Hısn-ı Mansur Kalesi değerleri) etkili olmuştur.

Doğal Değerleri; Petrol, kömür ve mermer madenlerine sahip olması. Eşsiz orman, tabiat ve faunaya sahip olması, doğallığını kaybetmemiş ormanları, tabiat parkları, faunası ,akarsulara sahip olması alanın seçiminde etkili olmuştur.

Çalışma kapsamında, Adıyaman İli'nde doğal ve kültürel verilerin analizi ile, bölge halkının rekreasyonel eğilimleri ve gelen ziyaretçilerin turistik etkinliklerini tespit etmek amacıyla anket çalışmaları yapılmıştır. Her iki çalışmanın sonuçları belirlenen yöntem ile değerlendirilerek, alanın rekreasyon ve turizm potansiyeli ortaya konulmuştur. Belirlenen potansiyel doğrultusunda, alanın orta ve yüksek potansiyele sahip kesimlerine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, gerek alanın doğal ve kültürel özelliklerinin korunduğu gerekse bölge ve ülke turizmine ve ekonomisine katkıda bulunacak önerilere yer verilmiştir.

1.2 Çalışma Alanının Önemi

Güneydoğu bölgesinde yer alan Adıyaman İli yakın çevresi bu bölge için önemli kaynak değerlere sahiplik yapmaktadır. Adıyaman İli ve yakın çevresi kültürel birikimi ve tarihsel geçmişinin yanı sıra doğal kaynaklar açısından da oldukça zengin potansiyele sahip olduğundan dolayı değerlendirilmesi gereken önemli peyzaj değerlere sahiptir. Bu değerler araştırma alanında turizm ve rekreasyon alanlarının planlanması ve tasarlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Alanın bu özellikleri Adıyaman İli ve yakın çevresinin araştırma alanı olarak belirlenmesinde önemli etken olmuştur.

Çalışma alanı olan Adıyaman'da her mevsim farklı güzellikleri barındırır. Doğa yürüyüşleri gibi aktiviteler için 12 aya varan geniş kullanım olanakları sunar.

Turizm sektörü, birçok sektörün ve iş kolunun oluşumunu, gelişimini ve kalitelerinin yükselmesini sağlamıştır. Doğal olarak bu sektörlerin her biri, açılımlarıyla ekonomik büyüme ve çeşitlenme yaratmıştır.

Adıyaman'ın doğal ve kültürel özellikleri, turizm tesislerinin karakterini etkileyebilecek bir etmendir. Öte yandan doğal bitki örtüsünün yoğun olduğu alanlarda yapılan turizm gelişimlerinde, bu avantajın iyi değerlendirildiği koşulda peyzaj tasarımının ve konukların tatil deneyimlerinin özgünlük boyutunun olumlu etkilendiği bir gerçektir.

Doğal peyzaj özellikleri, turizm gelişimleri ile iç içedir. Bu gelişimlerde turizm yatırımcıları genel olarak doğanın turizm üzerindeki olumlu etkisinin hem farkındadırlar ve koz olarak cansız bir malzeme gibi sadece yeterli miktarda kullanılmasını sağlamaktadırlar.

1.3 Literatür Özeti

Gülezer (1990), orman rekreasyon alanlarında rekreasyon potansiyelinin saptanması üzerine yaptığı çalışmada, peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylık ve olumsuz etkenleri dikkate alarak rekreasyon potansiyeli hesaplama yöntemi geliştirmiştir. Bu yöntem dahilinde Orman Rekreasyon Potansiyeli Değerlendirme Formu (ORPDF) hazırlamıştır.

Sayan (1998), Antalya kıyıları ve çevresindeki turizm amaçlı tesislerin peyzaj mimarlığı bakış açısından değerlendirilmesini, doğal ve kültürel peyzaj özelliklerini irdelemiştir.

Sertkaya (2001), Bartın İli'nin turizm ve rekreasyon potansiyelinin saptanması ve değerlendirilmesi üzerine yaptığı araştırmasında, kentin bölgedeki turizm ve rekreasyon potansiyeli ortaya koyacak bir yöntem geliştirmiş ve çalışma alanına uygulamıştır. Çalışmasında peyzaj mimarlığı açısından alanın turizm ve rekreasyonel gelişimi üzerine önerilerde bulunmuştur.

Akten (2003), Isparta İli rekreasyon ve turizm alanlarının potansiyellerini, kullanıcıların talep ve eğilimlerini belirlemiştir.

Kelkit ve Özel (2003), turizm sektörünün öneminin doğal ve kültürel peyzaj değerleri olduğunu savunan çalışmasında sürdürülebilir turizmi vurgulamış ve turizmden beklenen taleplerin kaynağını oluşturan doğal ve kültürel değerlerin sürekliliğinin korunması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Topay (2003), Bartın-Uluyayla peyzaj özelliklerinin rekreasyon-turizm kullanımları açısından değiştirilmesi adlı araştırmasında, doğal özellikleri korunmuş ya da büyük oranda korunmuş kırsal alanlarda gerçekleştirilebilecek rekreasyon-turizm etkinlikleri için en uygun alanların saptanabilmesi için bir yöntem geliştirmiş ve geliştirdiği yöntemi çalışma alanına uygulamıştır.

Özer vd. (2008), İspir İlçesinin ekoturizm potansiyeli yönünden değerlendirilmesine yönelik araştırmalarında, İspir İlçesinin sahip olduğu doğal ve kültürel varlıklarıyla, ülke ve bölge ekonomisine katkı sağlayacak durumda olmasına rağmen, altyapı ve tanıtım yetersizliği nedeniyle hak ettiği yere ulaşamadığını belirlemişlerdir. Ayrıca İspir İlçesinin

asıl turizm potansiyelini ekoturizmin oluşturduğunu, bu sebeple turizm çalışmaları yapılırken doğal yapının bozulmadan korunması gerekliliğini vurgulamışlardır.

Sezen ve Yılmaz (2010), Kuzey ile Doğu arasındaki rekreasyonel turizm açısından gizemli bir köprü olan Soğanlı Dağı'na yönelik araştırmalarında, Bayburt-Trabzon İllerini birbirine bağlayan alternatif bir karayolunun da üzerinden geçtiği Soğanlı Dağı'nı doğal ve kültürel kaynakları yönünden incelemiş mevcut ve öneri turizm-rekreasyon değerleri bakımından araştırmışlardır. Alan incelendiğinde dağ turizmi, yayla turizmi, çim kayağı, botanik turizmi, kış turizmi, yayla turizmi, trekking, atlı doğa yürüyüşü, dağ bisikleti, kamp turizmi, yamaç paraşütü, foto safari, jeep-safari, olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği için uygun olduğu ortaya çıkmıştır.

Sezen vd. (2011), Bayburt İlini ekoturizm potansiyeli yönünden inceleme amaçlı yaptıkları çalışmalarında, il sınırları içinde ekoturizm için olanak sağlayacak doğal ve kültürel kaynakların bulunduğunu, özellikle Kop Dağı, Çoruh Nehri ve Soğanlı Dağı'nın önemli bir potansiyel olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu alanlarda yayla turizmi, flora turizmi, kamp ve karavan turizmi, turizm amaçlı sportif faaliyetler (treking, dağ bisikleti, dağcılık, atlı doğa yürüyüşü), kuş gözlemciliği, fotosafari gibi doğa temelli turizm aktivitelerinin gerçekleştirilebileceğini belirtmişlerdir.

Aklıbaşında (2013), Yahyalı İlçesi ve yakın çevresinin CBS teknikleri kullanılarak turizm ve rekreasyon planları hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda doğal, kültürel ve görsel kaynakların peyzaj planlamada kullanılması için önerilerde bulunulmuştur.

Patan (2014), Giresun İli Doğankent İlçesinin doğal ve kültürel kaynakları üzerinde peyzaj planlama ilkelerinden faydalanarak peyzaj potansiyeli üzeri bir çalışma yapmıştır.

Çorbacı (2014), Bartın İlinin Amasra İlçesinin Coğrafi Bilgi Sistemlerinden (CBS) yararlanılarak doğal ve kültürel peyzaj özellikleri belirlenmiştir. Peyzaj Mimarlığı fonksiyonları göz önünde bulundurularak yeni stratejiler ortaya konulmuştur.

Taşcıoğlu (2016), Kuzey Antalya çalışma alanına uygulanan anket, SWOT, ANOVA, ve LSD analizleri sonucu elde edilen veriler ışığında sürdürülebilir turizm doğrultusunda stratejiler belirlenmesi ortaya konulmuştur.

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

2.1 Turizm ve Rekreasyon ile İlgili Kavramlar

Turizm ve rekreasyon genel olarak insanların yaşam kalitesine etki etmektedir. Dolayısıyla rekreasyon ve turizm arasında ortak bir yaşam ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, rekreasyon ve turizm konusu sürekli ilgi ve gelişimini sürdürmektedir (Karaküçük, 1999). Günümüzde doğal özelliklerden yoksun kentlerde yaşam koşullarının güçleşmesi insanlar üzerinde büyük baskılar oluşturmaktadır. Bu baskılardan kaçış, turizm hareketlerine yansımakta doğal ortamlara olan talep giderek artış göstermektedir.

Ancak turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel çevre üzerine olumsuz etkiler oluşturmaması için etkin bir kullanım planlamasına ihtiyaç vardır. Özellikle kitlesel turizmin doğal alanlara yaptığı baskı, betonlaşma, kirlilik ve estetik tahripler geri dönüşü olmayan sorunlar meydana getirmektedir. Doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin korunmasında turizmin fiziksel planlamasının önemi büyüktür. Çevre kirliliğinin önemli sebebi çevreye duyarlı turizm planlamasının yapılmamasıdır. Turizm fiziksel planlamasında sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi için mekânın rasyonel şekilde kullanılması gerekmektedir. Ekolojik yaklaşımı öngören turizm planlaması farklı ihtiyaçlar ve kaynaklar arasındaki eşgüdümü sağlayarak çözümler üretmektedir (Akpınar, 2003).

2.1.1 Turizmin Tanımı ve Özellikleri

Turizm kavramı ilk kez 1905 yılında E. Guyer Freuler tarafından “Ticaret, endüstri ve küçük sanatların ve ulaştırmanın gelişmesi üzerine, çeşitli özellikteki insanların iletişimleri sonucu olarak artan dinlenme, ortam değiştirme, çevre güzelliğine karşı duyulan eğilim ve yapılan etkinliklerden zevk almaya dayanan bir olaydır” şeklinde tanımlanmıştır (Demir ve Çeviren, 2006).

Dünya turizm örgütü turizmi; “Kişilerin sürekli oturdukları yerlerin dışında (bir yılı aşmamak üzere) tatil, iş, gezi ve diğer amaçlarla gerçekleştirdikleri, seyahat ve konaklamalardan oluşan faaliyetlerdir” şeklinde tanımlamıştır.

Turizmin belli başlı özellikleri ortaya koyulmaktadır. Bu özellikler şunlardır (Sayan, 1998):

- ✓ Turizm öncelikle insanların belirli bir süre için değişik amaçlarla yaptıkları seyahati ve konaklamayı kapsar.
- ✓ Turizm insanların kendi konaklama yerleri dışında sürekli yerleşme amacı içermeyen yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketleridir
- ✓ Turizmde para kazanma amacı yoktur.
- ✓ Turizm insanların iş, merak, din, sağlık, spor, dinlenme, kültürel amaçlarla, aile ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi nedenlerle yaptıkları seyahatleri ve konaklamaları kapsar.
- ✓ Turizm insanların bireysel veya grup olarak yaptıkları seyahat ve konaklamaları kapsar.

2.1.2 Rekreasyon Tanımı ve Özellikleri

Rekreasyonun kelime anlamı, Latince’de “re-tekrar, yeniden” ve “create-yaratma, yenileme” anlamına gelen sözcüklerin birleşmesinden oluşmuştur (Kalem, 2001). Bir şeyin yenilenmesi veya yitirilen olanakların yeniden kazanılması anlamına gelen “re-create” fiilinin karşılığı olarak, oyun, eğlenme, dinlenme, yenilenme, yeniden oluşma anlamlarını içerir (Kurum, 1992; Pehlivanoglu, 1987; Tanrıvermiş, 2000).

Rekreasyonun önemli bir alanını oluşturan turizmin beş önemli özelliği bulunmaktadır (Barutçugil, 1984; Karaküçük, 1999). Bunlar;

- Turizm, bir dizi olay ve ilişkiler bütünüdür.
- Bu olaylar ve ilişkiler, çeşitli yerlere seyahat eden insanların, bu hareketlerinden ve buralarda konaklamalarından kaynaklanır.
- Seyahat ve konaklama, normal olarak yaşanan ve çalışılan yerlerin dışındaki yerlerde olmaktadır. Böylelikle, seyahat edilen ve konaklanan yerlerde buralarda yaşayan ve çalışan insanların farklı faaliyetler ortaya çıkmaktadır.

- Yer değiştirmeler, geçici ve kısa dönemli bir nitelik taşımadır. Seyahate çıkan kişinin birkaç gün, hafta ya da ay içerisinde geriye dönme niyetinin bulunması gerekmektedir.
- Ziyaret edilen yerlerde kazanç sağlamaya yönelik çalışma söz konusu değildir. Bu durum ziyaret, iş bulmak ya da iş kurmak gibi amaçlarla da ilişkili değildir.

Rekreasyonel etkinliklerde temel konu bireyin yeni değerler kazanması, yaşam gücü ve isteğini yeniden kazanması ve koruması, yaptığı etkinliklerden yeterince zevk alabilmesi ve kendisini yenilemesidir. Rekreasyon kişilere farklı mekanlarda yaşama, yaratıcı ve eğitici fırsatlar tanıyan bir deneyimdir. Bu suretle bireylerin zihinsel, fiziksel, sosyal ve ruhsal gelişmelerinde katkıda bulunur.

Rekreasyon şu şekilde özetlenebilir (Sessoms, 1984; Pehlivanoğlu, 1987; Kurum, 1992; Karaküçük, 1995; Ekşioğlu, 1996; Gülbahçe, 1996; Tuzcuoğulları, 1997)

- ✓ Rekreasyon bir gereksinme ve içsel dürtü sonucu oluşur,
- ✓ Rekreasyona kişi gönüllü olarak katılır, zorlama yoktur,
- ✓ Rekreasyon bir hareketlilik içerir. Bu hareketlilik fiziksel veya düşünsel anlamda olabilir.
- ✓ Rekreasyonun ğretici-eğitici boyutu vardır,
- ✓ Rekreasyon etkinliği, bireylere ve toplumlara çeşitli yararlar sağlar,
- ✓ Rekreasyon tek veya birden çok aktiviteye katılım şeklinde olabilir,
- ✓ Rekreasyon faaliyetleri, kişinin ekonomik kazanç amacı gütmeden gerçekleştirdiği aktivitelerdir,
- ✓ Rekreasyon faaliyetleri düzenlenmiş, programlanmış veya aniden karar verilmiş aktiviteler olabilir,
- ✓ Rekreasyon bir anlamda kişilerin kendilerini dllendirmesidir
- ✓ Rekreasyon faaliyetleri kişilerin inanç, ekonomik durum, sosyo-kültürel anlayış gibi farklılıkları sonucu farklı şekilde ve sürede, zamana ve mekana bağlı olarak farklılık gösterebilir,
- ✓ Rekreasyon kişilere farklı deneyimler kazandırır,
- ✓ Rekreasyon insanın doğa ve kültür ile uyumunu güçlendirir,
- ✓ Rekreasyon, yaratıcı gücü artırır,
- ✓ Rekreasyon etkinliklerine katılmak kişilere ve toplumlara doğrudan bir doyum

sağlar.

İnsanlar rekreasyonel faaliyetlerin özelliklerine bağlı olarak, toplumun gelenek ve göreneklerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olarak kendisine neşe ve mutluluk duyularım yaşatacak etkinliklerde bulunur. Önemli olan bireyin kendine göre bir amaç belirleyerek ciddi, bilinçli ve istekli bir biçimde çaba harcamasıdır (Sertkaya, 2001).

Rekreasyon farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Amaçlarına göre rekreasyon; dinlenme, kültür, toplumsal, sportif, turizm ve sanatsal amaçlı olabilir.

Rekreasyon, aktivitenin gerçekleştiği mekana göre; kapalı alanda yapılan rekreasyon faaliyetleri ve açık alanda yapılan rekreasyon faaliyetleri olarak sınıflandırılabilir.

Zamana bağlı olarak yapılan sınıflandırmada, yaz rekreasyonu ve kış rekreasyonu olarak sınıflandırılabilir. Rekreasyon, kırsal ve kentsel rekreasyon olarak sınıflandırılabilir.

Kentsel rekreasyon, kent merkezli olup açık ve kapalı mekanlarda gerçekleştirilebilir. Kırsal rekreasyon ise kent dışı rekreasyon aktivitelerini içerir (Karaküçük, 1995).

Rekreasyon faaliyetleri hangi sınıfla yer alırsa alsın hepsinin ortak amacı, bireyin fiziksel ve ruhsal açıdan rahatlamasını sağlamaktır.

Günümüzde insanlarda boş zamanın önemli bir ihtiyaç olduğu görüşünün yaygınlaşması ve uygulamaya konulmuş olması, turizm ve rekreasyon etkinlikleri açısından yeni yaşam biçimleri yaratmıştır. Bu yaşam biçimlerini etkileyen rekreasyon uygulamaları, hem çeşit, hem de katılan insanlar bakımından sürekli zenginleşmiştir (Karaküçük, 1999).

Gülbahçe'ye (1996) göre rekreasyonun önemli yönü insanların dinlenme ve eğlenme gereksinimini rekreasyonel eylemlerle karşılayarak bireyleri hayata bağlaması, güçlenmiş ve mutlu insanlar yaratmasıdır. Rekreasyonel etkinliklerde bulunan kişi, serbest zamanını iyi değerlendirmiş ve sağlıklı bir kişilik geliştirmiş olur. Toplumda temel amaçlardan birisi sağlıklı, mutlu bireyler oluşturmaktır.

2.2 Turizmin Sınıflandırılması

Günümüzde turizm, çok çeşitli kriterlere göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflama kriterlerinden bazıları aşağıda gösterilmiştir:

2.2.1 Amaca Göre Sınıflandırma

Kişilerin turizm olgusuna katılmasını sağlayan amaçlar farklılık gösterir. Bunlar aşağıdaki şekildedir (Sayan, 1998).

- 1) Sağlık turizmi: Kişilerin tedavi olmak amacıyla yaptıkları seyahatlerin neden olduğu turizm türüdür. Sağlık turizmi doğanın sağlık verici özelliklerinden yararlanmak isteyen insanların sıcak su, maden suyu, hamam, kaplıca, çamur ve bunları tamamlayan kür merkezlerini ve bazı tıbbi hizmetlerin sunulduğu sağlık merkezlerini ziyaret etmeleriyle gerçekleşir.
- 2) Yayla turizmi: Kişilerin doğal özelliklere sahip (iklim gibi) yaylalara yaptıkları ziyaretlerdir.
- 3) Kıyı turizmi: Deniz, kum ve güneşten yararlanmak amaçlı aktiviteleri yapmak için seçilen turizm türüdür.
- 4) Kırsal (Çiftlik) turizmi: Kırsal yaşam koşulları içinde orijinal ve sonradan tanzim edilmiş yöresel mekânlarda tatilini geçirmek isteyen kentli insanların doğa ve doğal ürünlerle iç içe yaşamak ve bizzat etkinliklere katılmak amacıyla seçtikleri turizm türüdür. Bu turizm şekli özellikle son yıllarda doğa ve doğal yaşam özlemi çeken insanlar tarafından çok tercih edilir olmuştur.
- 5) Kültürel turizm: Değişik kültürleri ve kültür ürünlerini görmek için yapılan seyahatlerdir.

Kültür, toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerleri ile yaşam biçimini oluşturan bir kavramdır. Yaşamı oluşturan her türlü süreç ve etkinlikleri bünyesinde barındırır. Bu nedenle farklı kültürleri öğrenmek ve deneyimlemek insanlar için her dönem cazip

gelmiştir (Sayan, 1998).

Sayan'a (1998) göre turizm türleri;

a) Gastronomi turizmi: Kişilerin farklı kültür ve yörelere ait yemek türlerini tatmalarını ve bu amaçla yapılan seyahatleri içeren turizm şeklidir.

b) Spor turizmi: Kara, hava ve su sporlarını içeren aktivitelere katılma suretiyle gerçekleşen turizm şeklidir. Bu ülkesel boyutta olduğu gibi son yıllarda olimpiyatlar şeklinde tüm dünyada spor aktivitelerine bizzat katılmak veya bunları izlemek amacıyla yapılan aktivitelere dönüşmüştür.

c) Dinsel turizm: Dini inanışlara göre kutsal sayılan yerleri ziyaret etmek bu suretle ibadet etmek ve manevi yönden iç huzura ulaşmak gibi aktiviteleri içeren turizm şeklidir.

d) İş turizmi: Ulusal ve uluslararası iş toplantılarına katılmak, fuar ve sergileri gezmek amacıyla yapılan seyahatler ve belirli iş seyahatleridir.

e) Kongre turizmi: Ulusal veya uluslararası niteliklere sahip kuruluşların belirli aralıklarla düzenledikleri kongre, seminer, konferans, panel gibi faaliyetlere katılımı ortaya çıkan ve son yıllarda dünyada ve ülkemizde gittikçe önem kazanan turizm şeklidir.

f) Mağara turizmi: Mağaralar turizm için önemli bir potansiyel arz etmektedir. Son yıllarda mağara içinde ve çevresinde yapılan gerekli düzenlemelerle önemli gelişim göstermiş bir turizm şeklidir (Akpınar, 2003).

g) Transportasyon merkezli turizm: Ana transportasyon merkezleri (havalimanı, tren ve otobüs istasyonları) yakınlarında bulunan; daha çok iş amacıyla gelen veya gitmekte olan turistlerin kalabileceği ve gereğinde iş, toplantı ve seminerlere katılabileceği turistik faaliyetleri ve servisleri kapsayan turizm türüdür. Karayolu ve motorlu araçlar kullanılarak yapılan gezi turizminde de motel gelişimleri mevcuttur.

h) Kamp-karavan turizmi: Özellikle manzaralı yerlerin, spesifik doğal ve kültürel çekim noktalarının bulunduğu ülke veya bölgelerde popüler olan bir turizm türüdür. Genellikle

kamping faaliyetleri yerli turistler için geliştirilmekle beraber bazı yerlerde otomobil veya otobüs ile seyahat eden uluslararası turistler tarafından da kullanılmaktadır. Karavan turizmi ise, tatile karavan veya moto-karavanlarıyla çıkan turistlerin gezmek, görmek amacıyla seyahat etmeleridir.

i) Gençlik turizmi: Eğitim, rekreasyon amaçlarıyla bağımsız veya organize gruplar halinde yapılan gençlik turizmi çok eski bir turizm türüdür ve gelişen ülkelerce teşvik edilmektedir.

j) Safari turizmi, yürüyüş turları ve dağ turizmi: Kamp turizminin özelleşmiş bir türü olan safari turizmi küçük turist gruplarının beraber seyahat ettiği ve yol üzerinde değişik yerlerde kamp yapılan, genellikle de sabit kamp alanlarında konaklanmayan turizm türüdür. Safari turizmi daha çok, uzak yerlere düzenlenen botanikle ilgili, kültürel ve gezme-görme amaçlı turlar şekline dönüşmektedir.

k) Dağcılık turizmi, çok özelleşmiş bir turizm şeklidir ve dünyanın çeşitli dağ bölgelerine yapılmaktadır. Bu turizm şekilleri büyük organizasyonlardan çok özel olarak eğitilmiş ve deneyimli rehberler, profesyonel alet ve ekipman gerektiren bir turizm şeklidir.

2.2.2 Katılımların Süresine Göre Sınıflandırma

Turizm türleri katılım süreleri bakımından gruplandırıldığında, kısa ve uzun süreli olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir. Turizm olgusu içinde uzun süreli turizm türü kadar getirisi bulunan, kısa süreli turizm faaliyetlerinin de rasyonel bir biçimde organize edilmesi gerekmektedir (Güngör, 2003).

➤ Kısa süreli turizm

- Günübirlik turizm: 24 saatten kısa sürede turizm amaçlı yer değiştiren kişilerin gerçekleştirdiği turizm türüne denir. Günübirlikçiler gittikleri ülkenin doğal, kültürel çekiciliklerinin yanı sıra, alışveriş vb. faaliyetlere de katılmakta, ek ihracata konu olan harcamalar yapmaktadırlar.
- Hafta sonu turizmi: Büyük kentlerin yoğun çalışma temposu kişilerin uzun süreli tatil dışında sık aralıklarla tatil yapma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Özel araç sayılarının artması, otobanların yapımı, vb. gelişmeler

sonucu kent çevresindeki yerleşimlerin turizm mekanına dönüşmesine uygun koşullar yaratmıştır.

- Uzun süreli turizm: Turizm gelirlerini arttırmak, ayrıca talepte yüksek gelir gruplarının payını artırmak, ortalama kalış süresini uzatmak, turizm politikasının hedeflerinden en önemlilerini ifade etmektedir.

2.2.3 Temel Turizm Yaklaşımına Göre Sınıflandırma

Bunger'e (2000) göre; Soft Turizm (Ekoturizm): Doğanın korunması yaklaşımli turizm türlerini içerir. Yürüyüş, turistik yerleri gezmek, piknik yapmak, yüzmek, balık avlamak, bisikletle gezinti yapmak ve kuş gözlemciliği en popüler rekreasyon aktiviteleridir.

Ekoturizm etkin planlandığı ve yönetildiğinde doğal kaynakların az etkiyle alternatif kullanımına olanak sağlamaktadır. Bir alanın ekolojik karakterine uygun turizm olarak da tanımlanmaktadır. Kâr amacı gütmeyen Ekoturizm Birliği ise ekoturizmi; çevreyi koruyacak ve yerel toplumun refah düzeyini destekleyecek şekilde doğal alanlara “sorumlu seyahat” olarak tanımlamaktadır. Bir ekoturizm danışma firması ise başarılı bir ekoturizmi, yerel nüfusu turizm çekiciliği yaratan doğal kaynakları korumaya teşvik eden, ekonomik ve kültürel yararlar sağlayan turizm olarak tanımlamaktadır (Yoder, 1998; Şahin vd., 2001).

WWF (World Wild Fund for the Protection of Nature) ise “vahşi doğa çevresinde doğal çevreye en az etkide ve bu arada yerel topluluklara ekonomik fayda sağlayan turizm türü olarak tanımlamıştır (Dilek vd., 2002).

Ekoturizm doğa bilimcilerin, insanların doğaya karşı olan merakının çevreye karşı olan ilgileriyle birleşmesiyle ortaya çıkan potansiyel faydaları görmeye başlamalarıyla ortaya çıkmıştır. Ekoturizm'in ilkesi beş yıldızlı konfordan daha çok yerel ortamların güvenliğini sağlamaktır. Ekoturizm doğal ve kültürel değerleri korumaya yardım eden, katılanlara yerel ortamın eşsiz doğal kaynaklarını öğretten ya da çeşitli yollardan değerli ekosistemlerin değerlendirilmesini ve korunmasını destekleyen programlar bütünüdür. Ekoturizm'in uzun dönem yararlarını turist politikası amaçları olarak alan ülkeler ya da bölgelerde, ekoturizm sürdürülebilir turizm için uygun model olarak gelişmektedir (Bramwell, 1991; Şahin vd., 2001).

2.2.4 Gerçekleşme Mevsimine Göre Sınıflandırma

2.2.4.1 Kış turizmi

Karın, spor yapmaya uygun nitelikte olduğu alanlar genellikle 1000-3000 metre yükseklikleri arasındaki kuşaktır. Bu kuşak hem insan sağlığı açısından rahat hareket etme imkanı vermesi hem de spor için gerekli karlı zeminin yeterli kalınlıkta ve zaman diliminde sürekliliğini sağlaması nedenleriyle kış turizm ve spor merkezlerinin konumlandırılması için tercih edilirler (T.C.Turizm Bankası 1987, Güngör 1996). Kış turizmi, ev sahibi ülkelerin turizm faaliyetlerini 12 aya yayma çabalarına önemli katkı sağlamaktadır (İncekara, 1998; Çimen vd., 2003).

2.2.4.2 Yaz turizmi

Güngör'e (2003) göre yaz mevsimi (sezonu) süresince gerçekleşen turizm türüdür. Yaz döneminde gerçekleşecek turizm etkinliklerinin başında denizden yararlanma, kültürel aktivitelere katılma vb., gelmektedir. Bu turizm türünün en önemli özelliği, birden fazla turizm türü ile pazarlanabilmesine olanak sağlamasıdır.

Turistik çekiciliklerin birden fazlası ile ürünün oluşturulması, turistlerin gerek konaklama sürelerinin uzatılması, aynı zamanda tatmin olgusunun üst düzeyde gerçekleşmesini sağlayacaktır (Tunç vd., 1998).

2.3 Turizm ve Çevre İlişkisi

Turizm olgusunun temeli doğal ve kültürel çevredir. Doğal kaynaklar; deniz, akarsu, göl gibi su kaynaklarını, koruma statüsü taşıyan alanları, orman ve korulukları ve ilginç doğal oluşumları ifade etmektedir. Bu kaynaklar turizm endüstrisi tarafından en çok kullanılan, tüketilen ve tahrip edilen kaynaklardır. Kültürel kaynaklar; geçmiş ve yaşayan uygarlıklara ait anıt yapıları, sivil mimari örneklerini, tarihi kent dokularını, arkeolojik alanları, yörenin geçmiş ve yaşayan kültürünü, folklorunu kapsamaktadır (Bulut, 2006).

Fiziksel çevrenin birçok unsuru turistler için çekim kaynağıdır. Turizm tesisleri ve alt yapısı, çevrenin bir yönünü teşkil eder. Turizm faaliyetlerinin büyük bir kısmı çevrenin

sunduğu kaynakların kullanılması ya da sunulması şeklinde gerçekleşmektedir. Turizmin gelişmesi ve bir alanın çevresel kullanımı çevresel etkiler yaratırken bir taraftan da onların zarar görmesine ve bozulmasına neden olabilir. Bunun çözümü ise planlı gelişimlerdir. Bu karşılıklı etkileşim, turizm ve fiziksel çevre ilişkisini ortaya koymaktadır (Şen, 2010).

Turizmin ülke ekonomisine sağladığı etkilerin düzeyi aynı zamanda turizm sektörünün gelişme düzeyini de göstermektedir. Turizm sektöründe yapılan her türlü harcama, ekonomide bir hareketlilik, canlılık oluşturmakta ve ülke ekonomilerini değişik şekillerde etkilemektedir. Ülkeler ekonomisinde oldukça önemli bir konuma sahip olan turizmin boyutları giderek daha da artmaktadır. Turizmin ekonomik önemi büyümeğe devam ederken sosyal ve çevresel etkileri de büyümektedir (Külekçi, 2012).

Turizmin geliştirilmesi sayesinde ekonomik ve çevresel fayda olarak yollar, havaalanları, su temini, kanalizasyon ve iletişim imkanları gibi altyapı donanımları ve hizmetleri geliştirilir veya iyileştirilir. Çevresel kalitenin iyileştirilmesine yol açan bu olanak ve hizmetlerden yerel halk da faydalanmaktadır. Turizmin çevre üzerine olumlu etkileri aşağıdaki gibidir (Doğaner, 2001; Yücel, 2002; Erdoğan, 2003):

- Doğal alanların korunması,
- Arkeolojik, tarihi ve mimari miras alanlarının korunması,
- Çevre kalitesinin geliştirilmesi,
- Çevresel altyapının geliştirilmesi,
- Çevre duyarlılığın artırılması,

Turizm iyi planlandığında ve kontrol edildiğinde çeşitli şekillerde çevrenin iyileştirilmesine katkıda bulunabilir. Yeşil alanların, su kalitesinin ve hava kalitesinin iyileştirilmesi, önemli doğal alanların ve yaban hayatının korunması bunlardan sadece birkaçıdır.

Turistlerin hem doğal hem de yapay çevreye ilgi göstermeleri yerel halkın, kamu yönetiminin ve turizm işletmelerinin ilgisini çekerek çevre bilincini artmasına araç olabilir (Şen, 2010).

Green ve Hunter (1991)'e göre turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkileri şu şekilde özetlenmiştir:

- Bitki ve hayvan türlerindeki değişimler
- Kirlilik, erozyon
- Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının tükenmesi veya azalması,
- Orman alanlarında yangın riskinin artması,
- Sivil mimarinin yok edilmesi veya çevreyle uyumsuz yapılaşmalar,
- Yeni altyapı çalışmaları,
- Yerleşim yerleri ve arazi kullanımlarında meydana gelen değişiklikler

Turizm mevcut arazi kullanımının değişmesine neden olarak doğal alanların, tarım alanlarının, ormanların ve açık alanların turistik yapı ve altyapı nedeniyle bozulması, eksilmesi ve kaybına neden olabilir. Bu sonuç bu alanlarda yaşayan bitki ve hayvan türlerini dolayısıyla ekolojik yaşamı tehdit eder.

Mevcut altyapının kaldıramayacağı kanalizasyon ve çöp sorunu ve atıkların denize boşaltılmasıyla ortaya çıkan kirlilik, tarihi alanların ve sit alanlarının tahribi, sosyal yaşam, adetler ve yerel yaşantının ve alışkanlıkların değişmesi ve dolayısıyla kültürel değişim ve bozulmalar gibi pek çok etkiye neden olmaktadır (Şen, 2010).

2.3.1 Doğal Çevre Üzerine Etkileri

Turizme açılan doğal alanlarda, kullanımla birlikte ortaya çıkan olumsuz etkilerin yanında olumlu etkilerde olabilmektedir. Turizm sektörünün ekonomik getirisinin, sanayi ve hizmet sektörleri yanında çok daha fazla olması, turizm etkinliklerini artırması ve oluşan talebin değerlendirilmesi gereği beraberinde getirmiştir. Artan turistik talebin, doğal ve bozulmamış alanlara yönelmesiyle, bu alanların eskisine nazaran çok daha iyi korunması, estetik olarak iyileştirmelerin yapılması gibi fiziksel önlemlerin alınması sağlanmıştır. Ulaşılabilirliği olmayan, iletişim ve barınma gereksinimlerinin çoğu zaman karşılanamadığı doğal alanlarda koruma önlemlerini almak daha kolay olabilmektedir. Ayrıca, doğal alanlarda gerçekleşen turizm faaliyetleri atıl olarak oluşan doğal kaynakların ekonomik ve fiziksel olarak değerlendirilmesini sağlamıştır (Kolcu, 1993).

Bu olumlu etkilerin yanında, bitki örtüsü ve fauna üzerinde değişimler, kirlilik ve erozyon gibi etkileri de olmaktadır. Tablo 1’de turizmin doğal çevreler üzerindeki etkileri özetlenmeye çalışılmıştır (Hunter ve Green, 1995).

Tablo 1: Turizmin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri (Hunter ve Green, 1995).

BİTKİ ÖRTÜSÜ VE FAUNA ÜZERİNDEKİ DEĞİŞİMLER	○ Bitki örtüsü ve hayvan cinslerinin üreme düzenlerinin bozulması ○ Av turizmi ile hayvan cinslerinin kontrolsüz yok edilmesi ○ Sünger, deniz kabukları, mercan gibi doğal nitelikli bitki hayvan ve türlerinin hediyelik eşya ve anı olarak satışına bağlı olarak yok edilmesi ○ Turistik mekanlarda, yörenin bitki örtüsünden farklı türlerin kullanılmasıyla zamanla yerel bitki örtüsünde olan değişim ○ Doğal ortamların aşırı kullanımına bağlı olarak yaşamsal rezervlerin azalması (su, kömür, vb. azalması) ○ Yeşil alanların insanlar veya araçlar tarafından zarar görmesi, ○ Turistik tesis ve binalar yapmak için yeşil alanların katledilmesi,
KİRLİLİK	○ Atık suların, petrol, deterjan gibi zehirli atıkların boşaltılması sonucu su kaynaklarının kirlenmesi, ○ Otomobil egzozlarında, ısınma ve aydınlanma amacıyla katı ve sıvı yakıtların yakılmasından kaynaklanan hava kirliliği
EROZYON	○ Turist aktivitelerinden ve turist gruplarının taşımacılığından kaynaklanan gürültü kirliliği ○ Turistik aktiviteleri artırmak amacıyla düzlük veya hafif rölöfli açık alanların elde edilmesi nedeniyle doğal alanlardaki formasyonun bozulması sonucu oluşan toprak erozyonu ○ Doğal alanlardaki jeolojik özelliklerin tahribi ○ Nehir yataklarının değiştirilmesi
DOĞAL KAYNAKLAR	○ Yer altı ve yer üstü su kaynaklarının tüketilmesi ○ Turistik işlemlere enerji üretilmesi amacıyla fosil yakıtların yakılarak tüketilmesi sonucu rezervlerin tüketilmesi ○ Doğal alanlardaki turistik faaliyetlerin yangın riskini artırması ○ Biyolojik kaynakların tüketilmesi (aşırı balık avlanması vb.)
GÖRSEL ETKİLER	○ Otopark, mimari yapılar, teleferik gibi turistik faaliyetlerin kolaylıkla yapılabilmesini sağlamak amacıyla üstyapılar görsel açıdan olumsuz etki yaparlar ○ Çöpler/döküntüler

2.3.2 Kültürel Çevre Üzerine Etkileri

Belirgin kültürel özelliklere sahip olan kentsel alanlar turizmden olumsuz yönde etkilenebilirler. Ancak, turizmdeki gelişmeyle beraber bazı yararlar da sağlanacaktır. Turizmin bozulmakta olan kentsel alanlara yatırım ve gelişmeyi getirmesi turizmi katalizör gibi kullanmayı düşündürebilir. Turizm, yaşandığı yöreye ekonomik canlılık, işgücü artışı,

Üretilen mal ve hizmet sektörlerinde nitelik ve nicelik açısından olumlu gelişmeler sağlar. Yöreye getirilen alt ve üstyapılar, yüksek kalitede bir fiziksel çevreyi beraberinde getirir. Yapılacak yatırımların en hızlı dönüşünün olduğu turizm sektörü, tarihi kent dokularının yer aldığı alanların yenilenmesini ve fiziksel olarak yıpranmasının önüne geçilmesini sağlar (Kolcu, 1993). Ayrıca, kullanım dışı binaların tekrar kullanıma açılmasına, tarihi bina ve eserlerin restorasyonu ve korunmasına katkıda bulunur. Tüm bu olumlu yönleri yanında turizmin inşa edilmiş olan (yapay) evre üzerindeki olumsuz etkileri Tablo 2.2’teki gibi sıralanabilir (Hunter ve Green, 1995).

2.3.3 Sosyo-Kültürel evre zerine Etkileri

Turizmin ev sahibi çevrenin doğal ve inşa edilmiş öğelerine etkileriyle birlikte, yerel kültüre etkileri de olumlu veya olumsuz olabilir. Turizmin, sosyo-kültürel evre üzerindeki etkileri arasında, geri kalmış bölge insanının bilinçlendirilmesi, yöresel eski geçim kaynakların çeşitlendirmesi, insan ilişkilerini artırması, halk müziği ve oyunlarına olan ilgiyi artırması sayılabilir (Kolcu, 1993, Hunter ve Green, 1995). Turizm literatüründe genellikle ikinci olasılık üzerinde durulmaktadır. Turizmin sosyo-kültürel etkileri turistlere, turizm endüstrilerine ve ev sahibi halka bağlıdır (Sertkaya, 2001).

Tablo 2: Turizmin inşa edilmiş olan (yapay) çevre üzerindeki olumsuz etkileri (Hunter ve Green, 1995)

Kent Yapısı	○ Kentleşme ve genişleme sonucu yerleşim yerlerinde değişme ○ Yerleşim alanlarının özel ve kamu amaçlı kullanımında değişme ○ Kentsel donatılardaki değişmeler (modern ve pratik elemanlar)
Altyapı	○ Altyapı yoğunluğu (yollar, demiryolları, otoparklar, elektrik hatları, iletişim sistemleri, atık madde imhası vb.) ○ Çevreyi turist kullanımına uygun olarak düzenlemeyi (var olan açıklıkların otopark olarak kullanılması, restoran vb.)
Görsel Etki	○ İnşaat alanlarının genişlemesi ○ Yeni mimariler (yerel mimari ve yerleşim dokusuna uyumsuz yapıların artışı) ○ İnsan yoğunluğu, süpürüntü yoğunluğu
Kirlilik	○ Hava kirliliği ○ Hava kirliliğinin yapılara zararları

Tablo 3’de turizmin sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri özetlenmektedir (Hunter ve Green, 1995).

Tablo 3: Turizmin sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri (Hunter ve Green, 1995)

TARİH	○ Tarihi eserlerin kaçak kazı yapan kişilerce satılması
GELENEKSEL SANATLAR	○ El sanatlarına talep artışı nedeniyle bu yeteneğe sahip bölge halkının yaşadığı çevreden ayrılmasıyla yöresel sanatların yok olması
GÖRSEL ETKİ	○ Geleneksel yaşam biçiminden batılı yaşam biçimine geçiş ○ Yiyecek alışkanlığında değişim ○ Milli içecekler ve alkol kullanımından etkileri
DİĞER NORMLAR	○ Aile yapısında etkileşimler ○ Suç oranında artış

2.3.4 Taşıma Kapasitesi

Taşıma kapasitesi bir alanda ziyaretçi sayısının artması ya da uygunsuz kullanım sonucu azaltmak, düşürmek sınırlamak veya düzenlemek için girişin sınırlandırılması, çeşitli kuralların uygulanması, aktivitelerin programlandırılması, alternatif alanların geliştirilmesi gibi yollara başvurulabileceği belirtilmiştir.

Taşıma kapasitesi, çeşitli kullanımlarla bir alanın rekreasyonel faaliyetleri kaldırma gücünü kontrol etmek ve alanı zarara uğratmadan kullanım şekli ve seviyesini belirlemektir. Böylece alanın kullanım miktarı belirlenmiş olur.

2.3.5 Sürdürülebilir Turizm Kavramı

Gülezer (1988)'e göre turistik gelişmeler, doğa koruma aleyhine olmamalıdır. Turizm ve doğa, uzlaşması gereken iki zıt olgudur. Doğanın korunmadan, turizmin sürekliliğinin sağlanması mümkün değildir. Birbirini etkileyen bu iki zıt olgunun birbirini tamamlaması esasına dayanan soft turizmin yaygınlaştırılması zorunlu ve gereklidir.

Günümüzde doğal, kültürel ve görsel kaynakların turizm ve rekreasyonel amaçlı olarak plansızca kullanımı sonucu bu kaynaklar tehlike altına girmiştir. Doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması, daha sonraki nesillere mümkün olduğunca korunarak aktarılması mutlaka gereklidir. Sürdürülebilirlik bir şeyi koruyarak, sonraki aşamalarda kullanılmasına olanak verecek şekilde korumak ve bu korumayı sağlayacak şekilde kullanmak anlamı taşır. Turizmde sürdürülebilirlik, turizm için kullanılan alan ve kaynakların bu anlayışla değerlendirilmesidir (Mikaeili-Tabrizi, 1996).

Nepal'e (2000) göre; Sürdürülebilir turizm anlayışı, kullanılan kaynakları bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, turizmde planlama ve yönetimi bir arada değerlendirir. Sürdürülebilir turizmin ideal özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- Doğal ve kültürel mirası korumayı amaçlar,
- Turizm faaliyetleri sonucu çevreye ve insana olan olumsuz etkilerin azaltılmasını hedefler,
- Ziyaretçiler için tatilleri daha zevkli ve etkili yapmaya çalışır,
- Turizm alanının tahribinden kaçınılarak, endüstrinin sürdürülebilirliğini sağlamaya yardım eder,
- Turizmi kendi başına bir amaç olarak değil, bir araç olarak kabul eder.

Böylece yaşamın temelini oluşturan biyolojik çeşitlilik, doğal ekolojik süreçler ve kültürel bütünlük korunurken, kaynakların, ekonomik, sayısal ve estetik gereksinimleri karşılayacak şekilde yönetilmesinin sağlanmış olacağı belirtilmiştir.

1987'deki Çevre ve Kalkınma Dünya Komisyonu toplantısı sonrası düzenlenen Brundland Raporuyla sürdürülebilirlik fikri ön plana çıkmıştır. Bu rapora göre sürdürülebilirlik düşüncesinin dört temel ilkesi vardır:

- Tüm sektörleri içine alan bütüncül planlama
- Ekolojik süreçleri korumanın önemi,
- İnsan mirasını ve biyolojik çeşitliliği koruma gereksinimi,
- Verimliliğin uzun zamanda ve gelecek kuşaklar için kaynakları tüketmeyecek biçimde ele alınması.

Sürdürülebilir turizmde doğal, kültürel ve görsel kaynakların korunarak kullanımı esas alınır. Bu kaynakları değerlendirirken kaynakların kullanımında ekonomik ve ekolojik olgular arasında mutlaka bir denge kurulmalıdır. Koruyarak kullanmak prensibi bu dengelerin kurulmasında önemli rol oynar (Erdoğan, 2003).

1992 Rio Konferansı ile gündeme gelen "sürdürülebilir kalkınma" kavramı, tüm sektörlerin kendi iş kollarında "sürdürülebilirlik" faaliyetlerini şekillendirmeleri gereğinin altını çizmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın, çevresel değerler üzerinde bir olumsuz etkiye sebep olmadan, ekonomik kalkınmanın devam ettirilmesini özellikle vurguladığı göz önünde bulundurularak, sürdürülebilir turizm "sektörü besleyen doğal çevre ve insan kaynaklarını olumsuz yönde etkilemeden, turizm kapasitesini turizm ürünlerinin kalitesini artırmak" olarak tanımlanabilir (Uçkun ve Türkay, 2004).

Sürdürülebilir turizm, insanın ve çevrenin birlikte dengesiyle mümkündür. Temel yaklaşım, insanın doğal çevre üzerindeki etkisini en aza indirmek değil, ancak doğal çevrenin insan üzerindeki etkisini en üst noktaya çıkarabilmektedir (Altan, 1984).

Turizmde sürdürülebilirlik, turizm için kullanılan kaynakları, gelecek nesillerinde bu kaynakları var olduğu şekliyle kullanabilmesine olanak sağlayacak şekilde korumakla sağlanabilir. Sürdürülebilir turizmin çevresel prensipleri aşağıda yer almaktadır (Pepper, 1999; Bulut, 2006):

- Doğal yaşam, yerel kültür ve çevrenin estetik özelliklerine odaklanmak,
- Yerel anlamda ekonomik katkı sağlarken, çevrenin iyileştirilmesi ve

korunmasına destek vermek,

- Turizmin, çevrenin doğal görünümüne uygun olarak geliştirilmesini sağlamak,

Peyzaj planlama sürecinde kuramsal dayanağın oluşturulması açısından üç ilkenin önemi vurgulanmıştır (Şahin vd., 2005):

- Peyzaj planlama, peyzaj ekolojisine dayalı bir planlama yaklaşımıdır. Peyzaj planlamasıyla peyzajın sürekliliği açısından korunması gerekli alanlar saptanabilmekte, koruma-kullanım dengesi kontrol edilip uygulanabilmektedir.
- Koruma-kullanım kararlarının geliştirilmesinde, her alanın sahip olduğu karaktere göre anlam ve misyon verilmelidir.
- Dolayısıyla o alan doğal ya da kültürel anlamda olayların sürekliliği sağlandığı ölçüde yaşayabilmektedir.

2.4 Turizmi Etkileyen Faktörler

Peyzaj planı/Fiziksel plan öncesi planlama alanına ilişkin koruma-kullanım amaçlı stratejiler geliştirir.

Hızla değişen koşullara uyum sağlayabilmek için planlama alanıyla ilgili öncelikle geleceğe ilişkin ayrıntılı bir perspektifin geliştirilmesi ve bu genel hedefi gerçekleştirmeye yönelik stratejilerin oluşturulması gereklidir.

Booth (1990)'a göre arazi formu, bitkisel materyal, yapılar, döşeme, yapısal öğeler ve su öğeleri peyzajın temel öğeleridir.

Bu kapsamda peyzaj kültürel bir imaj olup belli şeyleri sembolize eden; yapılandıran, çevresel elemanlar bütünüdür (Erdoğan, 2006).

Kaplan ve Küçükerbaş (2000)'a göre alanın karakteri, kullanıcı gereksinimleri ve tasarım yaklaşımı içerdikleri dinamizm ve çeşitlilik ile tasarımı yönlendirebilmektedirler. Peyzaj tasarımı, mekanla sosyal konuların birlikteliğine dayanır. Bu durumda "kullanıcı gereksinimleri" merkezi bir konumda yer almaktadır (Erdem, 2007).

Uslu ve Kiper (2005)'e göre turizmde kültürel farklılık ve yerel kimlik turist için çekicidir ve ürün olarak turiste sunulmaktadır.

Bu anlamda özgün doğal ve kültürel peyzaj stratejilerini ve onu oluşturan kimliğin korunması o alanının sürdürülebilir turizmi geliştirebilmesi için en önemli adımıdır. Bu amaçla, turizm potansiyelini koruması o yöreye ait bitki dokusu, mimari özellikleri gibi özgün peyzaj değerlerine uygun yeni yaklaşımların sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.

2.4.1 Sosyal Faktörler

Güngör (2003)'e göre; Turizmin sosyo-kültürel yapı üzerine olumlu etkileri:

Toplumsal barışın sağlanması: Turizmin eğitici bir özellik taşıması nedeniyle insanlar ve kültürler arasında hoşgörüyü güçlendirerek, konuk ve ev sahibi arasında kültürel değişimi sağlar. Böylece kişiler arasında karşılıklı sempati ve hoşgörü gelişir ve önyargılar azalır.

Toplumların güçlendirilmesi: Turizmin sağladığı iş olanakları, kırsal alandan kente göçü azaltarak yerel halka ekonomik katkı sağlar.

Turizm için geliştirilen etkinliklerden yerel halkın yararlanması: Turizm toplumsal etkinlik ve servislerin geliştirilmesine yardımcı olur ve turizm alanında yaşam standardının yükselmesini sağlar. Bu etkinlikler; altyapı, sağlık, ulaşım, spor ve rekreasyon, yeme-içme ve kamusal alanlar olabilir.

Kültür ve Geleneklerin Yeniden Değerlendirilmesi: Turizm, kültürel ve tarihi geleneklerin korunması ve aktarılmasında rol oynar. Bu da doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimine ve korunmasına ve el sanatları, kültürel sanatların yeniden canlandırılmasına katkı sağlar.

Turizmin halk katılımına ve özsaygıya katkıda bulunması: Turizm doğal ve kültürel alanların ekonomik değerlerine ilişkin bilincin arttırılmasını sağlayarak, yerel ve ulusal mirasa karşı özsaygının ve korunmalarına karşı hassasiyetin artmasını sağlar. Biyoçeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı ve korunması için yerel toplumların turizm gelişmelerine katılımı önemlidir.

Hasgüler (2003)'e göre; Turizmin sürdürülebilir ve uygun bir şekilde geliştirilmesi sonucu elde edilebilecek olumlu sonuçlar Güngör (2003)'ün Turizmin sosyo-kültürel yapısı üzerindeki olumlu etkileri ile aynı görüşü desteklediği görülmüştür. Turizm planlaması ve uygulamasında halkın katılımı daha olumlu sonuçlar verileceği görülmektedir.

Güngör (2003)'e göre.; Turizmin sosyo-kültürel yapı üzerine olumsuz etkileri:

Yerel kimliğin ve değerlerin kaybolması yada değişmesi: Bir turizm alanı, turiste ürün olarak sunulduğu zaman insan davranışlarında değişiklikler meydana gelmeye başlar. Korunması gereken değerler, alanlar ve ürünler saygı duyulmaktan çok ekonomik kaygının hedefi olurlar. Turist ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla alana özgü yerleşim, yeme-içme ve benzeri tesisler değişikliğe uğrayıp, özgünlüklerini kaybedebilmektedirler. Aynı şekilde kültürel yapı ve el sanallarında da yenilikler yapılmakta ve orijinallik kaybolmaktadır.

Kültürel çatışma: Turizmin farklı coğrafi bölgelerden insanların hareketini içermesinden ve bu insanlar arasındaki sosyal ilişkilerin turizm dışında oluşmamasından dolayı faildi kültürlerin, etnik grupların, dini grupların, değerlerin ve yaşam stillerinin bir araya gelmesiyle kültür çatışmaları ortaya çıkabilmektedir. Bunun sonucu olarak sosyal kapasite ve kültürel kapasite çatışabilmektedir.

Fiziksel zararlar: Yoğun turist kullanımına maruz kalan alanlarda, kültürel değerler Vandalizm, kirlenme, kaçakçılık sonucu zarar görebilmektedirler. Hasgüler (2003)'e göre; Bunun sonucu olarak tarihi ve arkeolojik alanlar zamanla değerlerini kaybetmekte hatta yok olmaları görülmektedir.

2.4.2 Ekonomik Faktörler

Turizm, gelir ve refahın ülkeler arasında ve ülke içinde yeniden dağılımını sağlar. Uluslararası turizm hareketlerinin gelişmesi, gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru bir gelir akımı doğurur.

Belirli turizm çekiciliklerinin ekonomik anlamda hayata geçirilmesi gelir ve refahın bölgeler ve toplum kesimleri arasında dengeleyici yönde yeniden dağılmasını sağlayan sosyal bir dayanışma biçimidir.

Turizmin ekonomik önemi; gidilen yerin normal sakinlerine, ziyaretçi harcamalarının kazandırdığı gelir olarak özetlenebilir. Her yıl turizm yoluyla gelişmiş ekonomilerden diğer ekonomilere büyük miktarlarda değer aktarımı yapılır. Ev sahibi ülke ve yöreler için ziyaretçi harcamaları, bir gelir ve geçim kaynağıdır.

Turizmin asıl önemli ekonomik etkisi; kendi ülke ya da yörelerinde bulunduktan zamanlara göre daha büyük oranlarda harcama eğiliminde olan ziyaretçilerin, gittikleri yerlerde yarattıkları satın alma gücünde yatar. Turist harcamalarının yarattığı gelir akımı, paranın harcanması yoluyla ziyaret edilen turistik yerin ekonomisini önemli ölçüde etkileyecektir (Bulut, 1998; Hasgüler, 2003).

Ayrıca turizm, birçok ülkede en geniş istihdam olanakları yaratan bir sektördür. (Erdoğan, 1996; Hasgüler, 2003).

Bugünkü ve gelecekteki önemi sürekli artan turizm sektörünü diğer sektörlerden ayıran en önemli özellik, bu sektörün hizmet sektörü oluşu, dolayısıyla turistik ürünlerde kaliteye ulaşabilmenin tek yolunun insan gücüne bağlı olmasıdır. Ekonominin hiçbir sektörü, turizm sektöründe olduğu kadar insanlarla ya da bireylerle doğrudan doğruya ilgili değildir. Turizm talebini oluşturan bireysel faaliyetler ve bireylerin doğrudan hareketleri ile turizm arzına anlam kazandıran ve talebe yanıt verebilecek duruma getiren en önemli unsur, yine bireylerdir (Çeken, 2001; Hasgüler, 2003)

2.5 Turizm Fiziksel Çevre ve Peyzaj Mimarlığı Etkileşim ve İlişkileri

Turizm planlama şekline ve yönetimini alan için bazı etkiler yaratır. Turizm gelişimlerinden etkilenme şekilleri genelde aynı olmasına karşın değişik yöre veya bölgelere göre spesifik etkiler de ortaya çıkabilir. Peyzaj mimarlığının ise turizmle organik bir bağı vardır. Bir turizm gelişimi, doğal veya kültürel peyzaj alanlarına sahip değilse, beklenen kazançları sağlamaz ve gelişemez.

Kuntay (2004)'a göre turizmin sürekliliği için doğal ve kültürel kaynakların korunması, geliştirilmesi için kaynak değerlerinin planlama kararlarının alınması önemlidir.

Koruma-kullanım kararlarının geliştirilmesinde, her mekana/peyzaja, sahip olduğu karakter, o mekanda süregelen olayların belirli deseniyle verilmelidir. Dolayısıyla o mekan, içerisinde doğal ya da kültürel anlamda öteden beri süregelen olayların sürekliliği sağlandığı ölçüde yaşayan bir mekan olmaktadır (Şahin vd., 2005).

Peyzaj planı/Fiziksel plan öncesi planlama alanına ilişkin koruma-kullanım amaçlı stratejiler geliştirilmelidir. Alanın geleceğine yönelik öngörüler bu planlar sayesinde ortaya konulur. Doğal ve kültürel öğelerin bir araya gelmesi ile biçimlenen alanlar yalnızca insanın biyolojik gereksinimlerini karşılamakla kalmayıp aynı zamanda psikolojik, entelektüel gereksinimlerini de karşılayan estetik nitelikler de taşıması gerekmektedir (Erdoğan, 2006).

Sayan (1998)'e göre; Peyzaj planlama, tasarım ve uygulamalarının önemi sadece ilk aşamalarda değil daha sonrası için de sürmektedir. Peyzaj mimarlığı, turizmin hem pozitif ve hem de negatif etki alanları içinde yer almaktadır. Turizmin çevresel etkileri şöyle incelenebilir;

a) Pozitif Etkiler

Turizm eğer iyi planlanır ve kontrol edilirse, çevrenin sürdürülmesine ve geliştirilmesine çeşitli yollarla yardımcı olur. Pozitif etkiler şunlardır.

- Önemli doğal alanların korunması: Turizm sayesinde bir ülke veya bölgede bulunan doğal alanların korunması sağlanabilir; buralarda parklar ve rezerv alanları geliştirilebilir veya ulusal ve bölgesel parklar kurulabilir. Çünkü bu alanlar bütünüyle turist çekim alanlarıdır. Turizm olmazsa bu alanlar başka şekillerde kullanılabilir; ekolojik olarak zarar görebilir ve sonuç olarak ta çevresel miras kaybedilmiş olur.
- Arkeolojik ve tarihi alanların ve mimari karakterin korunması: Turizm, korunmadığı takdirde zarar görecektir veya kaybolacak kültürel miras veya alanların, arkeolojik bölgelerin, tarihi alanların ve mimari karakterin korunmasını sağlar ve korunmasına yardımcı olur.
- Çevre kalitesinin yükselmesi: Turizm, hava ve suyun kontrolü, gürültü kirliliği, çöp sorunu ve diğer çevresel sorunlardan oluşan tüm çevrenin temizlenmesini

sağlar; peyzaj düzenleme programları, bina tasarımları, işaret kontrolleri ve daha iyi bina bakımı ile çevresel estetiğin arttırılması ve değerinin yükseltilmesini sağlar.

- Çevre değerinin arttırılması: İyi tasarlanmış turistik mekanlar (örneğin, ilgi çekici peyzaj tasarımı yapılmış oteller ve dış mekanlar), sıkıcı ve ilgi çekmeyen kentsel veya kırsal peyzajların değerini arttırabilir.
- Altyapının geliştirilmesi: Turizm gelişimleriyle birlikte havaalanları, yollar, su, kanalizasyon, katı atık yok etme sistemleri ve telekomünikasyon gibi yerel altyapı gelişebilir.
- Çevre bilincinin yükseltilmesi: Turistlerin doğaya merakının görüldüğü ve turizmin ekonomik başarısının doğanın ve diğer özelliklerinin korunmasına bağlı olduğunun anlaşıldığı yerlerde, çevreye karşı çok duyarlı olmayan yerli halkın bu konudaki bilinç düzeyi yükselir.

b) Negatif etkiler

Turizm gelişimleri eğer dikkati planlanıp, geliştirilip yönetilmezse, çeşitli negatif veya istenmeyen çevresel etkiler oluşur. Bu etkilerin hepsi birden bir turizm bölgesinde görülmeyebilir; çünkü etkilerin türü turizm gelişiminin türüne ve turizm alanının spesifik çevresel özelliklerine bağlıdır. Turizm gelişiminin taşıma kapasitesiyle ilgili olan ölçeği, çevresel etkinin kapsamı büyük ölçüde etkiler. Negatif etkiler şunlardır;

- Su kirliliği: Eğer oteller, resortlar ve diğer turistik kullanımları için iyi bir kanalizasyon ve atık su arıtma sistemi yapılmamışsa, kanalizasyondan dolayı yeraltı temiz su kaynaklarında kirlilik oluşur veya eğer kanalizasyon çıkışı bir dere, göl ya da deniz kıyısına yakın bir yere yapılırsa, pis su sadece insan sağlığını tehdit etmekle kalmaz yakındaki yüzey sularının kirlenmesine de neden olur. Motorlu deniz taşıtlarının da özellikle sirkülasyonun zayıf olduğu deniz ve göl sularının kirlenmesine neden olduğu unutulmamalıdır.
- Hava kirliliği: Turizm genel olarak temiz bir endüstri olarak bilinse de turizm yoluyla hava kirliliği turistlerin belirli alanlarda (özellikle sadece karayoluyla ulaşılan turist çekim noktalarında) ölçüsüzce kullandığı araçlardan (otomobil, otobüs ve motosiklet) çıkan egzoz gazları sonucunda oluşmaktadır. Bunun yanında planlama hatası olarak turizm tesislerinin yanlış yerleştirilmesi,

mevcut hava akımlarının kesilmesine ve hava kirliliğinin oluşmasına neden olmaktadır.

- Gürültü kirliliği: Gürültü çeşitli nedenlerden ortaya çıkmaktadır. Yoğun turist ziyaretleri, off-road motorlu araçlar (kum ve kar motosikletleri, dört çekerli arazi araçları gibi), uçaklar, sürat tekneleri ve bazen eğlence parkları, ralli ve formullar ile motosiklet yarışları, rahatsız edici gürültü oluşturur; yerleşik yaşayanlar ve yakınında bulunan insanlarda stres ve kulak rahatsızlıkları ortaya çıkarır.
- Görsel kirlilik: Görsel kirliliğin çeşitli kaynakları vardır. Bunlar;
 - Yerel mimari tarz ve ölçeğiyle uyumlu olmayan veya doğal çevreyle bağ bulunmayan kötü tasarlanıp uygulanmış oteller ve diğer turist tesisleri
 - Dış mekanlarda kullanımı uygun olmayan yapısal malzemeler
 - Kötü planlanmış ve yerleştirilmiş turist tesisleri
 - Yetersiz veya uyumsuz peyzaj düzenlemeleri
 - Büyük ve çirkin reklam panoları ve yönlendirme elemanları
 - Havai elektrik ve telefon kabloları ve direkleri
 - Güzel manzaraları kapatan turizm gelişimleri
 - Bakımsız yapılar ve peyzaj düzenlemeleri
- Çöp sorunları: Otellerden veya diğer tesislerden ortaya çıkan çöplerin çevreye dökülmesi turizm gelişim alanlarının büyük sorunlarından biridir.
- Ekolojik bozulma: Birçok ekolojik sorun, kontrol edilemeyen turizm gelişimleri ve kullanımları sonucunda ortaya çıkar. Duyarlı doğal çevrelerin turistler tarafından aşırı kullanılması ekolojik zararlara neden olmaktadır. Örneğin doğal bitki örtüsüyle kaplı bir çevre içinde turist grubunun yürüyüşü, toprağı sıkıştırması, dağcılar ve kampçılarının yol açmak ve ateş yakmak için ağaç parçaları kullanmaları, tırmanma ve at binme sonucunda eğimli alanların bitki örtüsünün zarar görebilmesi erozyonla karşı karşıya kalması, kayak yapılan bölgelerdeki ormansızlaştırma çalışmaları. Mağaralarda kullanılan el feneri, flaşlar ve video spotları ve turistlerce taşların koparılması, su altında yaşayan, özellikle kabuklu canlıların toplanması, teknelerin ve çapalarının verdiği zararlar bunlardan bir bölümüdür.
- Çevresel tehlikeler: Turizm bölgelerinin kötü alan kullanım planlaması, turistik alan kullanımlarının yanlış yerleşimi ve mühendislik tasarımı, en az herhangi

bir yanlış gelişim kadar erozyon, toprak kayması, taşkın ve diğer sorunlara neden olabilmektedir.

- Arkeolojik ve tarihi bölgelere verilen zarar: Çevresel olarak hassas arkeolojik ve tarihi bölgeler aşırı veya yanlış kullanım sonucunda zarar görmektedir. Yoğun kullanım, yükselen nem oranı, vibrasyon zararları, insan zararları ve grafiti yazılan gibi çoğunlukla insan kaynaklı etkiler, arkeolojik ve tarihi bölgelerdeki eserlere zarar vermektedir.
- Arazi kullanım sorunları: Turizm yatırımları, diğer etkinlikler (tarımsal kullanımlar veya parklar) için çok daha değerli olan alanları önceden satın alma veya tahsisli olarak alma hakkına sahip olmaktadır. Alan kullanımları halka veya çizgisel şekillerde gelişim gösterir ve bu durumda altyapı çalışmalarını götürmek zorlaşır, trafik problemleri ortaya çıkar ve görsel kirlilik oluşur. Bütünleşmiş arazi kullanımı ve altyapı planlaması olmazsa, altyapı iflas eder, trafik içinden çıkılmaz duruma gelir ve su kaynakları yetersizleşir.

2.6 Turizm ve Rekreasyonel Planlama İlişkisi

Rekreasyon planlamasının amacı; çevreyi fonksiyonel, estetik, güvenli, heyecan verici ve verimli bir hale getirerek yaşadığı çevreyi geliştirmektir. Özel ve kamusal rekreasyon kaynak planlamalarında bir toplumun sosyal, ekonomik ve fiziksel gelişimi için gerekli politik kararların alınması planlama için teknik bilgi desteğini sağlamaktadır.

Topuzlu (1989)'ya göre turizm ve rekreasyon arasındaki ilişkilerin ana kaynağını her ikisinin de serbest zamanda yapılması oluşturur. Her iki kavram içinde bütün kesimler tarafından kabul edilen tanımlar mevcut olmadığından, bu iki kavram arasındaki ilişkiler farklı şekilde ifade edilmektedir.

Koç (1991)'a göre turizm ve rekreasyonun doğuş amaçları aynı olduğu için benzer yönleri de vardır. Turizm ve rekreasyon arasındaki benzer noktalar şu şekilde özetlenmiştir:

- Her iki olgu da iç itimi sonucu ortaya çıkarmaktadır,
- Her iki etkinlikte de zorlama yoktur, gönüllü olarak yapılmaktadır,
- Her iki kavram da fiziksel veya düşünsel bir hareketlilik içermektedir,

- Her iki etkinlik de serbest zamanda yapılmaktadır,
- Her iki etkinlik de, her yaştaki ve sosyal yapıdaki bireyler için söz konusudur,
- Her iki etkinlik de bireysel veya toplu olarak yapılabilir, yapılabilmektedir,
- Turistlerin veya rekreasyonistlerin katıldığı aktiviteler dikkate alındığında her iki grubun da çoğu zaman aynı tip aktiviteye katıldığı görülmektedir,
- Her ikisi de büyük oranda değişen ekonomik durumlara, geleneklere, sosyo-politik konulara, eğitim ve hükümet politikalarına, tanıtım faaliyetlerine bağlı olarak gelişir ve değişmektedir,
- Çevreyi geliştirmek, ulusal mirası korumak ve restore etmek için harcanan çabalar, turizm ve rekreasyona katkı sağlamaktadır,
- Yerel rekreasyon için yüksek kaliteli kullanımlar, genelde turizme ilgiyi artırır, konaklama ve diğer hizmetler için talep oluşturmaktadır,
- Konu parkları, kayak tesisleri gibi egzotik serbest zaman değerlendirme alanları, rekreasyon katılımcılarını ve turistleri çekmektedir. Oteller ve diğer konaklama tesisleri, devamlılıklarını bu yerel kullanıcıların oluşturduğu gelir ile sağlamaktadır.

Albayrak (1993)'a göre insanın doğaya olan gereksinmesinin anlaşılmasıyla birlikte, özellikle gelişmiş ülkelerde çevreye özen gösteren yaklaşımlar sonucu yapılan planlamalarda turistik gelişmeler kontrol altına alınmaya başlamıştır. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle bilinçlenen turistler, dinlenebilecekleri sessiz, düzenli, bozulmamış çevreleri tercih etmeye başlamışlardır. Klasik tatil anlayışı ile seçilen deniz, kum, güneş faktörleri yanında gittikleri ülke ya da bölgenin doğal ve kültürel kaynaklarını görmek, insanları ve yaşam tarzlarını tanımak, kültür seviyesi yüksek turistler yaratmıştır. Bunun sonucunda doğal kaynaklara özenli, tarihi ve arkeolojik değerlere önem veren ve koruyan, yöre insanının gelenek ve göreneklerine saygılı, doğa ile uyumlu sosyal tesisleriyle, ekoturizm veya yumuşak turizm denilen turizm türleri oluşmuştur.

2.7 Rekreasyonel Turizm Potansiyeli

Liu (2006)'a göre genel olarak bu yön kentlerden kırsala, doğal ya da kültürünü korumuş mekanlara doğru değişmektedir. Rekreasyonel turizm hareketleri insanlar için dinlenme, yeniden canlılık kazanma anlamı taşıırken, rekreasyonel turizm potansiyeli olan alanlar için

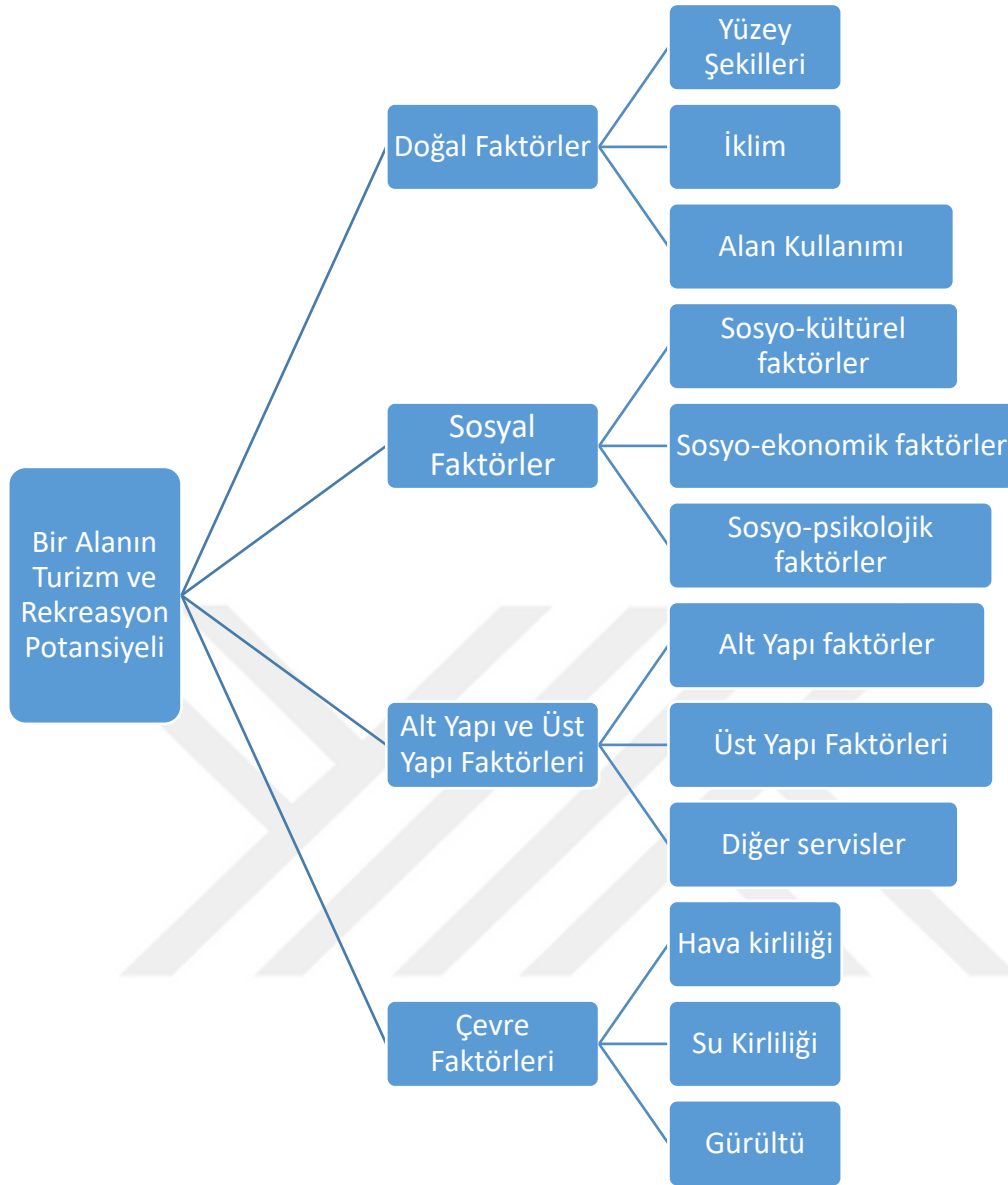
de ekonomik yönden canlılık kazanma anlamına gelir. Turizm ve rekreasyon konusunda oluşturulacak yeni politikalarla kırsal mekanlarda ekonomiyi yeniden canlandırmak mümkündür. Turizm kırsal ekonominin enerji kazanmasına yardımcı olur ve lokal olarak maddi kaynak sağlar.

Bu tanımlamalar sonucunda turizmin tanımı ve özellikleri, turizm türleri ve sınıflandırması, turizm ve çevre ilişkisi, turizm ve peyzaj planlama ilişkisi, kentsel peyzaj planlama, rekreasyonun tanımı ve özellikleri, rekreasyon türleri ve sınıflandırılması, turizm ve rekreasyonel planlama ilişkisi, rekreasyonel turizm potansiyeli gibi kavramların daha iyi anlaşılabilmesi sağlanmıştır. Bir sonraki bölümde yukardaki tanımlamalara ve rekreasyonel peyzaj/turizm kullanımının belirlenmesine yönelik olarak dünyada ve ülkemizde yapılan çalışmalar incelenerek kaynak özetlerine yer verilecektir.

2.8 Turizm ve Rekreasyonunu Etkileyen Faktörler

Bunlar içinde en önemlileri, doğal faktörler, sosyal faktörler, turistik ve rekreasyonel alt ve üstyapı faktörleri ve çevre faktörleridir (Altan, 1976).

Altan (1976)'a göre Turizmi ve rekreasyonu etkileyen faktörleri çizelgesi Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1: Turizmi ve Rekreasyonu Etkileyen Faktörler Tablosu

2.8.1 Doğal Faktörler

Turizm ve rekreasyona etkili olan doğal faktörler genel olarak peyzaj elemanları olarak nitelendirilen faktörlerdir. Doğal olarak meydana gelmiş bu kaynaklar turistik ve rekreasyonel aktivitelerin temel ögesini oluştururlar (Sezgin, 1995).

Doğal peyzajın turistik ve rekreasyonel aktiviteler için kullanımına uygun olması yani kullanılabilir bir potansiyel taşıması istenen bir özelliktir. Alanın gerek turistik gerekse rekreasyonel yönden kullanılabilir olması, bireyin peyzaj içinde aktif olarak kendini yenilemesine olanak sağlar (Sertkaya, 2001).

Turizm bölgesinin rekreasyonel potansiyelinin oluşturulmasında etkili olan faktör alan kullanımıdır. Önem taşıyan alan kullanımları ise orman, su yüzeyleri ve çayırılık alanlarıdır. Bu alanlar, dinlenmek, çeşitli gezinti yolları ile yürüyüş yapmak, sağlık ve spor gereksinimlerini karşılamak, kamp yapmak gibi turistik ve rekreasyonel aktivitelere olanak sağlarlar.

2.8.2 Sosyal Faktörler

Günümüzde geniş kitleleri içine alan turizm ve rekreasyon hareketleri, ekonomik kalkınmaya olan etkileri nedeniyle tüm ülkeler tarafından rağbet gören sektörler haline gelmiştir. Bunun sonucu oluşan rekabet ortamında gerek yerli gerekse yabancı ziyaretçileri cezbetmek amacıyla doğal faktörler yanında sosyo-kültürel faktörler de önem kazanmıştır.

Sosyo-kültürel faktörler eski medeniyetlerin yaşantısını, kültürünü ve sanatını günümüze taşıyan kalıntılardır. Tarihi anıların hatırlanması ve tarihte geçen olayların gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılan anıtlar da turizm ve rekreasyona kaynak oluşturması açısından önemlidir (Sezgin, 1995).

Bir alanın tarihsel geçmişini bize yansıtan değerler saray, camii, han, köprü, çeşme gibi değerli eserler yanında geçmişin izini taşıyan folklor, halk festivalleri, yöresel el sanatları kültürel kaynaklar olarak, turizm ve rekreasyon potansiyelini etkiler. Tarihi yapılar eski medeniyetlerin kültürünü, sanatını günümüze taşıyan eserlerdir.

Sosyo-ekonomik faktörler bir alanın kendi olanakları ile turizm ve rekreasyon fonksiyonunu geliştirme kapasitesini gösterir.

Sosyo-psikolojik faktörler ise Trowski (1972)'ye göre alana gelen ziyaretçileri etkileyen sosyal ilişkiler açısından önemlidir. Yöre halkının, ilgisinin aktif veya pasif olması, alanda gerçekleştirilecek olan turistik ve rekreasyonel aktivitelerin geliştirilmesinde önemli paya sahiptir.

BÖLÜM 3

MATERYAL ve YÖNTEM

3.1 Materyal

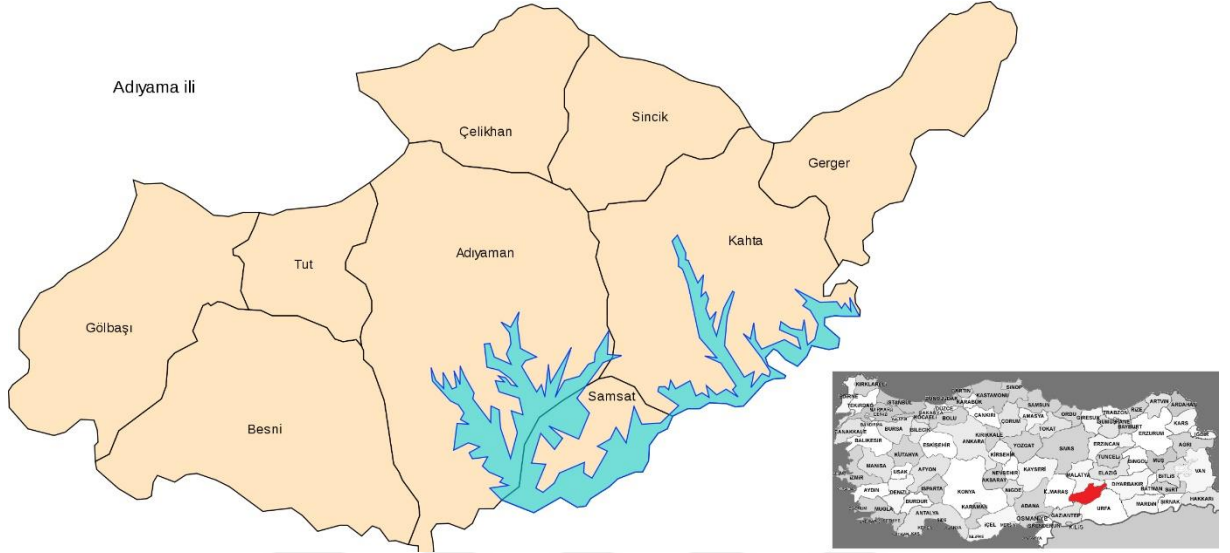
Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizme yönelik rekreasyonel peyzaj potansiyelinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmanın ana materyalini, Adıyaman İli ve yakın çevresi oluşturmaktadır. Çalışma alanı Güneydoğu bölgesinde yer almaktadır. Adıyaman İli sınırlarını aştığı için çevre illerin sınırlarını aşan turizm alanları mevcut olduğundan yakın çevresi dahil edilmiştir.

Adıyaman İli ve yakın çevresiyle değerlendirilmeye açık bir yerleşim olmasına karşın konu ile ilgili bir araştırmanın yapılmadığının belirlenmesi alanın seçiminde etkili bir faktör olmuştur. Adıyaman İlının büyük bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Kuzeyde bulunan Çelikhan ile Gerger İlçelerinin bir kısmı Doğu Anadolu Bölgesinde, batıda bulunan Gölbaşı ile Besni İlçesinin bir kısmı da Akdeniz Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Doğuda Diyarbakır, Batıda Kahramanmaraş, Kuzeyinde Malatya ve Güneyinde ise Gaziantep ve Şanlıurfa İlleri ile komşudur. Adıyaman, Güneydoğu Anadolu bölgesinin Batısında, Akdeniz Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi ile komşuluğu sağlamaktadır. Güney ve Doğusunda Atatürk Barajı, Kuzeyinde ise Toros Dağlarının uzantısı Malatya Dağları ile çevrilidir. Adıyaman İli 37°45'50"K 38°16'40"D konumundadır. Adıyaman İli toplam yüzölçümü yaklaşık 168.921 km² (64.8 mi²) olup rakımı 669 m'dir.

Şekil 2: Adıyaman İli Genel Görünümü Fotoğraf

Adıyaman İlının en önemli su kaynağı Fırat Nehridir. Adıyaman İli güney ve doğusunda Fırat Nehri ile çevrilidir. Şanlıurfa ve Diyarbakır İlleri ile sınır oluşturan nehrin Adıyaman İli sınırları içerisindeki uzunluğu 180 km'dir. Fırat Nehri üzerinde kurulmuş Atatürk HES regülatörü çalışma alanı içerisinde bulunmaktadır.

Şekil 3: Araştırma Alanının Harita Üzerinde Konumu

Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizm ve rekreasyonel peyzaj potansiyelinin özellikleri araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışma alanında materyal olarak Adıyaman İline ait çeşitli kurum ve kuruluşlardan temin edilmiş harita (raster ve sayısal), rapor, çeşitli bilgi ve dokümanlar ile ayrıca alanda uygulanan anketler kullanılmıştır. Bu materyaller: Araştırmada, veri elde etmek ve alanı değerlendirmek için harita, doküman, rapor, resim, bilgisayar programı (Microsoft Windows 7, Microsoft Office, Adobe Photoshop, IBM SPSS İstatistik) vb. envanterlerden yararlanılmıştır.

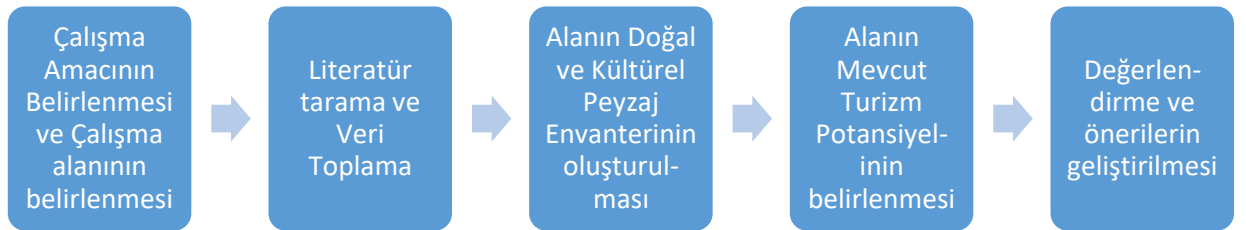
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 1950- 2015 yılları arasındaki iklim verileri,
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Adıyaman İli nüfus ve demografik yapı verileri,
- Adıyaman Valiliğine ait kültür envanterleri, rapor ve dokümanlar.

Adıyaman İlinde yaşayan yerel halkın ve ziyaretçilerin turizme bakış açılarını belirlemek ve alanın turizm bakımından mevcut potansiyelini belirlemek amacı ile hazırlanan anket formları kullanılmıştır.

Araştırmanın ana materyalini, Adıyaman İli ve yakın çevresinde gerçekleştirilecek olan rekreasyon-turizm etkinlikleri açısından etkilediği yakın çevresi doğal ve kültürel faktörler oluşturmaktadır.

3.2 Yöntem

Çalışmanın yöntemi Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizm ve rekreasyonel potansiyelinin belirlenmesi ve peyzaj planlama ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu araştırma kapsamında öncelikle, çalışma alanının doğal ve kültürel peyzaj analizi yapılmış ve veri tabanı oluşturulmuştur. Daha sonra alanın mevcut turizm potansiyelinin ortaya konması amacıyla, bölgede turizm alanlarının dağılımı, turizm olanakları, turizm altyapısı ve bölgenin sorunları irdelenmiştir. Çalışma alanının sorunlarını ve potansiyel kullanımları belirlemek amacı ile alanda anket çalışması yapılmıştır. Araştırmada izlenen yöntem beş aşama içermektedir (Şekil 4).

Şekil 4: Yöntem Akış Şeması

Peyzaj değerlendirme ve planlama yöntemlerinin amacı ve kapsamı, bu amaca varmak için kullanılan araç veya izlenen yöntemle çok yakın bir ilişki halindedir. Günümüze kadar farklı birçok kişi, peyzajı farklı açılardan değerlendirmek ve planlamak için pek çok yöntem geliştirmiştir (Köseoğlu, 1982).

Çalışmanın ilk aşamasını araştırma alanının seçimi ve çalışmanın amacının belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu alanın seçilmesinde, çalışma alanına yönelik daha önce kapsamlı

herhangi bir araştırmanın yapılmamış olması, alanın kültürel ve tarihsel birikiminin yanı sıra, doğal kaynak değerleri açısından da oldukça zengin olması etkili bir rol oynamıştır.

İkinci aşamada araştırmanın temelini oluşturan kavramlar konusunda literatür taraması yapılmış olup kaynak özetleri oluşturulmuştur. Giriş kısmında turizmin tanımı ve özellikleri, turizm türleri ve sınıflandırması, turizm ve çevre ilişkisi, turizm ve peyzaj planlama, kentsel peyzaj planlama, rekreasyonun tanımı ve özellikleri, rekreasyon türleri ve sınıflandırılması, rekreasyon ve turizm ilişkisi, rekreasyonel turizm potansiyeli bu bölümde incelenmiştir.

Araştırma alanı çoğu kez ziyaret edilerek, alana ilişkin fotoğraf çekimleri ve anketler yapılmış, kaynaklar toplanmıştır. Buna ek olarak yöre halkı ve ziyaretçilerle görüşülmüş yaklaşık 400 kişiye anket uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğünü belirlemekte kullanılan formül ve örneklem büyüklüğü hesaplanması aşağıda formülde (1) verilmiştir (Newbold, 1995; Miran 2002; Uzundumlu vd., 2011):

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{px}^2 + p(1-p)} \quad (1)$$

%95 güven aralığında ve %5 hata ile örnek hacmi 384 hane halkı bulunmuştur. Ama çalışmada bazı anketlerde eksiklik olabileceği nedeniyle çalışmada 400 anket yapılmıştır ve bunlardan 384 tanesi eksiksiz olduğu görülmüştür.

Daha sonra çeşitli mesleklerden kamu çalışanlarıyla görüşmeler yapılmış, esnaflar ile görüşülme yapılmış, yerel halktan yaşlı insanlarla görüşmeler yapılmış ve kurumlardan elde edilen haritalar dijital ortama aktarılmıştır.

Son olarak gözlem yapılarak etüd-analiz çalışmaları yapılmıştır. Toplanan veriler, bilgiler, görseller değerlendirilerek çalışma alanının sosyal, kültürel ve fiziksel değerlendirmeleri yapılmıştır.

Sonuç olarak tez çalışması ile ilgili yapılan tüm araştırmalar sayesinde çalışmada kullanılacak en uygun materyaller ve yöntem belirlenmiştir.

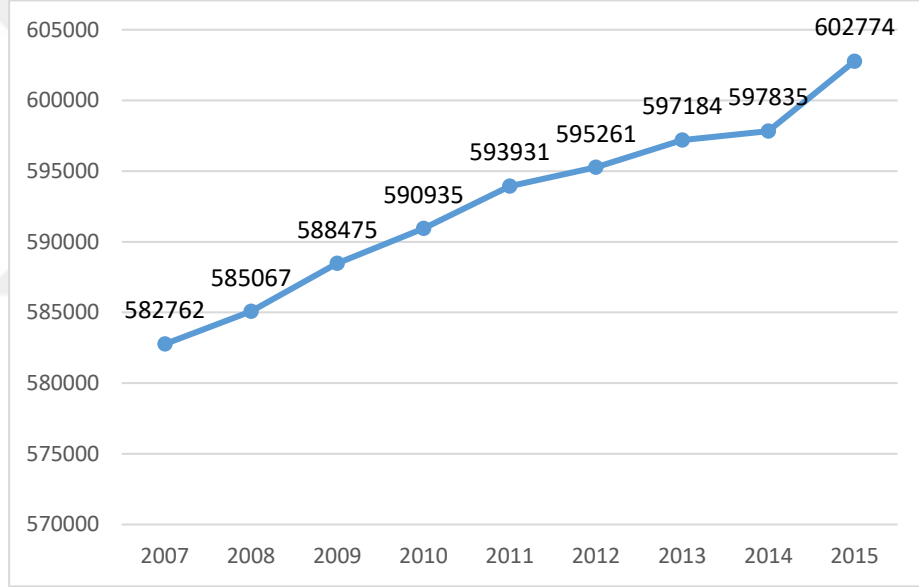
BÖLÜM 4

ARAŞTIRMA BULGULARI

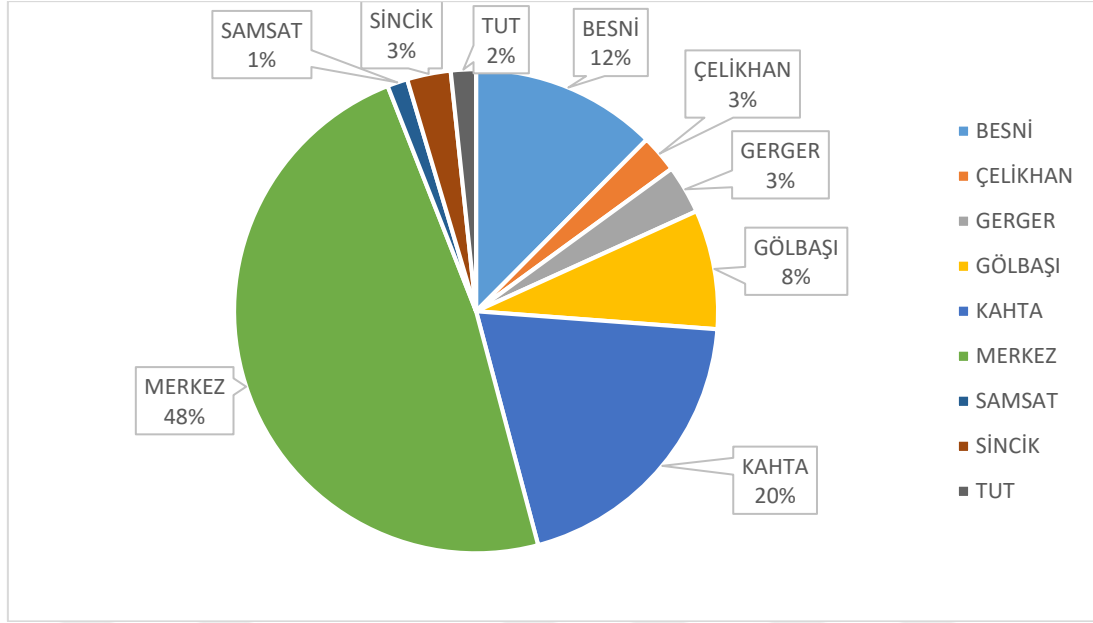
4.1 Araştırma Alanının Kültürel Özellikleri

4.1.1 Nüfus Durumu

TÜİK'in hazırlamış olduğu 2015 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Adıyaman'ın nüfusu 602.774 kişidir. İlimizin il/ilçe ve belde/köy nüfus dağılımı verilmiştir (Şekil 5).

Şekil 5: Adıyaman İli 2007-2015 Yılı Nüfus Tablosu Grafiği

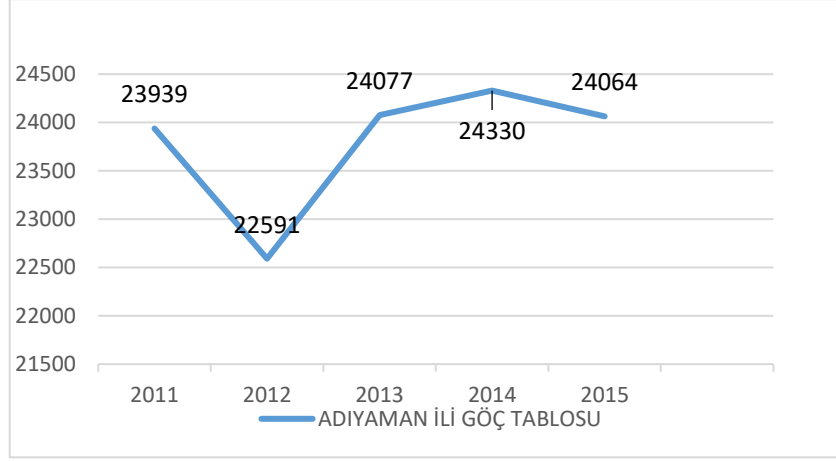

Şekil 6: Adıyaman İli ve İlçeleri Nüfus Dağılım Grafiği

Toplanan verilere göre Adıyaman İli'nin en kalabalık ilçesi 290.382 ile Merkez İlçedir. Sırasıyla Kahta 118.646, Besni 75.041, Gölbaşı 48.027, Gerger 19.561, Sincik 17.592, Çelikhan 15.213, Tut 10.122, Samsat 8.190'dir.

Bu şekle göre ilimiz nüfusunun yaklaşık %65'lık bir bölümü il ve ilçe merkezlerinde yaşarken %35'lik bir kesimi is köy ve beldelede yaşamaktadır.

Adıyaman İli göç grafiği incelendiğinde ortalama her yıl 23.800 göç vermektedir. Göç oranları incelendiğinde bu oran 2015 yılında ortalamanın üzerinde tespit edilmiştir (Tablo 9).

Şekil 7: Adıyaman İli Göç Tablosu

4.1.2 Sosyal Yapı

Bu bölge dışında ise genel yapı olarak çok katlı betonarme binalar çoğunluktadır. Eski Samsat ilçesinin Atatürk Barajı Gölü altında kalması ile ilçe halkının büyük bir çoğunluğu İl Merkezini tercih etmeleri sonucu, kent merkezinde 1990'dan itibaren konut yapımında modernleşmeye doğru gidilmiştir. Kentin eski bölgesinde sivil mimari kerpiç veya taş duvarla yapılmış evler şeklindedir.

Şekil 8: Kerpiç Ev

Şekil 9: Eski Betonarme Yapı Örneği

Şekil 10: Modern Kentleşme Örneği

Şekil 11: Modern Kentleşme Örneği: Esentepe TOKİ Mahallesi

Adıyaman ve çevresinde halkın geçim kaynağı tarımdır. Tarım ve hayvancılık kentin yakın çevresinde aktif olarak yapılmaktadır. Hayvancılık ile uğraşan yerel halk kırsal alanda faaliyetlerini sürdürmektedir.

Şekil 12: Küçükbaş Hayvan Sürüsü

Adıyaman ve yöresinde geleneksel aile yapının korunduğu görülmüştür. Evliliklerde, tek eşlilik söz konusudur Adıyaman ve yöresinde sade bir yaşam tarzının olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 13: Adıyaman Yöresel Kıyafetleri (URL-12)

Adıyaman’da Müslüman ve Hristiyan dinine sahip olan vatandaşların yaşadığı görülmüştür. Bu dine bağlı vatandaşların sivil toplum kuruluşu ve eğitim kurumlarının etkin olduğu ve hizmet verdiği belirlenmiştir.

4.1.3 Ekonomik Yapı

Adıyaman’da buğday, patates, arpa, fasulye, pirinç, sarımsak, soğan, mercimek, küşne, nohut, bakla ve darı gibi tarım ürünlerinin dışında bağ ve bahçelerde dut, elma, kayısı, erik, kıvılcık, kavun, karpuz, erik ve nar yetiştiriciliği yapılmaktadır. Yerel halk hem ticari hem de kendi ihtiyacını karşılamak için yetiştiricilik yapmaktadır.

Şekil 14: Nar Bahçesi

4.1.4 Coğrafi Konumu

Adıyaman İli merkezi Orta Fırat bölümü içinde yer alır. Bu özelliği ile Adıyaman coğrafi bakımdan dört mevsimi bir arada yaşayan bir yerdir.

Adıyaman İlinin Kuzeyinde Malatya İli (Pütürge, Yeşilyurt ve Doğanşehir İlçesi), Batıda Kahramanmaraş İli (Merkez ile Pazarcık İlçesi), Güneybatıda Gaziantep (Araban İlçesi), Güneydoğuda Şanlıurfa İli (Siverek, Hilvan, Bozova ve Halfeti İlçeleri), Doğuda ise Diyarbakır İli (Çermik ile Çüngüş İlçesi) bulunmaktadır. Merkez İlçe dahil 9 ilçesi ile 406 köyü vardır. İlçeleri Merkez, Besni, Çelikhan, Gerger, Gölbaşı, Kahta, Samsat, Sincik ve Tut İlçeleridir. Adıyaman İli 37° 25' ile 38° 11' kuzey enlemi, 37° ve 39° doğu boylamı arasında yer alır. Adıyaman İlinin yüzölçümü 7 614 km², göller ile 7.871 km² olup, rakımı 669 m'dir (Anonim, 2011a).

Adıyaman'ın Kuzey kesimi Torosların uzantısı olan Malatya dağları ile çevrilidir. Çelikhan, Gerger ve Tut İlçelerinin arazilerinin çoğu dağlıktır.

4.1.5 Ulaşım Durumu

Adıyaman'ın Türkiye'nin her yerine karayolu bağlantısı bulunmaktadır. İl'de demiryolu ve havayolu ulaşımı da sağlanmakla birlikte, karayolu ulaşımı ön planda gelmektedir. Adıyaman'a karayolu ile Gaziantep, Şanlıurfa, Malatya, Kahramanmaraş ve Diyarbakır olmak üzere 5 güzergahtan ulaşım mevcuttur. Adıyaman'ın Gölbaşı ilçesi tam bir kavşak yeri olup, Malatya Kahramanmaraş-Gaziantep karayolu ulaşımı Gölbaşı İlçesi üzerinden sağlanır. Adıyaman'dan Şanlıurfa ve Diyarbakır'a karayolu ile ulaşım sağlanmakla birlikte Adıyaman'ı Diyarbakır'a bağlayan karayolu, Gerger İlçesine bağlı Güzelsu Köyündeki feribot seferleri ile Siverek İlçesi'ne oradan da Diyarbakır'a bağlanmıştır. 2012 yılında yapımına başlanan Nissibi Köprüsü 2015 yılının ilk aylarında hizmete girdi. Nissibi Köprüsü 24 m genişlik, 610 m uzunluğu ile Nissibi Köprüsü Türkiye'nin en büyük asma köprüleri arasında yer alır. Nissibi Köprüsü, Adıyaman'dan Siverek'e, Siverek'ten de Diyarbakır'a ulaşım sağlanmaktadır.

Tablo 4: Adıyaman İlinin Komşu İllere Uzaklıkları

	Şanlıurfa	Gaziantep	Kahramanmaraş	Malatya	Diyarbakır
Adıyaman	114 km	152 km	164 km	139 km	205 km

4.1.6 Tarihçe

Adıyaman, tarihin bilinen en eski yerleşim yerlerinden biridir. Adıyaman Palanlı Mağarası'nda yapılan incelemelerde kent tarihinin M.Ö. 40.000 yıllarına kadar uzandığı anlaşılmıştır (Anonim, 2011a).

Büyük bir istikrarsızlığın olduğu orta çağ boyunca Adıyaman Bizans, Emevi, Abbasi, Anadolu Selçukluları, Dulkadiroğulları arasında el değiştirmiş ve nihayet Yavuz Sultan Selim'in İran seferi sırasında 1516 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı topraklarına katılan Adıyaman, başlangıçta merkezi Samsat'ta bulunan bir Sancakla Maraş Beylerbeyliğine bağlıyken, Tanzimat'tan sonra bir kaza olarak Malatya'ya bağlanmıştır (Anonim, 2011a). Adıyaman Eski Görüntüsü Ulu Camii Civarı Şekil 6'da verilmiştir (URL-1).

Şekil 15: Adıyaman Eski Görüntüsü Ulu Camii Civarı

Cumhuriyetin kuruluşundan 1954 yılına kadar eski idari yapısı korunarak Malatya'ya bağlı kaza konumunda olan Adıyaman 1 Aralık 1954 tarihinde 6418 sayılı Kanunla Malatya'dan ayrılarak müstakil il haline gelmiştir (Anonim, 2016a).

4.2 Araştırma Alanı Doğal Özellikleri

4.2.1 Topoğrafik Yapı

Adıyaman İli orta yükseklikte bir sahadır. Adıyaman'ın ortalama ilin yükseltisi 669 metredir. Yörede yükselti 200 ile 1000 metrenin üzerinde değişmekte olup, hipsografik eğrisi genellikle kuzeye doğru az meyille uzanır (Anonim, 2011a).

- ✓ Deniz seviyesinden yüksekliği 669 metredir.
- ✓ İl sınırları içerisindeki alan 7.614 km²'dir.
- ✓ Merkez ilçenin alanı ise 1.702 km²'dir

Şekil 16: Adıyaman İli Genel Görünümü

Adıyaman İli, Adıyaman ovası adı verilen, etrafındaki yörelerine göre daha düz ve alçakta bir alanda kurulmuştur. Adıyaman Ovası'nın kuzeyi hariç, diğer tarafları alçak sahalarla çevrilmiştir.

Adıyaman İlinde dağlık alanlar azdır. Kahramanmaraş-Malatya-Adıyaman İlleri boyunca uzanan Güneydoğu Toros dağları bir duvar gibi kuzeybatı ile kuzeye doğru uzanarak, Malatya ile Adıyaman İlini birbirinden ayırır. Güneydoğu Toros dağların üzerinde yükseltiler 2100 ile 2550 metre arasında değişen tepeler vardır (Anonim, 2011a).

Adıyaman Ovası'nı kuzeyden Güneydoğu Toroslar da, Akdağ 2.551 m, Dibek Dağı 2.549 m, Ulubaba Dağı 2.533 m, Gördük Dağı 2206 m, Borik Dağı 2.110 m, Karadağ 1115 m ve Kuzeydoğuda Nemrut Dağı 2.150 m'dir. Güney ve batıda dağ oluşumu yoktur (Anonim, 2011a).

Adıyaman il topraklarının %52' si dağlıktır. İlin kuzeyi dağlık, güneye inildikçe ovalık alan çoğalır. İlin Gölbaşı, Gerger, Çelikhan, Tut ilçeleri dağlık kesimde yer almış olup, eğimi %012 civarındadır. Besni, Kahta, Sincik ilçeleri engebeli arazi olup %06 ile 012 arasında değişir. Merkez ilçe ile Samsat ilçesinin eğimi %06' nın altındadır (Anonim, 2011a).

4.2.1 Hidrolojik Yapı

Adıyaman ve çevresi akarsular bakımından oldukça zengindir. Adıyaman merkez ilçe sınırları içinde akan bu akarsular, Adıyaman İl ve İlçe sınırları dışından ve Adıyaman'ın yakın çevresinden doğan akarsular olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Kar, yağmur suları ve kaynaklarla beslenen bu akarsuların su seviyesi, ilkbahar başlarında en yüksek seviyeye ulaştığı halde; yaz mevsiminde başlayan kuraklık ve buna bağlı şiddetli buharlaşma (673 mm) nedeniyle su seviyesi düşmektedir.

Adıyaman ve çevresinde görülen tüm akarsular doğu ve batıda toplanmıştır. Hepsi de kuzey-güney doğrultusunda akar. Bunların hepsi Türkiye'nin önemli akarsularından olan Türkiye sınırlarında 1.263 km uzunluğundadır. Dicle Nehri ile birleşerek Basra Körfezine dökülen Fırat Nehri'nin kollarıdır (Anonim, 2011a).

Şekil 17: Fırat Nehri

Atatürk (Karababa) Barajı: 1981 yılı Atatürk'ün 100. doğum yılı münasebetiyle Atatürk Barajı olarak değiştirilmiştir. Adıyaman ve Şanlıurfa illeri arasında Adıyaman'ın 35 km güneyinde Fırat Nehri üzerinde kurulmuştur. Atatürk Barajı'nın yeri, Keban Barajı'nın 346 km. Karakaya Barajı'nın 180 km aşağısındadır (Anonim, 2011a).

Şekil 18: Atatürk (Karababa) Barajı (URL-2)

Bu baraj, yurdumuzun her bakımından en büyük barajı, dünyada ise gövde hacmi bakımından dördüncü (Pakistan’da Tarbela Barajı 148.500.000 m³ ile birinci, 96.050.000 m³ ile ABD Ford Beck Barajı ikinci, 85.200.000 m³ ile Brezilya’da Tucuri Barajı ise üçüncü sırayı almaktadır), su hacmi bakımından dokuzuncu sıradadır; enerji üretimi ve göl hacmi bakımından da ilk 30 baraj arasındadır (Anonim, 2011a).

4.2.1 İklim

Adıyaman’ın iklim özellikleri, Adıyaman Meteoroloji İstasyonunun 1950 yılından itibaren yaptığı sürekli ve ciddi rasat çalışmaları sonucu ortaya çıkan iklim verilerinden yararlanılarak Tablo 7’de ortalama sıcaklık, yağış, en yüksek sıcaklık ve en düşük sıcaklık verileri aylara göre tablo oluşturulmuştur. Tablo 7’ye göre Adıyaman İlinde iklim göz önünde bulundurularak rekreasyon faaliyetleri planlanması amaçlanmıştır.

Tablo 5: Adıyaman İli Meteoroloji Verileri

ADİYAMAN	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1950 - 2015)												
Ortalama Sıcaklık (°C)	4.6	5.8	10.0	15.1	20.6	26.8	31.1	30.5	25.7	18.9	11.6	6.5
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	8.6	10.2	14.8	20.5	26.6	33.1	37.7	37.5	33.0	25.5	17.1	10.7
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	1.3	2.2	5.5	9.8	14.3	19.6	23.6	23.3	18.9	13.5	7.5	3.3
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.6	4.4	5.5	7.2	9.4	12.0	12.3	11.4	10.1	7.2	5.3	4.6
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12.2	11.9	12.0	11.3	8.3	2.4	0.6	0.4	1.3	6.7	8.8	11.8
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (kg/m ²)	136.7	104.4	91.6	66.6	42.4	7.6	1.0	0.7	5.3	46.6	76.5	133.2
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen En Yüksek ve En Düşük Değerler (1950 - 2015)												
En Yüksek Sıcaklık (°C)	19.9	21.7	28.3	34.5	39.0	40.7	45.3	44.2	40.3	36.1	29.4	26.5
En Düşük Sıcaklık (°C)	-14.4	-10.0	-7.0	-2.0	3.4	10.6	15.0	15.8	9.6	2.2	-3.5	-8.4

Doğal değişkenler: Yıllık ortalama rüzgâr hızı 1 m/sn'dir. En hızlı rüzgâr (SSW) yönünde saniye de 30,2 m. olarak tespit edilmiştir. Ortalama fırtınalı günler sayısı 4,1'dür. Hâkim rüzgâr yönü Güney Güney Doğu (SSE) dur (Anonim, 2016c).

4.2.1 Flora

Adıyaman, Güneydoğu Anadolu'nun en yeşil ilidir. Ormanlık arazi %17'dir. Kuzeydeki dağların yamaçlarında meşe bozuğu korusu ve meşe baltalığı, yükseklerde de çam vardır. Güneydoğu Anadolu'nun bitki örtüsü bakımından en zengin ilidir (Anonim, 2013a).

Şekil 19: Adıyaman (Karadağ) Kent Ormanı (Karadağ)

Bazı kısımlarda Akdeniz Bölgesinin özelliklerini de taşır. Bu nedenle bitki örtüsü de bu üç bölgenin özelliklerini taşımaktadır. Yüksek rakımlı yerler genelde meşe ağaçları ile kaplanmış olmakla birlikte, su ve toprak erozyonu nedeni ile çıplak hale gelmiş araziler de mevcuttur. Yaz mevsiminin uzun ve kurak geçmesi dolayısıyla orman içi bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Tarım yapılmayan alanlar mera, yabani ağaçlar ve makilerle kaplıdır. Sazlık, bataklık alanlarda suyu seven bitki türlerine rastlanmaktadır.

Yüksek rakımlı yerler genelde meşe ağaçları ile kaplanmış olmakla birlikte, bu alanların yer yer muhtelif nedenlerle çıplak hale geldiği görülür. Tarla alanlarının bulunduğu alçak rakımlı arazilerdeki bitki örtüsü ise insanlar eliyle büyük tahribe uğradığından, adeta tamamen ortadan kaldırılmıştır. Yaz mevsiminin uzun ve kurak geçmesi dolayısıyla orman içi bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Tarım yapılmayan alanlar çayır, mera, yabani ağaçlar ve makilerle kaplıdır (Adıyaman Valiliği, 2011).

Çevre Şehircilik il müdürlüğünün Adıyaman İlinde tespit etmiş olduğu flora:

Tablo 6: Adıyaman İlinde Doğal Olarak Yetişen Bitki Türleri

Türkçe Adı	Latince Adı	Türkçe Adı	Latince Adı
Meşe	<i>Quercus pontica</i>	Bakla Otu	<i>Lupinus Albus</i>
Çam	<i>Pinus</i>	Kekik	<i>Thymus</i>
Alıç	<i>Crataegus monogyna</i>	Kılıç Otu	<i>Hypericum perforatum</i>
Keten Otu	<i>Linum usitatissimum</i>	Sedir	<i>Cedrus</i>
Yabani Elma	<i>Malus sylvestris</i>	Gıcır	Liliaceae
Alalat	<i>Pyrus elaeagnifolia</i>	Yavşan Otu	<i>Artemisia vulgaris</i>
Dağ Muşmulası	<i>Cotoneaster</i>	Domuz Ayrığı	<i>Dactylis glomerata</i>
Yabani Erik	<i>Prunus sptnosa</i>	Keten Otu	<i>Linum usitatissimum</i>
Kokulu Menekşe	<i>Viola odorata</i>	Geven	<i>Astragalus</i>
Badem	<i>Prunus dulcis</i>	Hanımeli	<i>Lonicera</i>
Kılıç Otu	<i>Hypericum perforatum</i>	Sütleg�n	<i>Euphorbia</i>
B���rtlen	<i>Rubus</i>	Ayı Pen�esi	<i>Acanthus mollis</i>
Duvar sarmaşı�ı	<i>Hedera helix</i>	Orman �ile�i	<i>Fragaria vesca</i>
Laden	<i>Cistus</i>	�am �i�e�i	<i>Impatiens walleriana</i>
Adi Zakkum	<i>Nerium oleander</i>	Menek�e	<i>Viola</i>
Ayı �z�m�	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Solucan Otu	<i>Tanacetum vulgare</i>
K�sk�t	<i>Cuscuta</i>	Menengi�	<i>Pistacia terebinthus</i>
Sumak	<i>Rhus</i>	Hasır Otu	<i>Typha</i>
Sakız	<i>Pistacia lentiscus</i>	K�pek Kuyru�u	<i>Phleum pratense</i>
Ballı Baba	<i>Lamium</i>	Orkide	<i>Orchidaceae</i>
Ardı�	<i>Juniperus communis</i>	Ak Dut	<i>Morus alba</i>

Adıyaman İlinin y z l  m n n %19,8'ini (150.757 ha) Orman ve Fundalık alanlar olu turmaktadır. Ormanlar a ırlıklı olarak;

Adıyaman : Kızıl am, Me e, Ardı , Menengi , ve Sakız
 G lba ı, Tut ve Besni : Kızılçam, Me e, Ardıç ve Sakız
 Kahta, Samsat ve Sincik : Kızılçam, Karaçam, Sedir, Sarıçam, Me e ve Ardıç
 Çelikhan : Karaçam, Me e ve Ardıç türlerinden oluşmaktadır.

Fritillaria imperialis: Bölgemizde Ağlayan Gelin, Hünkar Lalesi hatta Osmanlı İmparatorluğu'nun bir devrine ismini vererek Osmanlı Lalesi olarak anılmaktadır. Çiçekleri çan şeklinde olup yere baktığı için bu gruba ters lalelerde denmektedir (Anonim, 2011a).

Şekil 20: *Fritillaria imperialis* (URL-3)

Fritillaria persica: Çiçekleri mor ve rozet görünümlü olup, literatürde Adıyaman lalesi olarak bilinmektedir. Bölgemizin çeşitli yerlerinde bu laleye Karamuk adı da verilmektedir. Genel olarak çiçekleri kokulu olup, ince bir dal üzerinde rozet şeklinde ve ters olarak yere dönük olduğundan bu türde ters lale olarak anılmaktadır (Anonim, 2011a).

Şekil 21: *Fritillaria persica* (URL-4)

4.2.1 Fauna

Faunayı oluşturan canlıların gözlenmemesi, farklı mevsim ve saatlerde faal olmaları, göçmen hayvanlar, vb. unsurlar dikkate alındığında fauna çalışmaları dar bir alanda bile birkaç yıl alabilmektedir. Bölgedeki fauna türleri Sürüngenler, Yumuşakçalar, Memeliler ve Böcekler olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir (Adıyaman Valiliği, 2011)

Şekil 22: Dağ Keçisi (URL-5)

4.2.1 Toprak

Adıyaman İli'nin toplam yüzölçümü 761.395 ha olup, bunun 298.956 ha'ı tarım arazi, 40.918 ha'ı tescilli olmak üzere toplam 172.078 ha çayır-mera arazisi, 181216 ha orman 98.275 ha diğer araziler olarak dağılım göstermektedir (Anonim, 2011a).

Adıyaman İli'nde bazı tarımsal aktiviteleri kısıtlayan etmenler bulunmaktadır. Başlıca arazi sorunu taşlılıktır. Dağlık kısımlarda bulunan arazilerin işlenmesi ve ekilmesini zorlaştırmaktadır. Diğer bir sorun ise kuraklıktır. GAP sulama projesi ile bu sorunla mücadele edilmektedir.

4.3 Araştırma Alanının Doğal, Kültürel ve Tarihi Değerleri

Araştırma alanında bulunan doğal ve kültürel kaynaklar, tarihi ve arkeolojik değerler aşağıda listelenmiştir.

Tablo 7 Doğal, Kültürel ve Tarihi Değerler Tablosu

DOĞAL DEĞERLER	KÜLTÜREL DEĞERLER	TARİHİ DEĞERLER
Şelale Gerger Çoğuruk Şelalesi	Çarşı - Alışveriş Oturakçı pazarı	Sivil Mimari Keleş Konağı
Göller Gölbaşı Gölü Atatürk Baraj Gölü Azaplı Gölü İnekli Gölü Çamgazi Baraj Gölü Çat Baraj Gölü	Demirciler Pazarı Şire Pazarı Besni Şire Pazarı El Sanatları Dokumacılık Giyim - Kuşam	Cami Ulu Camii Kab Camii
Dere, Akarsu, Nehir Sofraz Çayı Kahta Çayı Göksu Çayı Fırat Nehri	Yöre Mutfağı Meyir Çorbası Mahlute Çorbası Besni Tava Adıyaman Tavası Karıştırmalı Pilav	Müze Adıyaman Müzesi
Milli Parklar Nemrut Dağı Milli Parkı	Kale Adıyaman Kalesi Kahta Yeni Kale	Nekropol Pirin Perre Nekropolü
Ada Çelikhane Yüzen Adalar	Çiğ Köfte Soğuk Köfte	Çeşme Roma Antik Çeşmesi
Diğer Oluşumlar Doğanlı Çınarı	Kavurmalı Hıtap Sarımsaklı Hıtap Peynirli Ekmek Tava Kıluru Peksimet Bazlama Pirpirim Cacığı Tene Helvası Şillik	Köprü Cendere Köprüsü
	Kilise St. Paul Kilisesi	Mağara Palanlı Mağaraları
	Yerel Etkinlik Tut Yamaç Paraşütü Festivali Sincik Bal Festivali Zerban Şenlikleri Tut Dut Festivali Bakı Noktaları Karadağ Seyir Tepesi Adıyaman Kalesi Eğri Çayı Parkı Beşpınar Mesire Alanı	

4.3.1 Doğal Turizm Potansiyelini Oluşturan Kaynaklar

Çalışma alanındaki mağara, şelale, kanyon, göl, nehir, ada, milli parklar, ören yerleri, tabiat parkı ve çeşitli özellikleri ile dikkat çeken oluşumlar hakkında bilgiler aşağıda verilmiştir.

Mağaralar;

Zey Mağaraları; Adıyaman'a 7 km mesafede, Zey Köyü yakınında, erken dönem Hristiyanların yaşadığı yerleşim birimleri bulunmaktadır (Anonim, 2013a).

Gümüşkaya Mağaraları; Adıyaman İlinin 40 km Güneybatısında Göksu nehri kenarında aynı adla anılan köyün batısında kayalardan oyma tünel şeklinde birbirleri ile bağlantılı çok sayıda mağaralar yer almaktadır (Anonim, 2013a).

Palanlı Mağarası; Adıyaman'ın 10 km kuzeyinde Adıyaman – Çelikhan – Malatya karayolunun üzerinde Palanlı Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. M.Ö. 40.000 yıllarında kullanılmış doğal bir mağaradır. Duvarında bulunan ve halen fark edilebilen geyik figürü yalın kontur çizgilerle oluşturulmuştur. Mağara arkeolojik alanı olarak tescillidir (Anonim, 2013a).

Şekil 23: Pirin Perre Mağaraları

Şelaler;

Çoğuruk Şelalesi; Gerger İlçesi Çoğuruk Köyünde bulunmaktadır. 25 m yüksekliğe sahiptir. Gerger'i ziyaret edenler için durak noktasıdır. Çoğuruk Köyü Şelalesi köyü ziyaret edenlerin ilgisini çekmektedir.

Şekil 24: Gerger İlçesi Çoğuruk Köyü Şelalesi (URL-15)

Kanyon;

Gerger Kanyonu; Gerger ilçesinde bulunmaktadır. Turistlerin yazın ziyaret ettiği muhteşem doğa güzelliği ve jeolojik olarak ilgi çeken bir durak olma özelliğini taşır. Adıyaman İli'ne gelen turistlerin sıkça ziyaret ettiği yerlerdendir.

Şekil 25: Gerger Kanyonu (URL-16)

Göller ve Su Kaynakları;

Gölbaşı Gölü ve Tabiat Parkı; Yerli ve göçme kuş türleri için yumurtlama, yavru çıkarma ve mevsimlik yaşama alanıdır. Gölün çevresi Sazlıklarla çevrilidir. Kuş gözlem kulesi, kuş gözlem evi, seyir terası mevcuttur. Ziyaretçiler için manzara noktaları, sportif faaliyetler, piknik ve mesire alanıdır.

Şekil 26: Gölbaşı Gölü ve Tabiat Parkı

Fırat Nehri; Çalışma alanının önemli su kaynağı Fırat Nehridir. Türkiye'nin en büyük barajlarının üzerine kurulduğu bir nehirdir.

Şekil 27: Fırat Nehri

Çelikhan yüzen adalar, bu oluşum zamanla karadan kopan toprak parçalarının dalgalar ve rüzgar etkisiyle hareket ettiğinden yüzen adalar ismini almıştır. Çalışma alanının en önemli yerlerinden biridir.

Şekil 28: Çelikhan İlçesi Yüzen Adalar

Milli parklar ve Ören Yerleri; Nemrut Dağı Milli Parkı, Eski Kahta Kalesi Ören Yeri, Cendere Köprüsü Ören Yeri, Karakuş Tümülüsü Ören Yeri ve Arsemia Ören Yeridir.

Şekil 29: Milli Parklar ve Ören Yerleri

Doğanlı Çınarı; Çelikhan ilçesi Doğanlı köyü yakınlarından bulunan 550 yaşında Doğanlı Çınarı ilgi görmekte ve yakınları mesire alanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 30: Doğanlı Çınarı (URL-17)

4.3.2 Tarihi ve Arkeolojik Değerler

Çalışma alanında tarihi değere sahip sivil mimari, cami, kale, kaya mezarları, nekropol, kilise ve köprü gibi değerleri aşağıda verilmiştir.

Sivil Mimari; Adıyaman İli merkezinde 1 adet tescilli taş yapı bulunmaktadır. Keleş Konağı adı verilen konak 2015 yılında restore edilerek turizme kazandırılmıştır.

Şekil 31: Keleş Konağı

Cami; Adıyaman İlinde Osmanlı Devleti'nin ilk kuruluş yıllarında inşa edilmiş günümüze kadar yaşatılmış eserler aşağıda örnekleri verilmiştir.

Şekil 32: Ulu Camii

Şekil 33: Kab Camii

Şekil 34: Mor Petrus Mor Pavlus Kilisesi

Kale; Çalışma alanında mevcut kaleler Adıyaman Kalesi, Yeni Kale, Gerger Kalesi ve Besni Kalesidir.

Adıyaman Kalesi diğer adıyla Hısn-ı Mansur Kalesi, merkez ilçe de yer alır. Adıyaman'a ismini veren kaledir. 2015 yılında restore ve çevre düzenlemesi yapılarak rekreasyon alanı olarak faaliyet göstermektedir.

Şekil 35: Adıyaman (Hısn-ı Mansur) Kalesi

Yeni Kale; Kahta İlçesi'nde bulunmaktadır. Kale Memlûklüler döneminden kalmıştır. Merkeze 60 km uzaklıktadır.

Şekil 36: Yeni Kale

Kaya Mezarları, Mağaralar ve Nekropol; çalışma alanında Haydaran, Turuş ve Dolmen Kaya Mezarları, Pirin Perre Antik Kent Nekropol bulunmaktadır. Roma döneminden kalma, oyma ve duvarlarda işlemleri ile tarihi öneme sahip alanlardır (Anonim, 2013a).

Şekil 37: Dolmen Kaya Mezarları Örneği (URL-8)

Çalışma alanında 1 adet Nekropol bulunmaktadır. Bakanlık tarafından da koruma altına alınmıştır. Arkeolojik kazıları devam etmektedir. Pirin Perre Antik Kent Nekropolü, M.Ö.1. yy'a ait Kommegene Krallığına ait en büyük kentlerdendir (Anonim, 2013a).

Şekil 38: Pirin Perre Antik Kent Nekropolü

Çeşme; Roma dönemine ait Roma Çeşmesi olarak bilinen bir çeşme bulunmaktadır. Pirin Perre Antik Kenti sınırları içerisinde bulunan Roma Çeşme halen kullanılmaktadır (Anonim, 2013a).

Şekil 39: Roma Çeşmesi (URL-10)

Köprü; çalışma alanında tarihi değere sahip ve korunan köprü Cendere Köprüsüdür. Altından geçen Cendere Nehri piknik ve rekreasyon alanı olarak kullanılmaktadır. Yaz ve bahar mevsimlerinde insan yoğunluğunun arttığı gözlemlenmiştir.

Şekil 40: Cendere Köprüsü

4.3.3 Kültürel Turizm Potansiyelini Oluşturan Kaynaklar

Çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış tarihi zenginlik ve kültür unsurları barındıran çalışma alanı; tarihi açıdan olduğu kadar, kültürel bakımdan da ilgi çekicidir. Selçuklu ve Osmanlı döneminde olduğu kadar Cumhuriyet döneminde de Türk kültür hayatına önemli katkılarda bulunmuştur.

şekil 41: Google Earth Uygulamasından Alınan Adıyaman Merkez Uydu Görüntüsü

Coğrafi nedenlerden dolayı yerleşim “dağınık ev” sistemi olarak şekillenmiştir. Tarım ve hayvancılık ile uğraşan toplum, elverişli bulduğu araziye tarlaya çevirmiş ve evlerinin alt katını da ahır olarak kullanmıştır. Hayvancılık aile içi ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde küçük ölçekte ve ticareti hacmi geniş olan hayvancılık ticareti yapılmaktadır. Köyden şehir g son derece yüksektir.

Şekil 42: Küçükbaş Hayvancılık

4.3.4 Araştırma Alanının Turizm Potansiyeline Yönelik Kullanıcı Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünden Adıyaman İli ve Yakın çevresinin mevcut olan ve talep edilen turizm faaliyetlerinin tespit edilmesi, yerel halk ve turistlerin isteklerinin belirlenmesi için yerel halka ve turistlere anket uygulanmıştır. Anketler 2016 yılında, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs aylarında Adıyaman’da yapılmıştır. 1 adet Anketin tamamlanma süresi ortalama 7-10 dk arasında sürmüştür. Adıyaman İlinde yaşayan veya Adıyaman’ı ziyaret etmiş kişilere anket uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğü yöntemi ile elde edilen sonuçlara ulaşabilmesi için %95 güven aralığında ve %5 hata ile örnek hacmi 384 bulunmuştur. Ancak çalışmadaki bazı anketlerin eksik ve anlamsız olabileceği varsayılarak araştırma alanına 400 adet anket uygulanmıştır. Eksik olanlar tespit edilip çıkarıldıktan sonra 384 anket üzerinden sonuçlar elde edilmiştir.

Örneklem büyüklüğü ile ilgili formül ve örnek büyüklüğü hesaplanması aşağıda verilmiştir. (Newbold, 1995; Miran, 2002; Uzundumlu vd., 2011)

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{\hat{p}}^2 + p(1-p)} \quad (1)$$

Araştırma alanına uygulanan anketlere istatistiksel analizinde frekans, yüzde, analizi olmak üzere iki farklı analiz metodu kullanılmıştır.

4.3.4.1 Ziyaretçiler

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin anketin “Kişisel Özellikler” ile ilgili sorularına verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 8: Anketin demografik özelliklerle ilgili sorularına verilen yanıtların frekans ve yüzde dağılımları

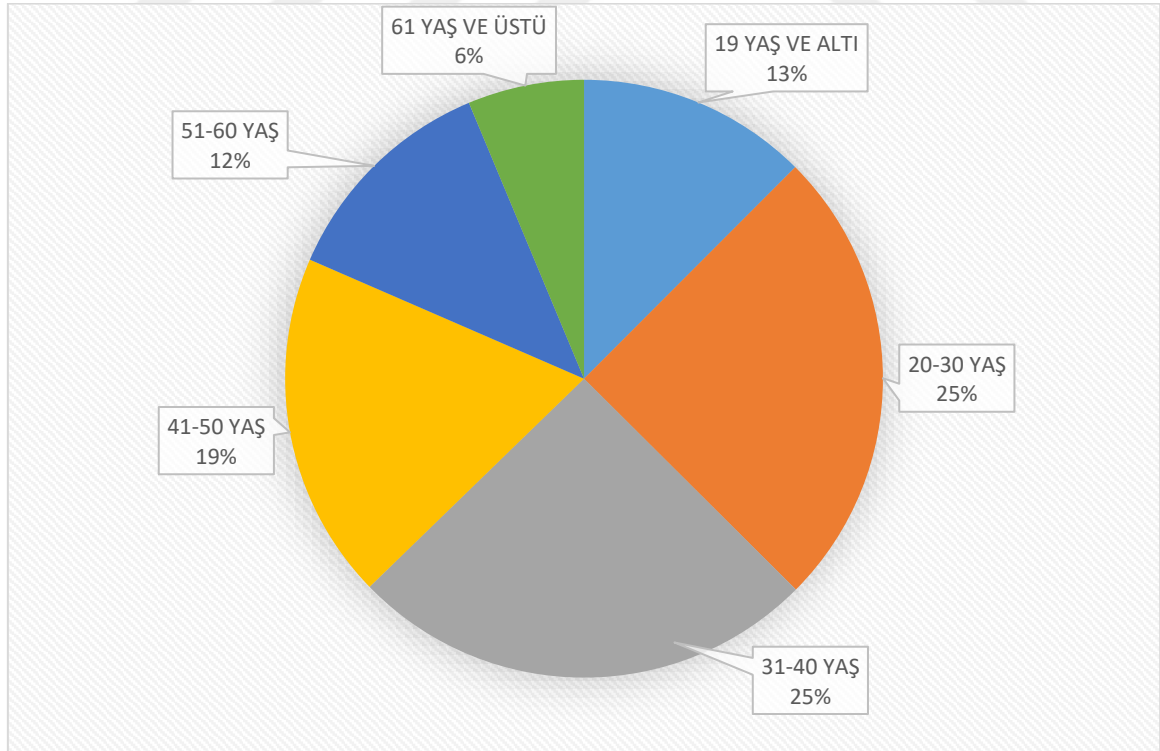
		f	%
CİNSİYET	KADIN	96	25
	ERKEK	288	75
YAŞ	19 YAŞ VE ALTI	48	12,5
	20-30 YAŞ	96	25
	31-40 YAŞ	97	25,3
	41-50 YAŞ	72	18,8
	51-60 YAŞ	47	12,2
	61 YAŞ VE ÜSTÜ	24	6,3
EĞİTİM DURUMU	OKUR - YAZAR DEĞİL	16	4,2
	İLK OKUL	8	2,1
	ORTA OKUL	48	12,5
	LİSE	79	20,6
	ÖNLİSANS	121	31,5
	LİSANS	88	22,9
	LİSANS ÜSTÜ	24	6,3
MESLEK DURUMU	ESNAF	72	19,6
	İŞÇİ	32	8,7
	ÖĞRENCİ	64	17,4
	EV HANIMI	40	10,9
	MEMUR	88	23,9
	ÇİFTÇİ	24	6,5
	İŞSİZ	32	8,7
	DİĞER	16	4,3

Tablo 8: devam ediyor.

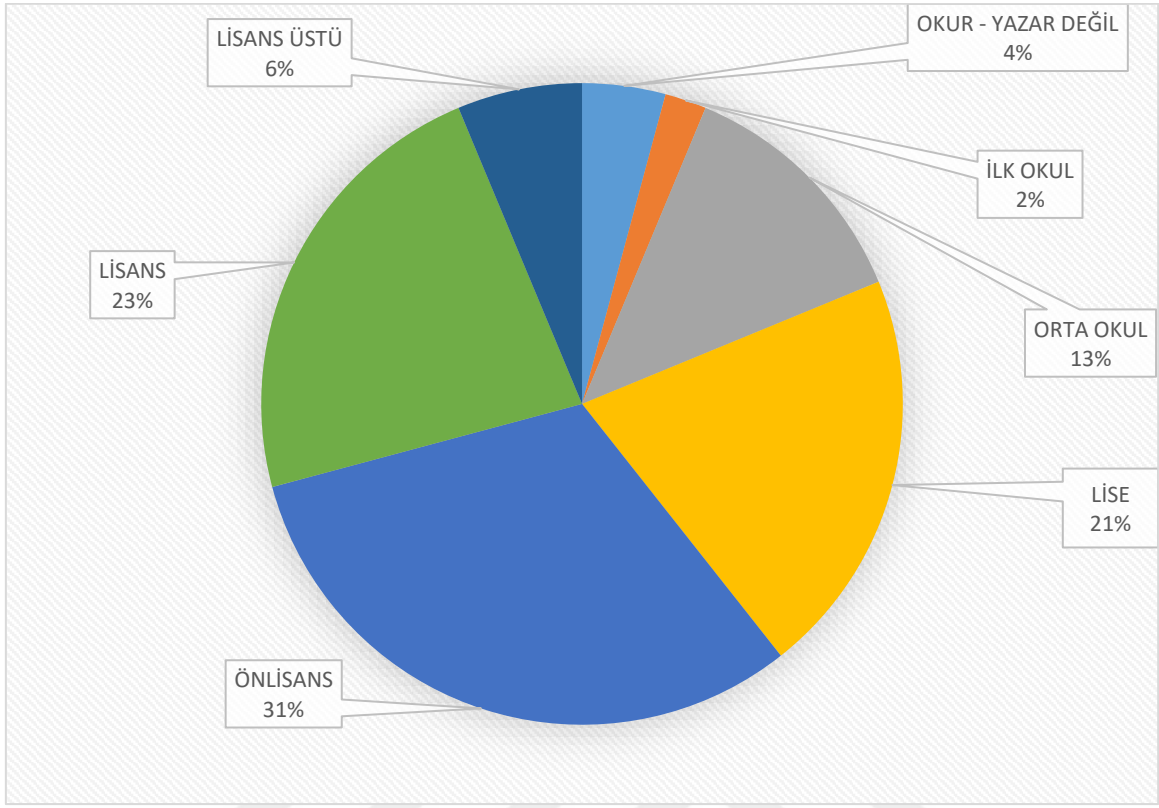
AİLENİN GELİR DÜZEYİ	EMEKLİ	95	24,7
	İŞSİZ	48	12,5
	0-600 TL	8	2,1
	601 - 1.200 TL	72	18,8
	1.201 - 2.000 TL	65	16,9
	2.001 - 3.500 TL	56	14,6
	3.501 - 5.000 TL	24	6,3
	5.000 TL VE ÜZERİ	16	4,2
SÜREKLİ İKAMETGAH	MERKEZ İLÇE	192	50
	DİĞER İLÇELER	48	12,5
	KÖY	32	8,3
	DİĞER İLLER	72	18,8
HERHANGİ TURİZM, ÇEVRE VEYA DOĞA DERNEĞİNE ÜYE MİSİNİZ	EVET	53	14,1
	HAYIR	323	85,9

Tablo 11 incelendiğinde ankete katılanların %75'i erkek olup, %25,3'ü 31-40 yaş grubunda, %31,5'i ön lisans mezunudur.

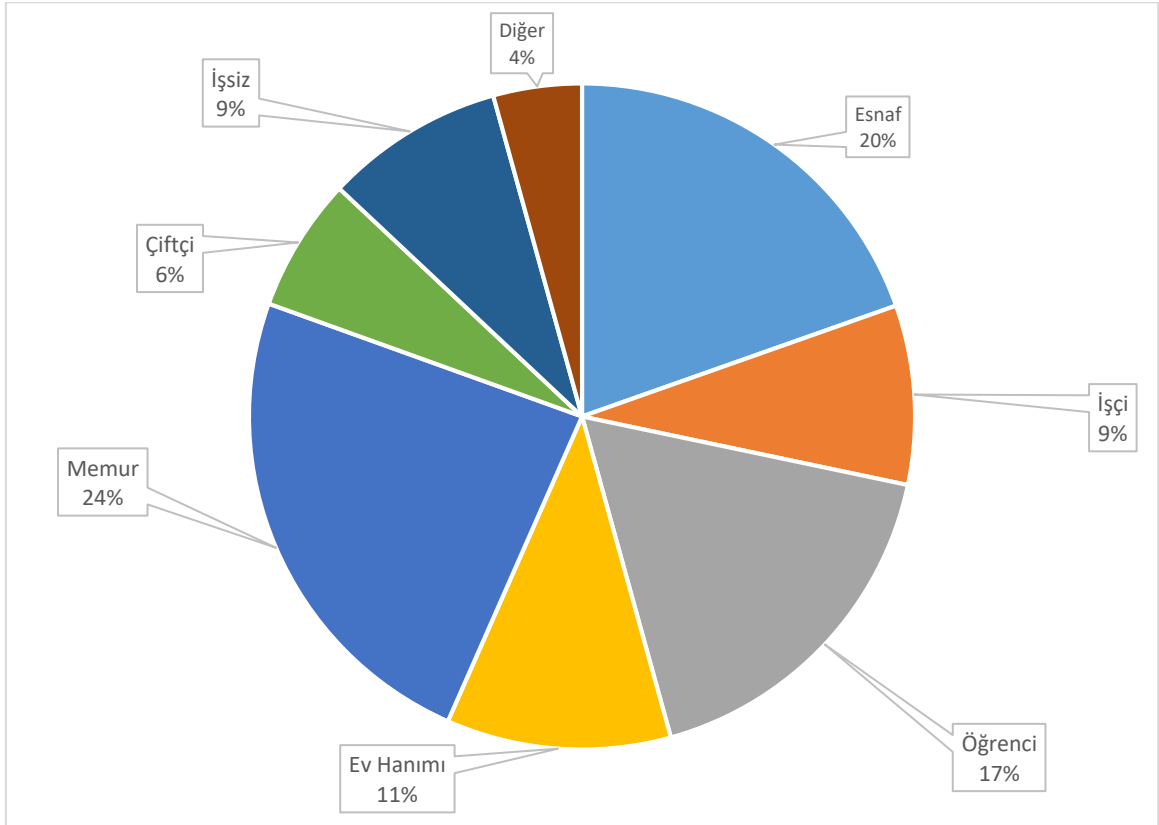
Tablo 9: Yaş aralığına göre ankete katılımın yüzde % dağılımı

Tablo 10: Eğitim durumuna göre ankete katılımın % dağılımı

Tablo 11: Meslek Türlerine Göre Anket Katılımının % dağılımı

Meslek grupları yönünden incelendiklerinde; katılımcıların %19,3'ü esnaf, %9,1'i işçi, %17,2'si öğrenci, %10,7'si ev hanımı, %23,2'si memur, %6,5'i çiftçi, %8,6'sı işsiz ve %5,5'i kendini diğer olarak tanıtmıştır (Tablo 14).

Ailelerin aylık gelir durumu incelendiğinde; %24,7'si emekli, %12,5'i işsiz, %2,1'i 0-600 TL, %18,8'i 601-1.200 TL, %16,9'u 1.201-2.000 TL, %14,6'sı 2.001-3.500 TL, %6,3'ü 3.501-5.000 TL, %4,2'si 5.000 TL üzeri olduğu görülmüştür (Tablo 11).

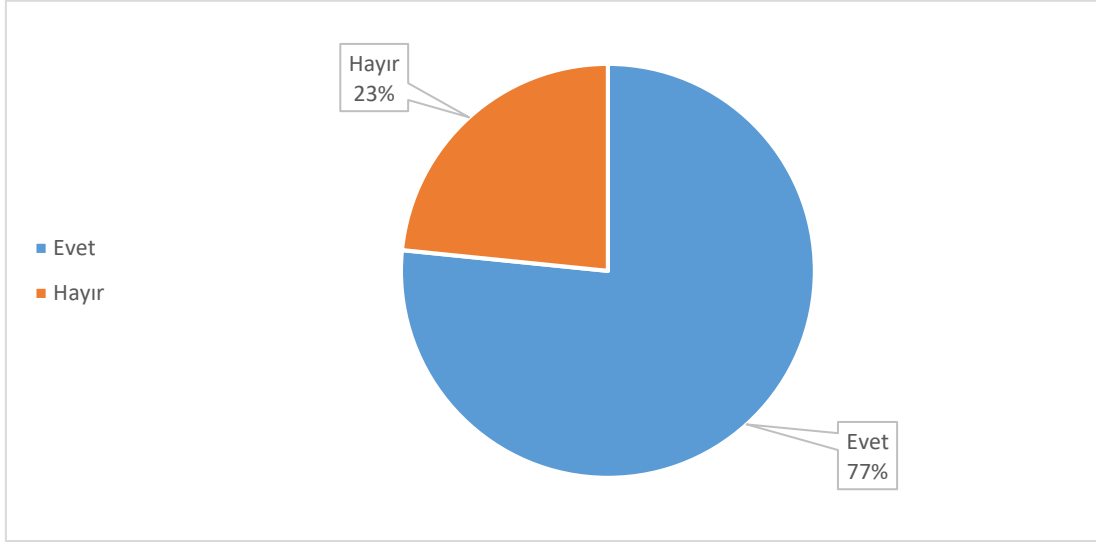
Ankete katılanların %57'sinin ikametgahı Adıyaman, %22,9'unun ikametgahı Adıyaman'ın diğer ilçe ve köyleri, %19'unun ikametgahı Adıyaman dışıdır (Tablo 11).

Tablo 12: Anketin Adıyaman İline Ulaşım İle İlgili Sorularına Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Dağılımları

Adıyaman'a Ulaşım Kolay mı?	Evet	294	76,6
	Hayır	90	23,4
Ulaşım Zor ise Sizce En Önemli Sebebi Nedir?	Yol Çok Virajlı ve bozuk	96	25,0
	Yeterli ulaşım aracı yok	160	41,7
	Ulaşım Çok Pahalı	128	33,3
Adıyaman'a Ulaşımı Nasıl Sağlarsınız?	Özel Aracımla	155	40,3
	Otobüs	221	57,5
	Havalimanı	8	2,2
Adıyaman'ın Turizm Merkezi olarak Değerlendirilmesini İster misiniz?	Evet	333	86,8
	Hayır	51	13,2

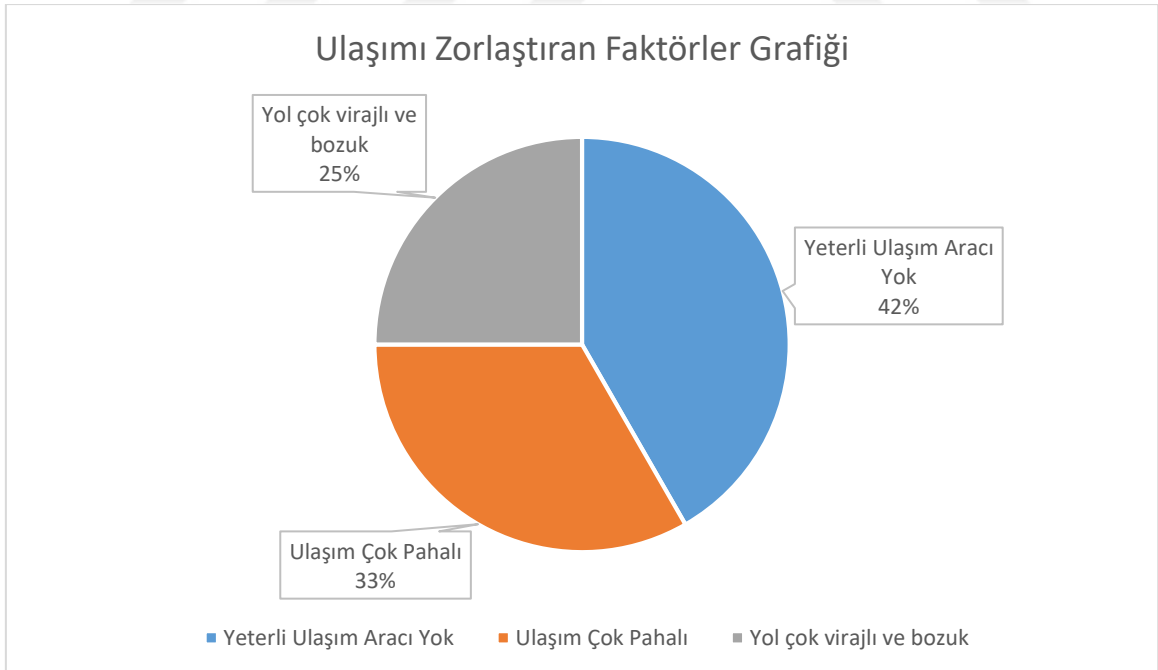
Ankete katılanların %76,6'sı Adıyaman'a kolay ulaşıldığını, %23,4'ünün ise kolay ulaşılmadığını belirtmiştir (Tablo 13).

Tablo 13: Ulaşımın değerlendirilmesi ile ilgili % dağılım

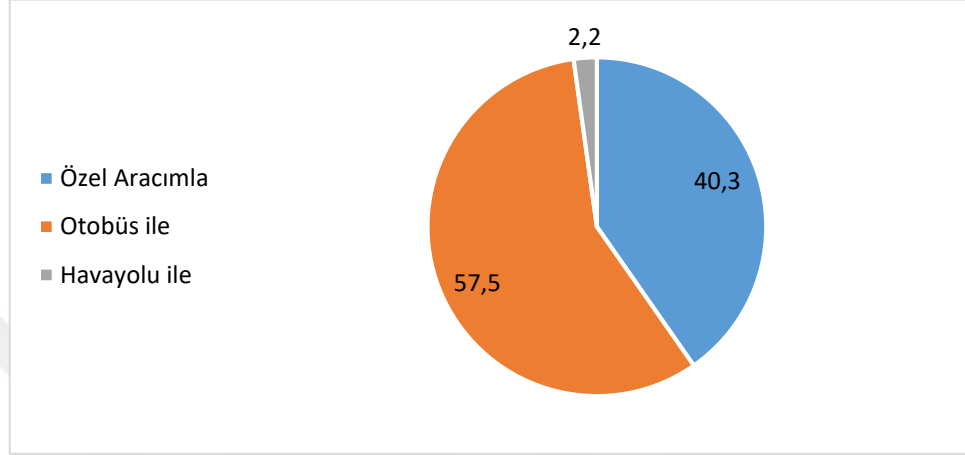
“Buraya ulaşım zor ise sizce en önemli sebebi nedir?” sorusuna ankete katılanların %41,7’si “Yeterli Ulaşım Aracı Yok”, %33,3’ü “Ulaşım Çok Pahalı” ve %25’i “Yol çok virajlı ve bozuk” yanıtlarını vermiştir (Tablo 14).

Tablo 14: Ulaşımı zorlaştıran faktörlerin % dağılımı

“Buraya ulaşımı genellikle nasıl sağlarsınız?” sorusuna ankete katılanların %40,3’ü “özel aracımla”, %57,5’i “Otobüs ile”, %2,2’si “Havayolu ile” yanıtlarını vermişlerdir (Tablo 15).

Tablo 15: Ulaşımında tercih edilen taşıtların kullanım oranı ile ilgili % dağılım

4.3.3.2 Yerli Kullanıcı

Araştırmaya katılan katılımcıların “kişisel özellikler” ile ilgili sorularına verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4.16’de verilmiştir.

Tablo 16: Anketin kişisel özelliklerle ilgili sorularına halkın verdiği yanıtların frekans ve yüzde dağılımları

Cinsiyet	Erkek	288	75,0
	Kadın	96	25,0
Yaş	19 yaş ve altı	48	12,5
	20-30 yaş	96	25,0
	31-40 yaş	97	25,3
	41-50 yaş	72	18,8
	51-60 yaş	47	12,2
	60 ve üstü	24	6,3
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	16	4,2
	İlk Okul	8	2,1
	Ortaokul	48	12,5
	Lise	79	20,6
	Ön Lisans	121	31,5
	Lisans	88	22,9
	Lisans Üstü	24	6,3

Tablo 16: devam ediyor.

Meslek	Esnaf	74	19,3
	İşçi	35	9,1
	Memur	66	17,2
	Çiftçi	41	10,7
	Öğrenci	89	23,2
	Ev Hanımı	25	6,5
	İşsiz	33	8,6
	Diğer	21	5,5
Gelir Durumu	Emekli	95	24,7
	İşsiz	48	12,5
	0-600 TL	8	2,1
	601-1200 TL	72	18,8
	1201-2000 TL	65	16,9
	2001-3500 TL	56	14,6
	3501 - 5000 TL	24	6,3
	5000 TL ve Üstü	16	4,2
Sürekli İkametgah	Adıyaman İli Merkez İlçe	222	57,8
	Diğer İlçeler	52	13,5
	Adıyaman'a Bağlı Bir Köy	36	9,4
	Diğer İller	73	19,0
Turizm ve Rekreasyon hakkında bilginiz var mı?	Evet	177	44,0
	Hayır	207	49,7
Herhangi Turizm, Çevre veya Doğa Derneğine Üye misiniz?	Evet	59	13,8
	Hayır	325	84,1

Tablo 19 incelendiğinde araştırmaya katılanların, %4,2'si okur-yazar değil, %2,1'i ilkokul mezunu, %12,5'i ortaokul mezunu, %20,6'sı lise mezunu, %31,5'i ön lisans mezunu, %22,9'u lisans mezunu ve %6,3'ü lisansüstü mezunudur.

%17,2'si memur, %19,3'ü esnaf, %9,1'i işçi, %10,7'si çiftçi, %23,2'si öğrenci, %6,5'i ev hanımı, %8,6'sı işsiz ve %5,5'i diğer mesleklerden birine mensuptur.

Katılımcıların %46'sının turizm ve rekreasyon hakkında bilgisi varken %54'ünün turizm ve rekreasyon hakkında bilgisinin olmadığını belirtmiştir.

%13,8'inin herhangi turizm, çevre veya doğa derneğine üye olduğunu belirtirken %86,2'sinin üye olmadığı görülmektedir.

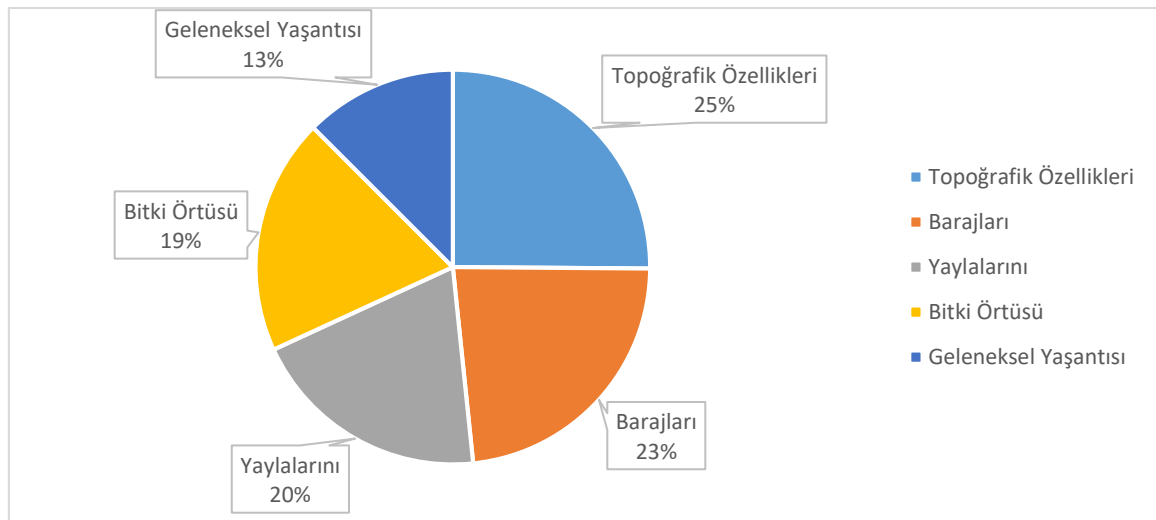
Anketin “Adıyaman’ın en çok beğendiğiniz özelliği nedir?” maddesine önem sırasına göre verdikleri yanıtlar Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 17: Anketin “Adıyaman’ın en çok beğendiğiniz özelliği nedir?” sorusuna verilen cevapların önem sırası

	Çok Az Beğenirim		Az Beğenirim		Beğenirim		Çok Beğenirim		Pek Çok Beğenirim	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yaylalarını	40	11,1	16	4,4	128	35,6	40	11,1	136	37,8
Bitki Örtüsünü	16	4,3	64	17,4	136	37	104	28,3	48	13
Barajlarını	16	22,2	8	11,1	8	11,1	8	11,1	32	44,4
Topoğrafik Özelliklerini	8	2,1	64	17	136	36,2	48	12,8	120	31,9
Geleneksel Yaşantısını	72	19,6	56	15,2	96	26,1	56	15,2	88	23,9

Tablo 17 incelendiğinde, “Adıyaman’ın en çok beğendiğiniz özelliği nedir?” sorusuna araştırmaya katılanların, %48 ile 1. sırada “Topoğrafik Özellikleri”, %44,4 ile 2. sırada “Barajları”, %37,8 ile 3. sırada “Yaylalarını”, %37 ile 4. sırada “Bitki Örtüsü”, %23,9 ile 5. sırada “Geleneksel Yaşantısı” yanıtlarını verdikleri görülmektedir (Tablo 17).

Tablo 18: Adıyaman’ın beğenilen özellikleri % dağılımı

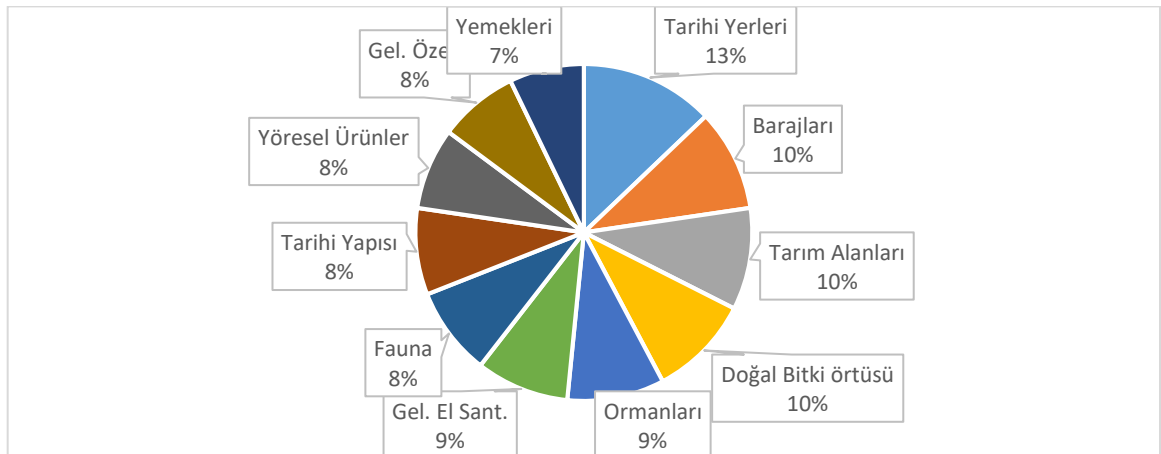
Anketin “Adıyaman en çok neyi ile anılır?” maddesine önem sırasına göre verdikleri yanıtlar Tablo 19’de verilmiştir.

Tablo 19: “Adıyaman En Çok Neyi ile anılır?” Sorusuna Alınan Yanıtlar

Önem Sırası	Tarihi Yerleri		Ormanları		Barajları		Yemekleri		Geleneksel El San		Tarihi Yapısı	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Pek Çok Önemli	168	42,90	64	17,80	104	28,30	80	21,70	32	8,50	72	19,10
Çok Önemli	80	20,40	88	24,40	128	34,80	88	23,90	112	29,80	104	27,70
Önemli	80	20,40	112	31,10	64	17,40	80	21,70	104	27,70	96	25,50
Az Önemli	16	12,20	48	13,30	56	15,20	80	21,70	72	19,10	64	17,00
Pek Az Önemli	48	4,10	48	13,30	16	4,30	40	10,90	56	14,90	40	10,60
Önem Sırası	Tarım Alanları		Doğ. Bitk. Ört		Gel. Özel.		Yöres. Ürn.		Faunası			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Pek Çok Önemli	48	13,00	64	17,40	96	25,50	96	26,10	88	23,90		
Çok Önemli	80	21,70	64	17,40	88	23,40	72	19,60	40	10,90		
Önemli	120	32,60	120	32,60	64	17,00	96	26,10	96	26,10		
Az Önemli	80	21,70	48	13,00	88	23,40	64	17,40	104	28,30		
Pek Az Önemli	40	10,90	72	19,60	40	10,60	40	10,90	40	10,90		

Tablo 19 incelendiğinde, “Adıyaman en çok neyi ile anılır?” sorusuna araştırmaya katılanlar, %42,90 ile 1. sırada “Tarihi Yerleri”, %34,80 ile 2. Sırada “Barajları”, %32,60 ile 3. Ve 4. sırada “Tarım Alanları” ve “Doğal Bitki Örtüsü”, %31,10 ile 5. Sırada “Ormanları”, %29,80 ile 6. Sırada“ Geleneksel El Sanatları”, %28,30 ile 7. Sırada “Faunası”, %27,70 ile 8. Sırada “Tarihi Yapısı”, %26,10 ile 9. Sırada “Yöresel ürünleri”, %25,50 ile 10. sırada “Geleneksel Özellikleri”, %23,90 ile 11. sırada “Yemekleri” yanıtlarını verdikleri görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 20: Adıyaman’ın tercih ediliş sebepleri % dağılımı

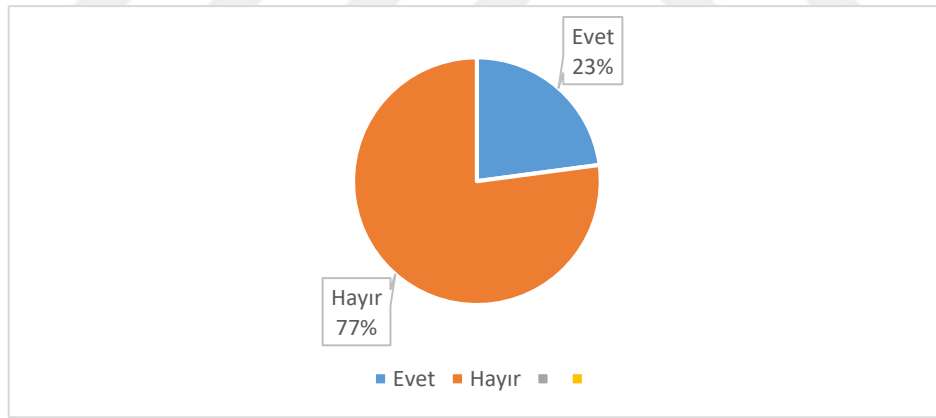
Anketin “Sizce Adıyaman’da ki turizm ve rekreasyon olanakları yeterli mi?” maddesine verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21: Turizm ve Rekreasyon Olanakları Yeterlilik Değerlendirmesi

Yanıt	f	%
Evet	88	22,9
Hayır	296	77,1
Toplam	384	100%

Tablo 21 incelendiğinde, “Sizce Adıyaman’da turizm ve rekreasyon olanakları yeterli mi?” sorusuna araştırmaya katılanlar, %22,9’u “Evet”, %77,1’i “Hayır” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılan halkın Adıyaman İli ve çevresinde ki turizm ve rekreasyon olanaklarını yetersiz olarak değerlendirdikleri söylenebilir (Tablo 21).

Tablo 22: Turizm ve Rekreasyon Olanakları Yeterlilik Değerlendirmesi Grafiği

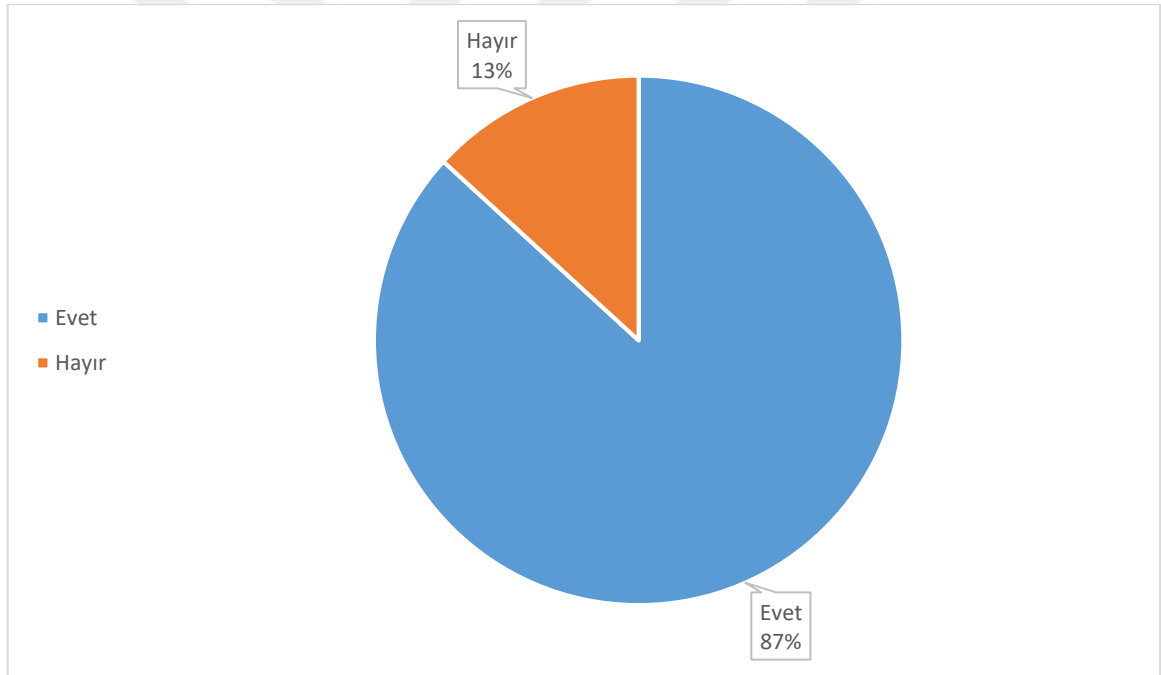
Anketin “Adıyaman’ın turizm merkezi olarak değerlendirilmesini ister misiniz?” maddesine verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 23’da verilmiştir.

Tablo 23: Turizm Merkezi Değerlendiresi

Yanıt	f	%
Evet	333	86,8
Hayır	51	13,2
Toplam	384	100%

Tablo 23 incelendiğinde, “Adıyaman’ın turizm merkezi olarak değerlendirilmesini ister misiniz?” sorusuna araştırmaya katılanlar, %86,8’i “Evet”, %13,2’si “Hayır” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılanların Adıyaman’ın turizm merkezi olarak değerlendirilmesini istedikleri görülmektedir (Tablo 23).

Tablo 24: Turizm Merkezi Değerlendiresi Grafiği

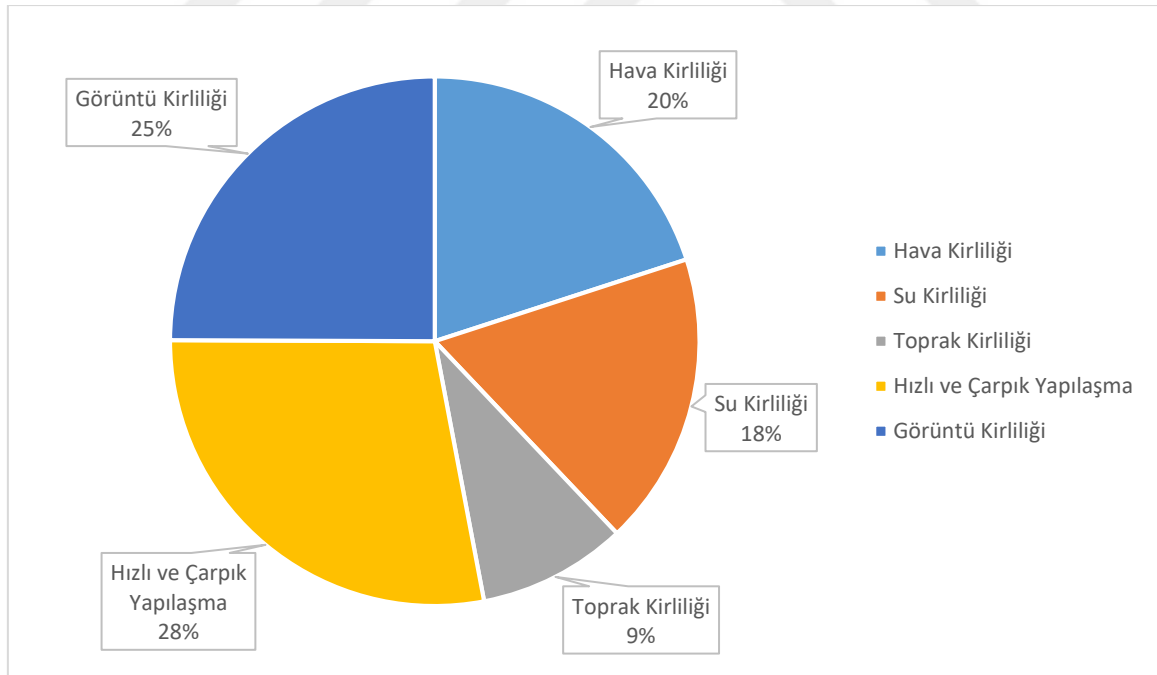
Anketin “Sizce Adıyaman’ın en önemli çevre sorunu nedir?” maddesine verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 25: Çevre Sorunu Değerlendirmesi

Yanıtlar	f	%
Hava Kirliliği	77	20,1
Su Kirliliği	69	18,0
Toprak Kirliliği	35	9,1
Hızlı ve Çarpık Yapılaşma	108	28,1
Görüntü Kirliliği	96	25,0
Toplam	384	100

Tablo 25 incelendiğinde, “Sizce Adıyaman’ın en önemli çevre sorunu nedir?” sorusuna araştırmaya katılanlar, %28,1’i “Hızlı ve Çarpık Yapılaşma”, %25’i “Görüntü kirliliği”, %20,1’i “Hava kirliliği”, %18’i “Su Kirliliği”, %9,1’i “Toprak kirliliği” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Sonuç olarak Adıyaman’ın en önemli çevre sorunu hızlı ve çarpık yapılaşma ile görüntü kirliliği olduğu belirlenmiştir (Tablo 25).

Tablo 26: Çevre Sorunu Değerlendirmesi % dağılımı

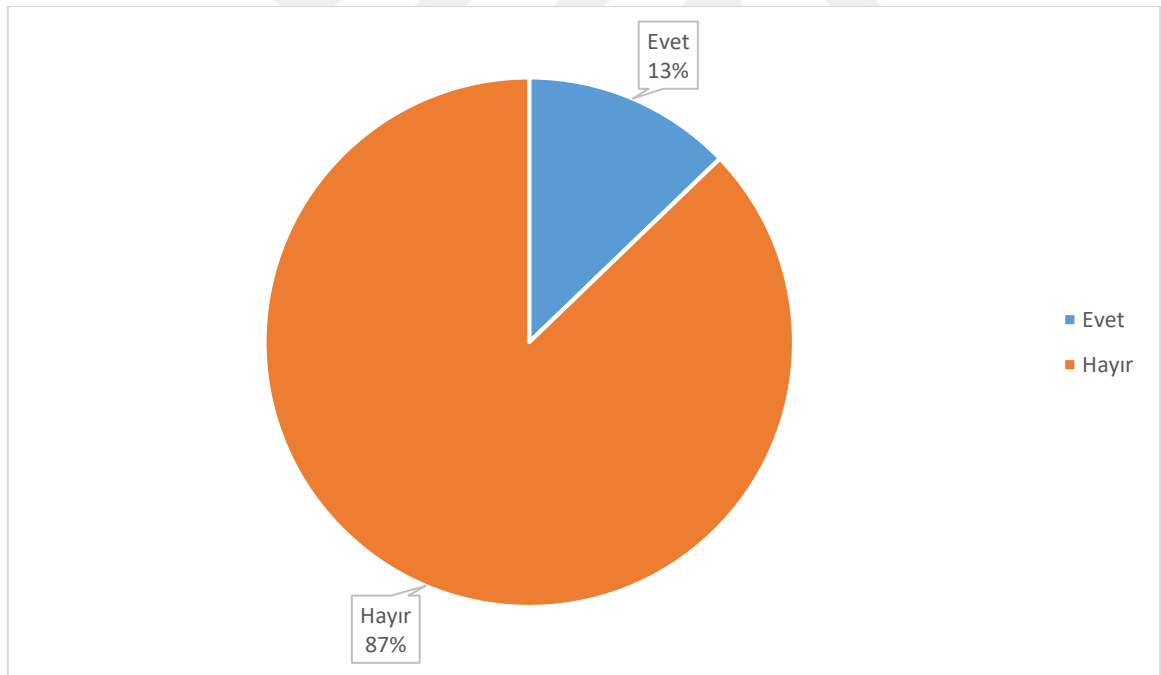
Anketin “Adıyaman’ın doğal ve kültürel değerleri sizce yeterince korunabiliyor mu?” maddesine verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 27: Anketin “Adıyaman’ın doğal ve kültürel değerleri sizce yeterince korunabiliyor mu?” maddesine verilen yanıtların dağılımı

Yanıt	f	%
Evet	49	12,8
Hayır	335	87,2
Toplam	384	100%

Tablo 27 incelendiğinde, “Adıyaman’ın doğal ve kültürel değerleri sizce yeterince korunabiliyor mu?” sorusuna araştırmaya katılanlar, %12,8’i “Evet”, %87,2’si “Hayır” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılan yerli halkın, Adıyaman’ın doğal ve kültürel değerlerinin yeterince korunamadığını düşündükleri söylenebilir (Tablo 27).

Tablo 28: Adıyaman’ın Doğal ve Kültürel Değerlerinin Korunup Korunmadığına Yönelik Görüşlerinin % Dağılımı

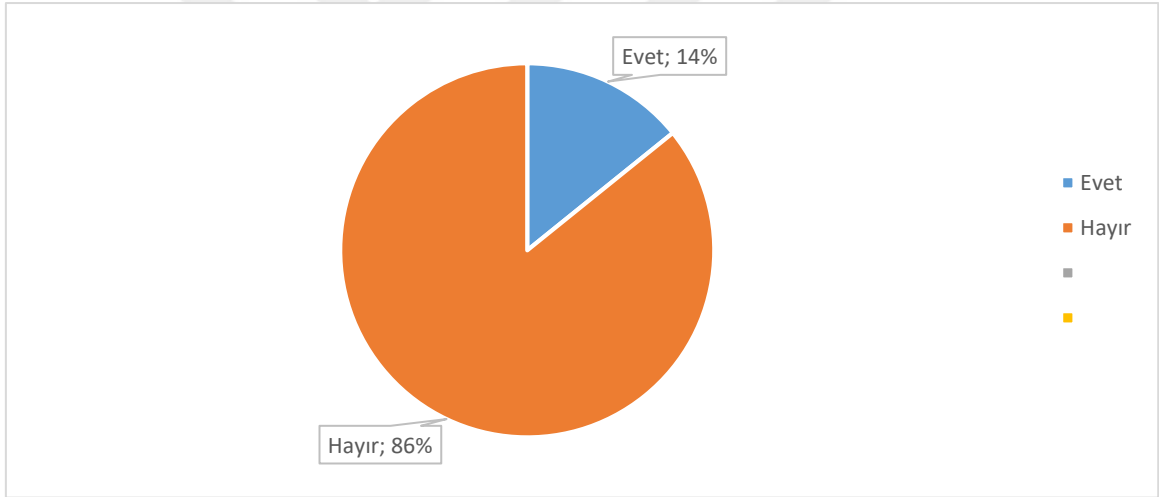
Anketin “Adıyaman İli ve çevresindeki rekreasyon alanlarını yeterli buluyor musunuz?” maddesine verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 29: Anketin “Adıyaman İli ve Çevresindeki Rekreasyon Alanlarını Yeterli Buluyor musunuz?” Maddesine Verilen Yanıtların Dağılımı

Yanıtlar	f	%
Evet	55	14,2
Hayır	329	85,8
Toplam	384	100%

Tablo 29 incelendiğinde, “Adıyaman İli ve çevresindeki rekreasyon alanlarını yeterli buluyor musunuz?” sorusuna araştırmaya katılanlar, %14,2’si “Evet”, %85,8’i “Hayır” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılan halkın, Adıyaman İli ve çevresindeki rekreasyon alanlarını yeterli bulmadıkları söylenebilir (Tablo 29).

Tablo 30: Rekreasyon alanlarının yeterliliği ile ilgili % dağılımı

Anketin “Adıyaman İli ve yakın çevresinin en büyük eksiklik sizce nedir?” maddesine önem sırasına göre verdikleri yanıtlar Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31: Anketin “Adıyaman İli ve Yakın Çevresinin En Büyük Eksiklik Sizce Nedir?” Maddesinin Önem Sırası

Önem Sırası	Parklar ve Dinlenme Yerleri Yetersiz		Otopark ve trafik düzensizliği yetersiz mi ne kadar?		Çevre temizliği Yetersiz mi? Ne Kadar ?		Alış-veriş yerleri Yetersiz mi? Ne Kadar ?		Oturulacak kapalı mekanlar Yetersiz mi? Ne Kadar ?		Restoran,Lokanta vs Yetersiz mi? Ne Kadar ?		Eğlence Mekanları Yetersiz mi? Ne Kadar ?		Eğitim, Sağlık vb tesileri Yetersiz mi? Ne Kadar ?	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Pek Çok Önemli	144	39,1	112	30,4	105	27,9	104	28,3	88	22,9	80	21,3	64	17	56	15,2
Çok Önemli	96	26,1	104	28,3	88	23,4	89	24,8	95	24,7	73	19,4	80	21,3	80	21,7
Önemli	80	21,7	128	34,8	111	29,5	80	21,7	105	27,3	104	27,7	112	29,8	113	30,7
Az Önemli	16	4,3	16	4,3	48	12,8	63	17,1	40	10,4	80	21,3	64	17	87	23,6
Pek Az Önemli	32	8,7	8	2,2	24	6,4	32	8,7	40	10,4	39	10,4	56	14,9	32	8,7

Tablo 31 incelendiğinde, “Adıyaman İli ve yakın çevresinin en büyük eksiklik sizce nedir?” sorusuna araştırmaya katılanlar, %39,1 ile 1. sırada “Parklar ve dinlenme yerleri yetersizdir”, %34,8 ile 2. sırada “Otopark yetersizliği ve trafik düzensizliği”, %30,7 ile 3. sırada “Eğitim, sağlık vb. tesislerin yetersizliği”, %29,8 ile 4. sırada “Eğlence mekânlarının yetersizliği”, %29,5 ile 5. sırada “Çevre temizliği yetersizdir”, %28,3 ile 6. sırada “Alış-veriş yerlerinin yetersizliği”, %27,7 ile 7. sırada “Restoran, Lokanta vs yetersizliği”, %27,3 ile 8. sırada “Oturulacak kapalı mekânların yetersizliği” yanıtlarını verdikleri görülmektedir (Tablo 31).

Tablo 32: Adıyaman İli ve Yakın Çevresinin Sorunlarının Sıralaması

Anketin “Adıyaman İli ve yakın çevresinde yolculuk yaptığımız esnada sizi en çok etkileyen manzara tipleri nelerdir?” sorusuna alınan yanıtlar Tablo 33’da verilmiştir.

Tablo 33: Anketin “Adıyaman İli ve Yakın Çevresinde Yolculuk yaptığınız esnada sizi en çok etkileyen Manzara Tipleri Nelerdir?” maddesinin önem sırası

Önem Sırası	Baraj Gölü Manzaraları		Kırsal Yaşantı Manzaraları		Jeolojik oluşum ve kanyon manzaraları		Doğal bitki örtüsü		Dağlar		Yayla manzaraları		Tarımsal aktiviteler		Akarsular	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Pek Çok Önemli	167	46,5	96	27,3	80	21,8	87	24,2	72	19,6	64	17,4	56	14,9	64	17,4
Çok Önemli	48	13,4	104	29,5	119	32,4	80	22,2	120	32,7	88	23,9	72	19,2	56	15,3
Önemli	96	26,7	120	34,1	96	26,2	97	26,9	72	19,6	112	30,4	80	21,3	120	32,7
Az Önemli	25	6,5	24	6,8	16	4,4	32	8,9	71	19,3	48	13,0	135	36,0	56	15,3
Pek Az Önemli	48	12,5	8	2,3	56	15,3	64	17,8	32	8,7	56	15,2	32	8,5	71	19,3

Tablo 33 incelendiğinde, “Adıyaman İli ve Yakın Çevresinde Yolculuk yaptığınız esnada sizi en çok etkileyen Manzara Tipleri Nelerdir?” sorusuna araştırmaya katılanlar, %46,5 ile 1. sırada “Baraj gölü manzaraları”, %34,1 ile 2. sırada “Kırsal yaşantı manzaraları”, %32,7 ile 3. Ve 4. sırada “Akarsular” ve “Dağlar”, %32,4 ile 5. sırada “Jeolojik oluşum ve kanyon manzaraları”, %30,4 ile 6. sırada “Yayla manzaraları”, %26,9 ile 7. sırada “Doğal bitki örtüsü”, %21,3 ile 8. sırada “Tarımsal aktiviteler” yanıtlarını verdikleri görülmektedir.

Anketin “Adıyaman İli ve yakın çevresinin size göre aşağıdaki turizm ve rekreasyon faaliyetlerinden hangileri yapılabilir?” maddesine önem sırasına göre verdikleri yanıtlar Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34: Anketin “Adıyaman İli ve yakın çevresinin size göre aşağıdaki turizm ve rekreasyon faaliyetlerinden hangileri yapılabilir” maddesinin önem sırası

Önem Sırası	Baraj Gölü Manzaraları		Kırsal Yaşantı Manzaraları		Jeolojik oluşum ve kanyon manzaraları		Doğal bitki örtüsü		Dağlar		Yayla manzaraları		Tarımsal aktiviteler		Akarsular	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Pek Çok Önemli	167	46,5	96	27,3	80	21,8	87	24,2	72	19,6	64	17,4	56	14,9	64	17,4
Çok Önemli	48	13,4	104	29,5	119	32,4	80	22,2	120	32,7	88	23,9	72	19,2	56	15,3
Önemli	96	26,7	120	34,1	96	26,2	97	26,9	72	19,6	112	30,4	80	21,3	120	32,7
Az Önemli	25	6,5	24	6,8	16	4,4	32	8,9	71	19,3	48	13,0	135	36,0	56	15,3
Pek Az Önemli	48	12,5	8	2,3	56	15,3	64	17,8	32	8,7	56	15,2	32	8,5	71	19,3

4.4 Turizm Altyapısı

Çalışma alanını genel olarak ova ve düzlükler oluştururlar. Çalışma alanında bulunan her yıl belirli festivaller ve etkinlikler yapılmaktadır. Ayrıca bu etkinlikler ve doğal güzellikler ile rekreasyon ve turizm imkânlarına sahiptir. Konaklama imkânı olarak Merkez ve ilçelerde yatak kapasitesi az oteller ve pansiyonlar bulunmaktadır.

Araştırma alanında binalar kısmen de olsa doğanın dokusuna uyumlu (çok yüksek katlı olmayan) şekildedir. Kırsal bölgelerde inşa edilen yapılar bağ evi olarak inşa edilmiştir. Turizmin gelişmesinde gelişmiş bir ulaşım ağının çok önemli bir payı vardır. Çalışma alanı ulaşım olanakları yeterli değildir. Alana ulaşım sadece karayolu, demir yolu ve hava yolu ile sağlanmaktadır.

4.4.1 Avcılık

Adıyaman'da Torosların uzantısında yer alan Şengil-Hisar Dağı, Bezar Dağı, Hallof (Yarlıca) Dağı, Akdağ, Zivar Dağı, Çetirge, Kuru ve Ulubaba Dağı yaban keçisi avlanma alanları olarak belirlenmiştir. Bu alanlar özellikle yabancı avcı turistler tarafından iyi bilinmektedir. Adıyaman'a gelen yabancı avcılar başta ABD ve Alman olmak üzere Avusturya, Danimarka, Hollanda, Rus, Meksika ve Fransız vatandaşı olduğu belirlenmiştir. Yörenin yabancı avcılar açısından bir çekim merkezi olduğu anlaşılmaktadır (Adıyaman Valiliği, 2015).

Şekil 14: Dağ Keçisi (URL-5)

4.4.2 Dağcılık ve Doğa yürüyüşü

Adıyaman İlinin Tut, Gerger, Kahta, Samsat ve Çelikhan İlçelerinde dağ yayla ve doğa yürüyüşleri yapılmakta olup gelişime açık gezinti alanları bulunmaktadır. Nemrut Dağı eteklerinde doğa yürüyüşleri yapılabilmektedir. Gerger kanyonu ise tırmanma faaliyetinde bulunabilmektedir.

Şekil 34: Gerger Kanyonu (URL-16)

4.4.3 Kamping ve piknik

Adıyaman İlinin merkez dahil bütün ilçelerinde piknik alanları mevcut olup Kahta ilçesinde kampinge elverişli ortamlar bulunmaktadır. Nemrut dağına gelen turistlerin zaman zaman kamping yaptığı bilinmektedir.

Şekil 43: Nemrut Dağı Eteği Kamp Etkinliğinden Kare (URL-18)

4.4.4 Yamaç paraşütü

Adıyaman İlinin Tut İlçesinde ve Nemrut Dağı Milli Parkının eteklerinde yamaç paraşütü yapılmaktadır. Gençlik spor bakanlığı bünyesinde yamaç paraşütü eğitimi ve festivalleri düzenlenmektedir.

Şekil 44: Tut Yamaç Paraşütü (URL-19)

4.4.5 Mağaracılık

Adıyaman İlinin Merkezinde bulunan Palanlı mağarasına bulunan kalıntılar M.Ö. 40.000 yıllarına kadar uzandığı tespit edilmiştir. Yerli ve yabancı turistlerin uğrak mekanı olmaktadır.

4.4.6 Balıkçılık

Atatürk barajı gölünde, İnekli, Çataltepe, Dot ve Gölbaşı göletlerinde Aynalı sazan, yayın balıkları vs. balık türlerinin avlanması yapılmaktadır. Gölbaşı, Çelikhan ilçesi ve Atatürk Barajında da balık üretim tesisleri bulunmaktadır.

Şekil 45: Atatürk Barajı'nda Balıkçılık Faaliyeti (URL-20)

4.4.7 Su Sporları (yelken, yüzen havuz)

GAP Su Sporları: Adıyaman Valiliği, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, DSİ Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Şanlıurfa Valiliği organizasyonu ile yıllardan beri Atatürk Baraj Gölünde su sörfü gösterileri yapılmaktadır.

Şekil 46: GAP Su Sporları (URL-21)

4.4.8 İnanç Turizmi

Adıyaman tarihi kent merkezinde bulunan Ulu Camii, Kap Camii, Eskisaray Camii, Yenipınar Camii ve Musalla Camii dini mimarinin önemli örneklerindendir.

Tarihi Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi de Metropolitlik olarak bölge illerinde yaşayan Süryani cemaati tarafından halen kullanılmaktadır.

Kâhta-Gerger yolu üzerinde Hz. Üzeyir Peygamber'in makamı bulunmaktadır.

Eyyüb El Ensari ile birlikte yeri kesin olarak bilinen iki sahabeden birisi olan Safvan Bin Muattal türbesi Samsat İlçesinde bulunmaktadır.

Şekil 47: Safvan bin Muattal Türbesi (URL-22)

Abuzer Gaffari, Mahmut el-Ensari, Abdurrahman Erzincani makamları Adıyaman İlinde bulunmaktadır.

Kahta yakınlarında Nakşibendi tarikatının önde gelen merkezlerinden birisi olan Doruk Köyü (Menzil) her yıl binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Şekil 48: Menzil (Durak) Camii (URL-23)

4.4.9 Konaklama Tesisleri

Adıyaman İlinde konaklama tesisi sayısı 6 olup 2'si dört yıldızlı, 3'ü üç yıldızlı, 2'si iki yıldızlıdır. Oda sayısı 360 ve yatak kapasitesi 721'dir.

Turizm yatırım belgeli Turistik tesis sayısı 4 adettir. 2'si beş yıldızlı ancak bu tesis mevcut değil yatırımcı yalnızca belgesini almıştır. 2'si ise üç yıldızlıdır. Oda sayısı 386 olup 782 yatak kapasitelidir.

Belediye belgeli turistik tesis sayısı 13'tür. Oda sayısı 335, yatak kapasitesi 648'dir.

Şekil 49: Adıyaman Otelleri Örneği (URL-24)

4.4.10 Yeme – İçme Tesisleri

Adıyaman mutfağı hıtap, çiğ köfte, içli köfte, Besni tavaşı, meyir çorbası, peynirli irmik helvası, zeytinyağılı baklava gibi yöresel lezzetleri ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kendisine özel bir yer edinmiştir.

Şekil 50: Yöresel Yemekler: Çiğ Köfte

4.4.11 İçme Suları Tesisleri

Adıyaman İli sınırları içerisinde Jeotermal sahalar hakkında yeterli bilgi bulunmamakla birlikte Kotur içmesi, Besni içmesi ve Çelikhan içmesi şifalı su kaynaklarıdır. Besni-Tilek Kaplıcası da sıcak su ihtiva etmektedir.

Kotur İçmesi: Dağ içmesi olarak da adlandırılmaktadır. Adıyaman'ın 25 km kuzeybatısında Akçalı Köyü'ne 5 km mesafede, şifalı bir soğuk su içmesidir. Bazı mide ve bağırsak hastalıklarına iyi geldiği söylenmektedir.

Besni İçmesi: Çörmük içmesi olarak da adlandırılmakta olup Besni'nin 6 km kuzeydoğusundadır. Su eligometalik nitelikte olup, bikarbonat ve magnezyum ile kalsiyum içermektedir. Böbrek taşlarına, kronik kabızlık, bağırsak ve midenin çeşitli iltihaplarında kür yapıldığında yararlı olmaktadır.

Çelikhan İçmesi: Çelikhan'ın 23 km kuzeydoğusundadır. Hipotermal, karbondioksitli, bikarbonatlı, sülfatlı, magnezyum ve sodyumlu bu kaynağın mide, bağırsak, karaciğer, safrakesesi hastalıkları için faydalı olduğu söylenmektedir.

Şekil 51: Çelikhan Dağ İçmesi

Şekil 52: Adıyaman İli Turizm ve Rekreasyon Görseli (URL-26)

BÖLÜM 5

TARTIŞMA ve SONUÇ

5.1 Yöntemin Çalışma Alanına Uygulanması ve Değerlendirilmesi

Bu tez çalışması kapsamında Adıyaman İli'nin doğal ve kültürel değerlerinin belirlenmesi amacıyla 2015-2016 yılları arasında, farklı zamanlarda alana gidilerek gözlemler yapılmış, fotoğraflar çekilmiş, anketler yapılmıştır. Değişik kurum ve kuruluşların yayınlarından faydalanılarak, topluluk, dernek ve yaşayan insanlarla birebir görüşülerek görsel kaynak, yazı, rapor vb veriler elde edilmiş bunlar sistematik bir sınıflandırmaya tabi tutularak düzenli bir veri tabanı oluşturulmuştur. Araştırma alanının ana yöntemi olan “turizm ve rekreasyon potansiyeli belirlenmesi” yaklaşımı ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar incelenmiştir. İncelenen bu çalışmalardan faydalanarak araştırma alanının turizm potansiyelinin ortaya konması ve bölgedeki turizm alanlarının dağılımı, turizm olanakları, turizm altyapısı, turizm fırsatları, turizm potansiyeli ve sorunları belirlemek amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Çünkü bir alanın turizm ve rekreasyon alanı olarak planlanması için önemli doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin olması yeterli değildir. O alanda yaşayan ve alana ziyaretçi olarak gelen halkın da talepleri, yaşadıkları alanda turizm ve rekreasyon alanları planlanması konusunda istekli ve katılımcı olmaları, alana erişilebilirlik de çok önemli bir husustur. Bu düşünceden yola çıkarak Adıyaman İli ve yakın çevresinde yaşayan ve alana turizm amaçlı olarak gelen kişilerden seçilen yaklaşık 400 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Bu anketler frekans ve yüzde analizi tekniği yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Çalışma alanının turizm ve rekreasyonel potansiyelinin belirlenmesinde alanın rekreasyonel imkanları, bitki varlığı, piknik alanları, kültürel ve doğal varlığı, turizm olanakları ile ilgili sorular sorulmuş, analizler yapılmıştır. Bu alanlara yönelimin konaklama, ulaşım, flora, fauna, hidroloji, jeoloji, jeomorfoloji gibi faktörlerle ilgisinin olup olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmada ilçenin turizm ve rekreasyon potansiyelinin belirlenmesinde yükseklik, eğitim, mevcut alan kullanımları, iklim, flora, fauna, jeolojik ve jeomorfolojik yapı, hidroloji,

ulaşım faktörleri değerlendirilmiştir. Çalışma alanının topoğrafyası alanda dik kayalıklar, kanyonlar, su öğeleri vb. eşitliliğin oluşmasına imkan sağlamıştır. Alanda çeşitliliğin fazla olması turizm ve rekreasyon için değişik faaliyetlere fırsat vermektedir.

Topoğrafik yapıdaki bu değişiklikler iklimin de değişmesine neden olmaktadır. Çalışma alanı iki farkı iklim özelliğini bünyesinde barındırmasından dolayı bitki ve hayvan çeşitliliği açısından oldukça zengindir. Ayrıca bölgenin subtropikal kuşak etkisinde olması, yüksek dağların, sık bitki örtüsünün etkisiyle lokal olarak coğrafi yönden, gerek biyolojik gerekse fiziksel izole bölgesi oluşturması sonucunda zengin tür çeşitliliğinin oluşmasına önemli derecede etken olmaktadır (Anonim 2014b). Bu yönü ile flora çeşitliliği turistler içinde alanı cazip hale getirmektedir. Alandaki yükselti farkı, hidroloji ağı ve flora, yani doğal kaynaklardaki çeşitlilik hayvanlar için de uygun yaşam alanları oluşmasına zemin hazırlamıştır. Alan fauna açısından da oldukça zengin bir kaynak değere sahiptir. Adıyaman İli ve yakın çevresi topoğrafik yapısı ve iklimsel özelliklerinden dolayı doğal bitki örtüsü oldukça zengin bitki çeşitliliğine sahiptir.

Çalışma alanının anket sonuçlarına göre en önemli özelliği barajları (%34,80), tarihi yapısıdır (%42,90). Barajların doğa ile bütünleştiği noktalarda görsel zenginlik artmakta olup yerli ve yabancı turistlerin piknik ve dinlenme alanları olarak değerlendirilip turizm faaliyetlerine imkan sağladığı görölmektedir.

Baraj ve göletlerin anket sonuçlarına göre olta balıkçılığı ve su sporları turizm aktivitelerinin gerçekleştirilebilecek aktiviteler olduğu tespit edilmiştir. Tarihi yapısı UNESCO Dünya mirası listesinde yer alan Nemrut Dağı Milli Parkı turizm alanı olarak rekreasyon alanı olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmalarda alanın turizm merkezi olması talebi %86,8 oranında çıkmış olup en çok beğenilen özelliğinin sırası ile topoğrafik özellikleri, barajları, yaylaları, bitki örtüsü ve geleneksel yaşantısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. %88,6 oranında turizm olanaklarının; %77,1 oranında rekreasyon alanlarının eksik olduğu belirlenmiştir.

Alanda istenilen turizm faaliyetlerinin inanç turizmi, tarihsel alan turizmi, fauna turizmi, tarım-çiftlik turizmi, çim kayağı turizmi, foto safari turizmi, doğa yürüyüşü turizmi, olta balıkçılığı turizmi, kamp karavan turizmi olduğu; en çok beğendikleri özelliğin baraj gölü

manzaraları olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda bu alanlarda koruma ve kullanım kararları geliştirilmesi gerekmektedir.

Yapılan çalışmalar sonucunda turizm ve rekreasyon faaliyetleri için alanda en ilgi çeken yerleri sırasıyla Nemrut Dağı Milli Parkı, Pirin Ören Yeri, Cendere Köprüsü, Yeni Kahta Kalesidir. İnanç Turizmi açısından ise Kahta ilçesinde bulunan Doruk (Menzil) Köyü, Safvan b. Muattal Makamı ve Mor Petrus Mor Paulus Kilisesidir. Flora ve Manzara açısından en çok ziyaret edilen alanlar ise Adıyaman Kalesi, Gölbaşı Tabiat Parkı, Beşpınar Mesire alanı, Besni Su Gözü Mesire Alanıdır.

Ankete katılanlar ilk sırada (%44,4) Adıyaman İli ve yakın çevresinin barajlarını beğendiklerini, %42,9'u Adıyaman İli ve yakın çevresinin en çok tarihi yerleri ile anıldığını belirtmişlerdir.

Çalışma alanı içinde ziyaretçiler tarafından ilk sırada beğenilen manzara tipinin de baraj manzaraları (%46,5) olması ziyaretçiler üzerinde baraj ve göl manzaralarının önemli bir etki bıraktığını göstermektedir. Baraj manzaralarından sonra kırsal yaşantı manzaraları (%34,1) ve akarsu manzaraları (%32,7) beğenildiği çalışma sonucunda görülmüştür. Nitekim Christaller (1955)'in de çalışmasında güzel bir manzaranın (dağlar, göller), bitki örtüsünün (ormanlık bölgeler, ovalar, yaylalar ya da güney ülkelerinin bitki örtüsü), şelalelerin, volkanların, mağaraların, kayalıkların vb. ilginç doğal özelliklere sahip olmasının turizm alanlarının çekiciliğini artıran bir faktör olduğunu belirtmesi de bu durumu destekler niteliktedir.

Çalışma alanında yapılabilecek turizm ve rekreasyon faaliyetleri içinde ilk sırayı İnanç Turizmi (%91,5) almıştır. Adıyaman İli Merkez, Kahta ve Samsat İlçelerinde bulunan İslam ve Hristiyan dinlerine mensup turistlerin uğrak yeri olduğu beklenen bir sonuçtur. Çalışma alanında yapılan anketler sonucunda İnanç turizminden sonra sırasıyla Tarihsel alan turizmi, Fauna turizmi, Tarım-çiftlik turizmi yapılabilecek turizm türlerindendir.

Çalışma alanları içerisinde Sincik, Çelikhhan ve Tut ilçeleri doğal bitki örtüsü, topoğrafyası, doğal su kaynakları ile insanların zevkli bir şekilde doğa yürüyüşü yapabilecekleri potansiyeldedir. İlçe halkının geleneksel yaşantısında piknik yapmak önemli bir yere sahiptir. Dağlık ve topoğrafyası zor mekanlara çıkış nedenlerinden biri ise piknik

yapmaktır. Anket sonuçlarındaki önem sıralaması da bunu desteklemektedir. Katılımcılar serbest zamanlarında en fazla tercih ettikleri rekreasyon türlerindendir.

Ayrıca alanı turizm değerleri açısından oldukça güçlü değerlere sahiptir. Araştırma ve bulgular kısmında yer verilen fotoğraflardan da anlaşılabilceği üzere alanda sosyo-kültürel çeşitlilik oldukça fazladır. Bu da alanın turizm potansiyelinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Turizm için uygun noktalar öneri haritasında gösterilmiştir. Bu alanların korunma- kullanım dengesi içerisinde değerlendirilmesine dikkat edilmeli, sürdürülebilir turizm kapsamında planlamalar yapılmalıdır. Araştırma alanına alternatif turizm olarak köy turizmi, kırsal turizm, yürüyüş ve bisiklet turizmi, balıkçılık turizmi, eko-turizmi, kış turizmi, spor turizmi, tarımsal turizm önerilmektedir.

Çalışma alanında bulunan kültürel çeşitlilik dikkate alındığında alanın kültür turizmi için uygun olduğu belirlenmiştir. Alanda bulunan Adıyaman Kalesi, Kahta Yeni Kalesi restore edilerek; restoran, eğlence işletmesi, konaklama işletmesi gibi tesislere çevrilerek kullanılmalıdır. Yapılan düzenlemeler bu yapıların ayakta kalmasını sağlarken, turistik açıdan otantik çekim merkezleri oluşturulmasını sağlayacaktır. Kültür turizmi için uygun noktalar öneri haritasında gösterilmiştir. Bu alanların korunma-kullanım dengesi içerisinde değerlendirilmesine dikkat edilmeli, sürdürülebilir turizm kapsamında planlamalar yapılmalıdır.

Sonuç olarak alanda yapılan çalışmalar ilçenin turizme yönelik kaynak değerleri oldukça yüksek olup alan sürdürülebilir turizm yaklaşımlarından ekoturizm için uygun kaynak değerleri bünyesinde barındırdığı tespit edilmiştir. Çalışma alanının doğal ve kültürel kaynak değerleri tespiti sonrası turizm rotası oluşturulmasının turizmin gelişmesine katkı sağlayacağı belirlenmiştir. Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizm rotası olarak adlandırılan bu rota, Kahta ilçesi Nemrut Dağı Milli Parkından başlayarak Adıyaman Atatürk barajından devam edip Pirin Perre Mağaraları, Adıyaman kalesi, Beşpınar Mesire alanı, Besni Su Gözü Piknik Mesire Alanını içine alan Gölbaşı tabiat parkında son bulan yaklaşık 5.500 km²'lik alanı kapsamaktadır.

Bu güzergah üzerinde ve yakın çevresinde bulunan doğal değerler; doğa koruma alanları ve doğal kaynak değerleri, kültürel kaynak değerleri olarak üç gruba ayrılabilir. Buna göre

Adıyaman İli ve yakın çevresinde yer alan doğa koruma alanları, doğal kaynak değerleri ve kültürel kaynak değerleri aşağıdaki gibidir:

Doğa Koruma Alanları: Nemrut Dağı Milli Parkı, Eski Kahta Kalesi Ören Yeri, Cendere Köprüsü Ören Yeri

Doğal Kaynak Değerleri: Fırat Nehri en önemli kaynak değerlerindendir. Diğer Önemli akarsuları ise; Ziyaret Çayı, Sofraz Çayı, Kalburcu Çayı, Eğri Çayı, Besni Akdere Çayı, Çat Deresi, Halya Deresi, Gölbaşı, İnekli, Abdulharap ve Azaplı Gölleridir. Adıyaman İlinin kuzeyinde yapılan çalışmalar sonucunda Türkiye de kaliteli petrol rezervi bulunmuş olup TPAO tarafında işletilmektedir. 229 petrol kuyusunda üretim devam etmektedir.

Kültürel Kaynak Değerleri: Türkiye'nin ve İlimizin en önemli hidroelektrik santrali Atatürk Barajı üzerinde kurulmuştur. Atatürk Barajından sonra Çamgazi Barajı gelmektedir. Koçali Barajı ve Gömükan Barajlarının yapımı devam etmektedir. Adıyaman'da aktif santral sayısı 25'tir ve yapımı devam eden santral sayısı ise 5 adettir. Ürettikleri güç bakımından sırasıyla Murat HES, Pınar HES, Burç Bendi ve HES, Sırımtaş HES ve Sincik Rüzgar Santralidir. Adıyaman da Türkiye'nin en büyük güneş enerji santrali Doyran köyü sınırlarında 38 dönüm alan üzerine yapılmış ve 2016 yılının başlarında hayata geçirilmiştir.

Çalışma alanında yapılan çalışmalar, anketler ve yüz yüze görüşmeler göstermiştir ki; Güneydoğu bölgesinde yer alan Adıyaman İli ve Yakın Çevresi fauna ve flora gözlemlene çalışmalarına imkan sağlamaktadır. Çalışma alanında havza, geleneksel yaşam, ilginç jeolojik oluşumlar, dağlar, platolar, tepeler, ormanlık alanları, çayır mera alanları, sosyal ve kültürel yapı, değişken topoğrafik yapı ve bir çok turizm faaliyeti açısından önemli bir kaynak değeri taşımakta olduğu belirlenmiştir.

Suya dayalı aktiviteler; olta balıkçılığı, göl/baraj olan yerlerde manzara, rafting, yelkencilik

Flora faunaya dayalı aktiviteler; Kuş gözlemciliği (ornitoloji), botanik gezileri, izole ilginç ekosistemler gezisi, orman altı florası tanıma gezisi (mantar ve benzeri dâhil), endemik bitkiler gözlemi, çayır şeklinde gruplanmış dağ çiçekleri gezisi (görselliği yüksek

olan), bakir doğa parçaları keşif gezisi (bakir vadi ve bakir orman gibi gizli kalan değerleri keşfetme gezileri), yayla gezisi, kelebek gözlemciliği, botanik gezisi, çim kayağı

Jeoloji ve jeomorfolojiye dayalı aktiviteler; Kanyon yürüyüşü, dağ-yayla gezisi, mağara gezisi, motorlu gezi, jeolojik ve jeomorfolojik değerler gezisi, kanyon görme gezisi, atla gezi, dağ bisikleti gezisi, süs taşları toplama gezisi (gem safari), yön bulma (oryantring), yamaç paraşütü, foto safari

Sosyo-kültürel kaynaklar; yaylada konaklama/kamping, tabiata uyumlu kırsal miras gezisi, kır havasında şehir merkezleri, peyzaj değeri yüksek yerler, pansiyonculuk, milli park vb. sahalar, dokusu bozulmamış kırsal miras gezisi (köyler), yaya gezi imkânı gibi turizm faaliyetlerine uygun olduğu belirlenmiştir.

Çalışma alanı turistlere atlı doğa yürüyüşü, botanik turizmi, av turizmi, doğa turları, yayla turizmi ve festival turizmi, yaban hayatı (fauna) gözlem turizmi, kampçılık ve karavan turizmi, hava sporları turizmi ve akarsu turizmi, kış turizmi, tarım ve çiftlik (agro) turizmi, için olanaklar sunduğu tespit edilmiştir.

Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizm rotası üzerinde çok sayıda kamp yapmaya uygun alanın ve kırsal yerleşimin bulunması rotanın daha uzun süre için tasarlanmasına fırsat sağlamaktadır.

Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizm rotasının içinde yer alan Sincik, Çelikhane ve Tut İlçelerinde günümüzde turizm ve rekreasyon aktivitelerinin kurumsal olarak sürdürülemediği sadece yöresel ölçekte yaylacılık faaliyetlerinin olduğu kısmen de yayla ve yeme içme turizminin yapıldığı bilinmektedir. Alanda yapılan çalışmalar sonucunda alanın dört mevsim turizm faaliyetleri için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizm rotasında bulunan alanlar etaplara ayrılarak uygun olan mevsimlerde parça parça ziyaret edilebilir. Böylelikle rotanın tamamını gezmek yerine iklim özelliklerine göre bazı bölümleri de gezilebilir.

Araştırma alanında turizme yönelik çok sayıda fırsat bulunmaktadır. Bunun yanında çok sayıda sorun ve eksiklik de bulunmaktadır. Bu bölümde çalışma alanında tesis, tanıtım, koruma, altyapı, kalifiye elaman yetersizliği gibi sorunları tartışılarak ve önerilere yer

verilecektir. Alanın turizm potansiyeli kadar buraya gelen turistlerin beklentileri ve memnuniyetleri de çok önemlidir. Bu yüzden ilçedeki eksiklikler ve sorunlar yapılan gözlem ve anketlerle belirlenmeye çalışılmıştır.

Erişilebilirlik ve konaklama, turizmin geliştirilmesinde en önemli unsurlar arasındadır. Çalışma alanında ulaşım, konaklama gibi alanlarda eksiklik olduğundan öncelikli olarak turizm ile ilgili altyapı eksikliklerinin tamamlanması gerekmektedir. Nitekim yapılan çalışmalar sonucunda alanda turizmin gelişmesini engelleyen en önemli faktörün konaklama yetersizliği (%57,8) olduğu konaklama yetersizliğinin olmasının sebebinin ise yeterli yatırımın olmadığı belirlenmiştir. Araştırma alanında yapılan çalışmalar sonucunda özellikle turistlerin konaklaması için otel, pansiyon gibi konaklama imkanları bulunmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan Adıyaman İli ve yakın çevresinde bulunan yaylalarında yaz aylarında turistlerin çadır ve karavanda konaklamalarını sağlayacak uygun alanlar bulunmaktadır. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde alanın konaklama ihtiyacını karşılayacak yatırımların yapılmasının gerekliliği görülmektedir. Bu kapsamda bölge turizminin gelişmesi açısından turizm rotası üzerinde bulunan alanlarda geleneksel yapıya uygun pansiyonculuk, mevcut yayla evlerinin bir kısmının iyileştirilerek ekoturizme açılması, doğaya zarar vermeyecek şekilde kamp alanlarının planlanması teşvik edilmelidir. Nitekim yabancı katılımcıların büyük çoğunluğunun kullanıcıların ev sahibi olan bir yayla evinde kalmak istediklerini belirterek yerli halk ve kültür ile iç içe olma özelliğini içeren ekoturizm önerisini desteklemiştir.

Ayrıca alanda turizmin gelişmesini engelleyen bir diğer sebebin ise ilçede terminal olmamasından kaynaklanan ulaşım problemi olduğu belirlenmiştir. Yeni yapılan terminalin ise belediyenin ve otobüs firmaları arasında çıkan anlaşmazlık nedeniyle bir türlü açılmadığı görülmüştür. Alana ulaşımın büyük ölçüde (%57,5) otobüs firmalarıyla sağladığı görülmektedir. Bu sorundan yola çıkarak ulaşım probleminin çözülmesine yönelik Karayolu güzergâhında bulunan il terminalinin faaliyete girmesidir.

Çalışma alanında turizmin gelişmesini engelleyen bir diğer faktör ziyaretçilerce %53,2 ile sağlık tesislerinin yetersizliği yanıtını verdikleri görülmektedir. Sonuçlar değerlendirildiğinde çalışma alanında turizm sektöründe çalışan kalifiye eleman yetersizliği olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda yabancı dil bilen personelin eksikliği de yabancı turistlerin ihtiyaçlarını karşılamada bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu

sebeple Adıyaman İli ve yakın çevresinde bulunan sağlık tesislerinde Hasta danışma noktalarının arttırılması ve yönlendirmenin sağlıklı işlemesi gerekmektedir. Turizm potansiyelinin bu şekilde danışman ve yönlendirme ile hem kalifiye eleman yetersizliğini ortadan kaldıracak hem de istihdam imkânı oluşturacaktır.

Alandaki diğer eksikliklerin ise sırasıyla parklar ve dinlenme yerleri, alış veriş yerleri, otoparklar yetersiz, trafik düzensizdir, oturulacak kapalı mekanlar, çevre temizliği, eğitim, sağlık kuruluşu gibi tesisler, eğlence mekanları, yemek yiyecek yerler yetersiz olarak belirlenmiştir. Nitekim yerel halka yapılan anketlerde katılımcıların tamamına yakınının (%76,6) rekreasyon alanlarının yeterli olmadığı yanıtını vermesi de önemli bir göstergedir. Çalışma alanında rekreasyon alanlarında öncelik verilmesi gereken aktivitelere yönelik elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde ilk sırada piknik alanlarının yapımına önem verilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak sahip olduğu doğal ve kültür kaynak değerleri ile ekoturizm için uygun bir alan olan Adıyaman İli ve yakın çevresinde park ve dinlenme yerleri yapılması gerektiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda İl özel idaresinin yaptığı çalışmalar henüz tamamlanmamış olup faaliyet geçmemiştir. Bu sebeple park ve dinlenme alanlarının yetersizliği bir nebze de olsa çözüm olmaktadır. Park ve dinlenme alanları için en uygun Beşpınar Vadisi, Eğri Çayı vadisi alanları, Atatürk Barajı çevresinde bulunan alanlar, Karadağ ormanlık alanı belirlenmiştir.

Turizmde tanıtım da önemli bir konudur. Yerli ve yabancı turistlerin ücretli veya ücretsiz kolaylıkla bulabilecekleri harita, broşür, vb. doküman az ve yetersizdir. Yazılı ve görsel basında (yurtiçi ve yurtdışı) bölge turizmiyle ilgili yeteri kadar yazı ve haber çıkmamaktadır. Bölgenin internetteki tanıtım sayfaları yeterli değildir. Bu kapsamda belediye tarafından tanıtım çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Anket sonuçları gösteriyor ki Adıyaman İli ve yakın çevresinin tanıtım yetersizliği oranı %74,5 olduğu görülmektedir. Sonuçlar değerlendirildiğinde çalışma alanının zengin doğal ve kültürel kaynaklarına rağmen turizm yeterince gelişmemesinin sebeplerinden birinin de tanıtım eksikliği olduğu tespit edilmiştir.

Yerel ve kamusal anlamda turizm alanlarının korunmasına ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Çalışma alanında tespiti yapılan tüm materyallerde görülen tahribat bu noktada yerel sahiplenmenin eksik olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Tan (2013)'ın da ifade ettiği gibi yerel halkın doğal çevreye

fazla ilgi duymadığı ve korunması için fazla özen göstermediği yerlerde, turistlerin hem doğal hem de yapay çevreye gösterdikleri ilginin yerel halkın, kamu yönetiminin ve turizm işletmelerinin çevre bilincini arttırarak çevrenin önemine dikkatlerini çekebileceğini belirlenmiştir. Turizmin gelişmesiyle birlikte çevre bilinci ile çevreye özen ve ilginin arttığı, turizmin hizmetine sunulmak amacıyla pek çok ülkede milli parklar, koruma alanları vb. alanlar bulunmakta ve bu kaynakların korunmasına yönelik politikalar geliştirilmekte olduğu ifade edilmiştir. Alanda yapılan çalışmalar sırasında gözlemlenen, doğal ve kültürel kaynakların tahribine yönelik faaliyetler alanın yeterince korunamadığını açık bir şekilde göstermektedir. Doğal ve kültürel değerlerin korunması turizm açısından büyük önem taşımaktadır. Koruma kültürünün geliştirilmesine çalışılmalıdır. Peyzaj değerlerinin geçmişten bugüne iyi korunamadığı açık olarak görülmektedir. Bu konuda yerel halka ve ilgili kurum ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir.

Bir bölgenin turizm yönünden gelişmesinde ve turist aktivitelerinin yoğunlaşmasında en önemli faktörlerden birisi, o bölgenin cezbedici özelliklere sahip olmasıdır. Bu nedenle, cezbedici özellikler, günümüz turizm endüstrisinin temelini oluşturan en gerekli elemanıdır. Turizm sektöründe; çok çeşitlilikteki ilgi alanları nedeniyle, turist çekim noktaları ve aktiviteleri sayısal olarak artmaktadır. Özgüç (1994), çalışmasında belirttiği gibi turizm ve rekreasyon aktivitelerinin çeşitlendirilmesi, geliştirilen çekici özelliklerin varlığına bağlıdır. Bu bağlamda ziyaretçilerin %86,8'i Adıyaman İli ve yakın çevresinin turizm merkezi olması gerektiğine yönelik istekleri alanın turizm potansiyelinin yüksek ve turistler tarafından cezbedici olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak alanda bulunan doğal çeşitlilik dikkate alındığında alanın doğa turizminin hemen hemen her çeşidi için uygun olduğu belirlenmiştir. Bu alanların korunma-kullanım dengesi içerisinde değerlendirilmesine dikkat edilmeli, sürdürülebilir turizm kapsamında planlama yapılmalıdır.

Anket sonuçları değerlendirilerek ve incelenen kaynaklardan yararlanılarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

5.2 Öneriler

- Yapılacak çalışmalarla Adıyaman İli ve yakın çevresi geliştirilecek turizm faaliyetlerinin çevresel, ekonomik ve sosyal etkileri analiz edilmelidir.
- Alan ile ilgili turizm faaliyetlerinin güçlü yönleri ve fırsatlar değerlendirilerek zayıf yönleri iyileştirilerek, tehditleri önleyecek yaklaşımlar geliştirilmelidir.
- Alana turizm faaliyetlerine yönelik yönlendirme tabelaları, bilgilendirme panoları yerleştirilmelidir.
- Çalışma alanında yetersiz olan konaklama, ulaşım ve altyapı olanakları geliştirilmelidir. Alanda geleneksel yapı ile uyumlu pansiyonculuk teşvik edilmeli, halka bu hususta ekonomik kolaylık ve destek sağlanarak turistler buralara yönlendirilmelidir. Konaklama süresini arttıracak çözümlere gidilmelidir.
- Çalışma alanındaki yaylalarda geleneksel mimariye uygun olmayacak şekilde inşa edilmiş konutların geleneksel yapıya uygun olarak uyumlaştırma çalışmalarının yapılması sağlanmalıdır. Geleneksel yapıya uygun olarak düzenlenen bu konutların ekoturizm kapsamında pansiyon olarak kullanılması teşvik edilmelidir.
- Çalışma alanında oluşturulan turizm sahaları doğrultusunda yer alan yaylalarda konaklama ihtiyacının karşılanması teşvik edilmelidir. Bu çalışma ile yayla turizmi canlandırılacak ve konaklamadan doğacak tahribatlar engellenmiş olacaktır. Aynı zamanda turistlere kültür turizmi imkanı da sağlanmış olacaktır.
- Turizm rotası üzerinde bulunan yöre halkına ait olan konutlarda iyileştirme çalışması yapılarak ekoturizme açılması teşvik edilmelidir. Konutların bir kısmının turistlere açılmasıyla pansiyonculuk teşvik edilmiş olacaktır. Bu durum yöre halkına gelir sağlayacaktır.
- Adıyaman İli ve yakın çevresinde turizm faaliyetlerine yönelik uygun alanlarda otel vb. yerler yapılmalıdır.
- Ayrıca çevresel etkilerinin daha fazla olması sebebiyle öncelikli olmamak ve rotanın bazı bölümleri ile sınırlı tutulmak, özellikle doğal ve kültürel koruma alanları içerisinde bu aktivitelere izin verilmemesi koşuluyla karavancılık ve yaylacılık aktiviteleri teşvik edilerek yöresel halka ekonomik gelir sağlanması teşvik edilmelidir.

- Köy pazarları (orman meyvelerinden re el marmelat, kurutulmuş meyve satılması kaydıyla) aktif hale getirilerek yöresel halka ekonomik gelir sağlanması teşvik edilmelidir.
- Turizm rotası üzerinde bulunan alanlara ulaşımı sağlayan ana ve tali yolların stabilize ve kalitesizdir. Bu durum turizm merkezi ilan edilmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bölgenin karayolu ile ilgili altyapısının üzülmesi buralara turist götürmek isteyen acenteler için büyük teşvik olacaktır. Ulaşım ile ilgili altyapı çalışmaları yapılırken alanda doğal kaynak değerlerine zarar vermeyecek şekilde çalışmalar yürütülmelidir.
- İlçe merkezi ve yakın çevresinde sorunlu olan mobil iletişimin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Gerekli kurum ve kuruluşlarla irtibata geçilerek yatırımlar teşvik edilmelidir.
- İçme ve kullanma suyu talebini karşılayacak şekilde altyapı çalışmalar yapılmalıdır.
- Kesintisiz enerji ihtiyacını sağlayacak şekilde altyapı tedbirleri alınmalı ve trafolar artırılmalıdır.
- Turizme yönelik mesleki eğitim kurslarının açılması ile ilgili gerekli projeler hazırlanıp bu projelerin gerçekleştirilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlar ile irtibata geçilmelidir. Kalkınma Planları kapsamında sürdürülebilir turizm projeleri öncelikli olarak değerlendirilmekte ve gerekli destekler devlet tarafından sağlanmaktadır.
- Yapılan anketler sonucunda rekreasyonel alanlardaki eksiklikler yeni parklar, dinlenme alanları yapılarak giderilmeye çalışılmalıdır.
- Anketler sonucunda kalifiye eleman yetersizliği olduğu belirlenmiştir. Kalifiye eleman ihtiyacı yöre insanına gerekli eğitimler verilerek sağlanmalıdır. İyi planlanmış eğitim çalışmaları ile yörede çok sayıda kalifiye eleman yeti tirilebilir. Böylelikle yörede istihdam sorunu önemli ölçüde çözümlenmiş olacaktır.
- Çalışma alanında topoğrafik yapının sanayiinin gelişmesine imkan sağlamaması ekoturizm için olumlu bir durumdur. Ekoturizme yönelik pansiyonculuk, geleneksel el sanatları ve yöresel ürünlerin satıldığı k  k satış reyonlarının işletmesi ile istihdam sorunu çözülmesi ve geliştirilmesi önerilmektedir.
- Çevresel mirasın kaybını engellemek için turizmi gelişimi teşvik edilmelidir.

- Araştırma alanında sürdürülebilir turizmi teşvik edebilmek için doğa koruma alanlarında çeşitli önlemler alınmalıdır. Taşıma kapasitesi belirlenerek, alanlara girişlerin sınırlandırılması, koruma önlemleri ve etkinlik sınırlandırılması gibi değişik tedbirler uygulanarak alanda koruma çalışmaları uygulanmalıdır.
- Yerel halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi çalışmaları yapılmalıdır.

Çalışma alanının sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinden yeteri kadar faydalanmak ve bu alanlarda turizmin kontrolsüz gelişimini önlemek için, bölgesel ve yerel ölçekte, yukarıda belirtilen tüm aktiviteleri içeren, dikkatli bir planlama yapılması gerekmektedir. Planlama turizmin gelişmesini sağladığı gibi, turizme kaynak oluşturan doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin de korunmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Aklıbaşında, M., 2013. Yahyalı ilçesi ve yakın çevresinin peyzaj potansiyelinin sürdürülebilir turizm ve rekreasyonel kullanımlar yönünden değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum (Yayımlanmamış).
- Akten, M., 2003. Isparta ilindeki bazı rekreasyon alanlarının mevcut potansiyellerinin belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, A (2), 115-132.
- Albayrak, D., 1993. Cunda/Alibey Adası (Ayvalık)'In Turistik ve Rekreasyonel Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirme Olanaktan Üzerine Araştırmalar. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bornova.
- Altan, T., 1976. Doğal Peyzaj Elemanlarının Rekreasyona Uygunluğunun Saptanması İçin Matematiksel Bir Değerlendirme Yönteminin Araştırılması ve Güney Kıyı Bölgesine Uygulanması, Ç.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarisi Bölümü, Adana.
- Akpınar, S., 2003. Türkiye'nin Turizm Merkezlerinde Ekoturizm Yaklaşımları <http://www.kentli.org/makale/sibel.htm>
- Anonim, 2011a. *Adıyaman Çevre Durum Raporu*, Adıyaman
- Anonim, 2016a. Adıyaman, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ad%C4%B1yaman>
- Anonim, 2016b. İller arası mesafe, <http://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Uzakliklar/illerArasiMesafe.aspx>
- Anonim, 2016c. İklim Verileri, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=ADIYAMAN>
- Anonim, 2013a. *Adıyaman İlinde Doğa Turizmi Master Planı*, Adıyaman Valiliği. Adıyaman
- Anonim, 2014a. XI. *Kalkınma Planı (2014-2023)*. T.C. Kalkınma Bakanlığı
- Anonim, 2015a. *2015-2019 Stratejik Kalkınma Planı, Adıyaman Valiliği*. Adıyaman
- Bramwell, B., 1991. *Shades of Green Tourism*. Human Ecology.
- Bulut, Y., 2000. Tercan Baraj Gölü ve Çevresinin Rekreasyonel Alan Kullanım Potansiyelinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bulut Z., 2006. Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreasyonel Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Christopher, A., 1979. *The Timeless Way of Building*. Oxford University Press, New York.

- Çimen, H., Kılıç G., 2003. Kış Turizminin Bölge Ekonomisine Katkısı. *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı*. 3-4 Mayıs 2003. Çankırı.
- Dilek, F., Şahin, Ş. 2002. Çevre Duyarlı Turizm Uygulamaları: Yeşil Otelcilik ve Ekoturizm. *Kırsal Çevre Yıllığı 2002. Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Demeği*. Ankara.
- Erdem, B., 2007. Sivas Kenti Doğal ve Kültürel Değerlerinin Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 180 s., Ankara.
- Erdoğan, E., 2006. Çevre ve Kent Estetiği. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Dergisi* 8 (9).
- Erdoğan, N., 2003. *Çevre ve (Eko)Turizm*. Erk Yayınevi, 317s., Ankara.
- Ekşioğlu, T., 1996. Ankara İli Elmadağ Yöresinin Rekreatif Özelliklerinin İrdelenmesi ve Sorunların Çözümü Üzerine Bir Araştırma, AÜZF Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Gülbahçe, Ö., 1996. Boş Zamanlan Değerlendirme Alışkanlıkları- Türkiye Örneği, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Güleç, S., 1987. *Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, No:29, 278s, Trabzon.
- Güleç, S., 1988. Doğa Koruma ve Turizm, Uzlaşması Gereken İki Zıt Olgu. *Turizm Yıllığı*, Ankara.
- Güleç, S., 1990. Orman İçi Rekreasyon Alanlarında Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması için Geliştirilen bir değerlendirme yöntemi. *İÜ Orman Fakültesi Dergisi*, Seri A, Cilt 40, Sayı 2, İstanbul.
- Gündüz, S., 1998. Koruma-Kullanım İlkeleri Çerçevesinde Beynam Muhafaza Ormanı'nın Rekreasyonel Taşıma Kapasitesinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Ankara.
- Green, H. and Hunter, C. 1991. Enviromental impact and tourism developments.315- 320. *International Symposium on Tourism in the Mediterranean*, İstanbul.
- Güngör, S., 1996. Elmadağ İlçesi ve Yakın Çevresinin Ankara Kenti Açık Yeşil Alan Sistemine İlişkin Planlama Kararlarının Saptanması Üzerine Bir Araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı A.B.D. Yüksek Lisans Tezi. Sayfa:40-41. Ankara.
- Hasgüler, A., 2003. Peyzaj Değerleri ve Yat Turizmi Etkileşiminin Ekolojik Açından

- Gökova Körfezi Örneğinde İncelenmesi. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı A.B.D. Yüksek Lisan Tezi. Ankara.
- Hunter, C., Gren, H., 1995. *Tourism and the Environment. A Sustainable relationship?* ISBN: 0-415-08524-1. First Publish Routledge London and Newyork. USA.
- Kalem, S., 2001. Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunabilmesi İçin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde Bir Yöntem Yaklaşımı ve Kastamonu İli Kıyı Bölgesi ve Yakın Çevresinde Uygulanması, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi (Basılmamış). Ankara.
- Kaplan, E., Küçükerbaş, E., 2000. Kentsel Tasarımda Peyzaj Mimarlığının Yeri ve Kentsel Peyzaj Tasarımı. *Peyzaj Mimarlığı Kongresi*, 55 s., Ankara.
- Karaküçük, S., 1995. *Rekreasyon*. Seren Yayıncılık, Ankara.
- Karaküçük, S., 1999. *Rekreasyon. Boş Zamanlan Değerlendirme*. Üçüncü Bası. ISBN: 975-581-048-X. Kırallı Matbaası. Bağırhan Yayınevi. Ankara.
- Kelkit, A., Özel, A.E., 2003. Sürdürülebilir Turizm-Çevre İlişkisi. *Çevre Sorunları Paneli*, 5 Haziran, Çanakkale.
- Koç, N., Şahin, Ş., 1999. *Kırsal Peyzaj Planlaması*. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No: 1509. Ders Kitabı: 463. ISBN: 975-482-482-7. Ankara.
- Kolcu, H. 1993. Doğal, Tarihi, Kültürel Açından Turizm Potansiyelim Değerlendirme Modeli: Ayvalık örneği, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Köseoğlu, M., 1982. *Peyzaj Değerlendirme Yöntemleri*. Ege Ü. Ziraat F. Yayınlan, No:430. Bornova, İzmir.
- Kuntay, O. 2004. *Sürdürülebilir Turizm Planlaması*. Alp Yayınevi, Yayın No: 21, Turizm Serisi: 1; Ankara.
- Kurum, E., 1992. Beynam Muhafaza Ormanı ve Yakın Çevresinin Ankara Kenti Rekreasyon Sistemi Açısından Koruma, Kullanım ve Planlama İlkelerinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma, Doktora Tezi, AÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı ABD, Ankara.
- Külekçi, E., A., 2012. Oltu ve Olur (Erzurum) İlçeleri Doğal ve Kültürel Kaynaklarının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum.
- Liu, A., 2006. *Tourism in rural areas: Kedah*, Malaysia. *Tourism Management*, 27 (5), 878-889.
- Mikaeili-Tabrizi, A R 1996. Gilan İlinde Rekreasyonel Alan Kullanımlarının Fiziksel Planlaması Üzerinde Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ç.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı ABD, Adana.

- Miran, B. 2002. *Temel İstatistik*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Nepal, S. K., 2000. Tourism in Protected Areas the Nepalese Himalaya. *Annals of Tourism Research*, Vol:27 No:3 P:661-681.
- Newbold, P. 1995. *Statistics for Business and Economics*, Prentice-Hall International, New Jersey.
- Özel, A.E. 2004. Çanakkale İli Doğal ve Kültürel Potansiyelinin Turizm ve Rekreatiyonel Kullanım Yönünden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 146 s., Çanakkale.
- Özer, S., Ark., 2008. İspir İlçesinin Ekoturizm Potansiyeli Yönünden Değerlendirilmesi, *İspir - Pazaryolu Tarih, Kültür ve Ekonomi Sempozyumu*, 26-28 Haziran 2008, Erzurum.
- Özgüç, N., 1994. *Turizm Coğrafyası*. İÜ İletişim Fakültesi Yayınları, Üniversite Yayın No: 3821, Fakülte Yayın No: 3203, İstanbul.
- Özkan, M.B., 2002 *Özkan, Kırsal Rekreatiyon Alan Planlaması*, Ege Üniversitesi Ders Notları, s. 52, İzmir.
- Pehlivanlıoğlu, M. T., 1987. Belgrad ormanının rekreatiyon potansiyeli ve planlama ilkelerinin saptanması. Doktora tezi (Basılmamış). İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, İstanbul.
- Pepper, D., 1999. *The integration of environmental sustainability considerations into EU development policy: A case study of the leader initiative in the west of Ireland*. Journal of Environmental Planning & Management, 42 (2), 167-187.
- Sayan, S., 1998. Antalya Kıyı Bandındaki Bazı Turizm Amaçlı Tesislerin Peyzaj Mimarlığı Yönünden İrdelenmesi Üzerinde Bir Araştırma. A.Ü. fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı A.B.D. Doktora Tezi. Ankara.
- Sertkaya, Ş., 2001. Bartın İli Kıyı Bölgesinin Turizm ve Rekreatiyon Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. A.Ü. fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı A.B.D. Doktora Tezi. Ankara.
- Sessoms, H. D., 1984. *Leisure Services*. Englewood. Clifife, NJ: Prentice-Hall.
- Sezen, I., Yılmaz, S., 2010. Kuzey ile Doğu Arasında Rekreatiyonel Turizm Açısından Gizemli Bir Köprü: Soğanlı Dağı, *Kırsal Çevre Yıllığı 2010*, 7-22, Erzurum.
- Sezen, I., Yılmaz, S., A.Külekçi, E., 2011. Ekoturizm İçin Öneri Alalarıyla Bayburt. *2011 Uluslararası Orman Yılı Kapsamında I. Ulusal Akdeniz Orman Ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 26-28 Ekim 2011, Kahramanmaraş.
- Sezgin, O. M., 1995. *Genel Turizm*. Tutibay LTD. ŞTİ. Ankara.

- Şahin, Ş., Çabuk, A., Dilek, F. 2001. Sürdürülebilir Peyzaj Planlama Kapsamında Mersin/Tarsus Kıyı Bölgesinin Turizm Açısından Değerlendirilmesi. *A.Ü. Araştırma Projesi*. 98-11-04-001. Ankara.
- Şahin, Ş., Dilek, F., Çakçı, I., Köylü, P., 2005. Akdağ Tabiat Parkı Koruma ve Rekreasyon Amaçlı Peyzaj Planlaması. *Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Kırsal Çevre Yıllığı*, 2005, ıssn 1303-9334.
- Şen, S.D., 2010. Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 152 s., Mersin.
- Tanrıvermiş, E., 2000. Ankara Koşullarında Suya Dayanıklı Rekreasyon-Spor Faaliyetlerinin Planlanması Üzerine Bir Araştırma. AÜZF Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Topay, M., 2003. Bartın-Uluyayla Peyzaj Özelliklerinin Rekreasyon - Turizm Kullanımları Açısından Değiştirilmesi Üzerinde Bir Araştırma, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 210s.
- Topuzlu, F. K., 1989. Konaklama Tesislerinin Yapım ve İşletmesi Sürecinde Rekreasyon Faaliyetlerine Yönelik Fiziksel Uygulamaların Teorik Nedenleri. Türkiye’de Son On Yılda Turizm Yapılan Sempozyumu, Yıldız Üniversitesi, Ankara.
- Trowski, G., 1972. Bewertung und Auswahl von Freizeitregionen. *Scrifenreihe des Instituts für Stadtebau und Landesplanung der Universität Karlsruhe* H. 3, Karlsruhe.
- Tunç, A., Saç, F., 1998. *Genel Turizm. Gelişimi ve Geleceği*. Detay Yayıncılık:2. Turizm Dizisi:2. ISBN: 975-8326-03-1. Ankara,
- Uçkun, C.G., Türkay, O., 2004. *İç Turizmi Canlandırmaya Yönelik Bir Pazarlama Önerisi: Erken Rezervasyon. Pazarlama Dünyası*, 18(48-51).
- URL-1 <http://seyahatdergisi.com/wp-content/uploads/2014/10/kral-antiochusun-heykeli-nemrut-dagi-e1423495693174.jpg>
- URL-2 <https://kesfetsek.com/wp-content/uploads/2015/01/baraj.jpg>
- URL-3 http://www.thegardenhelper.com/psd/fritillaria_imperialis.jpg
- URL-4 <http://4.bp.blogspot.com/-af0msk1vrfu/uiw41fgmvb1/aaaaaaaugc/ms2qaiskvzq/s1-600/persian+lily1.jpg>
- URL-5 <http://adiyaman.ormansu.gov.tr/adiyaman/files/dkmpustmenubilgileri/dkmp43.jpg>
- URL-6 <http://1.bp.blogspot.com/-dfcp1zetbuw/tjl4o4ifwmi/aaaaaaaab1/z9s933wchjs/s1600/ad%25c4%25b1yaman+kab+camı04.jpg>

- URL-7 <http://www.adiyamanmetropolitligi.org/dosyalar/image/arkafonresimleri/cc.jpg>
- URL-8 http://www.trakyadedektor.com/upload/images/deneme%/dolmen_mezarlar_3.jpg
- URL-9 <http://www.vadiileman.com/yuklemeler/otelresimleri/da04407e79.jpg>
- URL-10 <http://static.panoramio.com/photos/original/98005126.jpg>
- URL-11 https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0c/cendere_bridge.jpg
- URL-12 <http://www.otantikfolklor.com/yoresel/adiyamanyoreselalbisesi.jpg>
- URL-13 http://www.adiyamannar.com/wp-content/uploads/2013/07/nar_bahcesi.jpg
- URL-14 <http://haberseyret.com/upload/detay/dsc06646.jpg>
- URL-15 <http://www.panoramio.com/photo/50058141>
- URL-16 http://www.gergerhaber.net/resimler/20140626_274731.jpg
- URL-17 <http://adiyaman.ormansu.gov.tr/adiyaman/files/dkmptabiataniti/cinar.2.jpg>
- URL-18 <http://www.yoloykuleri.com/wpcontent/uploads/2016/06/nemrutda%c4%9f%c4%b1-kamp-810x452.jpg>
- URL-19 <https://www.ypforum.comviewtopic.phpt=14415>
- URL-20 <http://www.balikharitasi.com/wp-content/uploads/2015/06/qgjong.jpg>
- URL-21 <http://www.investinadiyaman.gov.tr/upload/galeri/0-494392.jpg>
- URL-22 <http://www.safvanbinmuattal.org/images/slide2.jpg>
- URL-23 <http://www.koyumuz.net/upload/20160131473.jpg>
- URL-24 <http://www.grandadiyamanotel.com.tr/content/spa/d5.jpg>
- URL-25 <http://static.panoramio.com/photos/large/12158607.jpg>
- URL-26 http://fle135-turkiye.pbworks.com/f/turizm_haritab.jpg

Uslu, A. ve Kiper, T., 2005. Kültür Turizminin Yerel Kimlik ve Peyzaj Değerlerine Etkisi. *Kırsal  evre Yıllığı*, 23-39.

Uzundumlu, A.S., Aksoy A. ve Işıık, H.B., 2011. Arıcılık İşletmelerinde Mevcut Yapı ve Temel Sorunlar; Bing l İli  rneği. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(1):49-55.

Yücel, C., 2002. *Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm*, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, Nisan, 2002.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hakan RÜZGAR
Doğum Yeri ve Tarihi : Adıyaman 27/07/1987

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Artvin Çoruh Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyet/Yayınlar : Kuzguncuk (Üsküdar) Tarihi Doku Koruma ve Yayalaştırma Projesi (International Journal of Cultural and Social Studies)
Aldığı Ödüller :

İş Deneyimi

Stajlar : Seymen İnşaat (Uygulama Stajı) – Sera Fidancılık (Fidancılık Stajı)
Projeler ve Kurs Belgeleri :
Çalıştığı Kurumlar : Ceylin Mimarlık (3 Yıl) – Ota İnşaat (1 Yıl) – Melsa Mimarlık (3 Yıl)

İletişim

E-Posta Adresi : hakanruzgar@windowlive.com

Tarih : 14/12/2016